

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
MINISTRIA E FINANCAVE DHE EKONOMISË
DREJTORIA E PËRGJITHSHME E HARMONIZIMIT TË KONTROLLIT
TË BRENDSHËM FINANCIAR PUBLIK

Raport mbi Funksonimin e Sistemit të Kontrollit të Brendshëm Financiar Publik në Njësitë e Qeverisjes së Përgjithshme për vitin 2019

Ky raport është përgatitur nga:

*Drejtoria e Përgjithshme e Harmonizimit të Kontrollit të Brendshëm Financiar
Publik pranë Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë*

Tiranë, Maj 2020

PËRMBAJTJA

LISTA E SHKURTIMEVE	2
LISTA E TABELAVE	3
LISTA E GRAFIKËVE	3
LISTA E FIGURAVE	3
PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE	4
KAPITULLI I- VLERËSIMI I MONITORIMIT TË PERFORMANCËS SË NJËSIVE TË QEVERISJES SË PËRGJITHSHME	11
1.1 ANALIZA PËR TREGUESIT E PERFORMANCËS:	17
KAPITULLI II- MENAXHIMI FINANCIAR DHE KONTROLLI	22
2.1 ANALIZA E SISTEMIT SIPAS 17 PARIMEVE TË MFK BAZUAR NË VETËVLERËSIMIN E NJËSIVE PUBLIKE	23
2.2 VLERËSIMI I PYETËSORIT TË VETËVLERËSIMIT TË KOMPONENTËVE TË MFK TË RISHIKUAR PËR BASHKITË E PËRZGJEDHURA PËR ASISTENCË TEKNIKE NGA PROJKETI I FINANCIVE LOKALE	31
KAPITULLI III. VLERËSIMI NË VEND I ZBATUESHMËRISË SË PARIMEVE TË KONTROLLIT TË BRENDSHËM	32
3.1 MONITORIMI I NJËSIVE TË QEVERISJES SË PËRGJITHSHME NGA ANA E DH/MFKK	32
KAPITULLI IV- MBËSHTETJA E MFE-SË PËR ZHVILLIMIN E SISTEMEVE TË KONTROLLIT TË BRENDSHËM	34
4.1 MBËSHTETJA E MFE-SË PËR ZHVILLIMIN E MENAXHIMIT FINANCIAR DHE KONTROLLIT	34
4.2 LEHTËSIMI I ZBATIMIT TË PROCEDURAVE NË FUSHËN E KONTABILITETIT NËPËRMJET PËRMIRËSIMIT TË BAZËS LIGJORE	36
KAPITULLI V- ZHVILLIMI I SISTEMIT TË AUDITIMIT TË BRENDSHËM NË SEKTORIN PUBLIK	39
5.1 STRUKTURAT E AUDITIMIT TË BRENDSHËM	39
5.1.1 Strukturat e auditimit të brendshëm në njësitë e vetëqeverisjes vendore	41
5.2 FUNKSIONIMI I KOMITETEVE TË AUDITIMIT TË BRENDSHËM	41
5.3 ANALIZË E VEPRIMTARISË SË AUDITIMIT TË BRENDSHËM	43
5.3.1 Realizimi i Planit të Angazhimeve të Auditimit	43
5.4 VLERËSIMI I RISKUT TË SISTEMEVE, GJETJET DHE REKOMANDIMET E AUDITIMIT	46
5.4.1 Vlerësimi i sistemeve me risk	46
5.5 GJETJET E AUDITIMIT TË BRENDSHËM	47
5.6 REKOMANDIMET E AUDITIMIT TË BRENDSHËM	54
5.7 AUDITIMET E DETYRIMEVE TË PRAPAMBETURA TË NJËSIVE PUBLIKE	57
5.8 MBËSHTETJA PËR ZHVILLIMIN E AUDITIMIT TË BRENDSHËM	61
5.9 VLERËSIMI I JASHTËM I CILËSISË SË VEPRIMTARISË SË AUDITIMIT TË BRENDSHËM	62
5.10 ZHVILLIMI PROFESIONAL I AUDITUESVE TË BRENDSHËM	65
5.11 PYETËSORI I VETËVLERËSIMIT TË NJAB	67
ANEKSI I. VLERËSIMI I SISTEMIT TË MFK-SË NË NJËSITË SHPENZUESE ME BUXHET TË MADH	71

LISTA E SHKURTIMEVE

AB	Auditimi i Brendshëm
ASPA	Shkolla Shqiptare e Administratës Publike
BE	Bashkimi Europian
DH/AB	Drejtoria e Harmonizimit për Auditimin e Brendshëm
DH/MFKK	Drejtoria e Harmonizimit për Menaxhimin Financiar, Kontrollin dhe Kontabilitetin
GMS	Grupi për Menaxhimin Strategjik
KAB	Komiteti i Auditimit të Brendshëm
KBFP	Kontrolli i Brendshëm Financiar Publik
KB	Kontrolli i Brendshëm
KLSH	Kontrolli i Lartë i Shtetit
MFE	Ministria e Financave dhe Ekonomisë
MFK	Menaxhimi Financiar dhe Kontrolli
NA	Nëpunës Autorizues
NPA	Nëpunës i Parë Autorizues
NZ	Nëpunës Zbatues
NJAB	Njësi e Auditimit të Brendshëm
NJQP	Njësi e Qeverisjes së Përgjithshme
NJQQ	Njësi e Qeverisjes Qendrore
NJQV	Njësi e Qeverisjes Vendore
RSH	Republika e Shqipërisë

LISTA E TABELAVE

TABELA 1. TREGUESIT E PERFORMANCËS DHE BURIMET E TË DHËNAVE SIPAS DREJTORIVE NË MINISTRINË E FINANCAVE DHE EKONOMISË	11
TABELA 2. RANKIMI I MINISTRIVE TË LINJËS SIPAS TREGUESVE TË PERFORMANCËS PËR VITIN 2019 DHE KRAHASIMI ME VITIN 2018.....	12
TABELA 3. RANKIMI I NJËSIVE SHPENZUESE ME BUXHET TË MADH SIPAS TREGUESVE TË PERFORMANCËS PËR VITIN 2019 DHE KRAHASIMI ME VITIN 2018*.....	13
TABELA 4. RANKIMI I BASHKIVE KRYESORE QENDËR QARKU, SIPAS TREGUESVE TË PERFORMANCËS PËR VITIN 2019 DHE KRAHASIMI ME VITIN 2018.....	13
TABELA 5. RANKIMI I BASHKIVE TË TJERA QË KANË NJËSI AUDITIMI TË BRENDSHËM, SIPAS TREGUESVE TË PERFORMANCËS PËR VITIN 2019 DHE KRAHASIMI ME VITIN 2018.....	14
TABELA 6. RANKIMI I BASHKIVE QË NUK KANË NJËSI AUDITIMI TË BRENDSHËM, SIPAS TREGUESVE TË PERFORMANCËS PËR VITIN 2019 DHE KRAHASIMI ME VITIN 2018	15
TABELA 7. RANKIMI I INSTITUCIONEVE TË PAVARURA SIPAS TREGUESVE TË PERFORMANCËS PËR VITIN 2019 DHE KRAHASIMI ME VITIN 2018	15
TABELA 8. RANKIMI I INSTITUCIONEVE TË GRUPIT 87 NË VARËSI TË KRYEMINISTRISË, SIPAS TREGUESVE TË PERFORMANCËS PËR VITIN 2019 DHE KRAHASIMI ME VITIN 2018.....	16
TABELA 9. TË DHËNA PËR AUDITUESIT E BRENDSHËM.....	39
TABELA 10. GJETJET ME EFEKT FINANCIAR NEGATIV SIPAS SISTEMEVE PËR VITIN 2019.....	48
TABELA 11. REKOMANDIMET SIPAS LLOJIT PËR VITIN 2019.....	55

LISTA E GRAFIKËVE

GRAFIKU 1. NUMRI I NJQP-VE QË KANË PLOTËSUAR PYETËSORIN E VETËVLERËSIMIT PËR VITIN 2019	22
GRAFIKU 2. AUDITUESIT E BRENDSHËM SIPAS VJETËRSISË NË AUDITIM	40
GRAFIKU 3. REALIZIMI I AUDITIMEVE TË PLANIFIKUARA SIPAS LLOJIT PËR VITIN 2019	43
GRAFIKU 4. AUDITIME TË REALIZUARA SIPAS LLOJIT PËR VITIN 2019	44
GRAFIKU 5. AUDITIME TË PLANIFIKUARA DHE TË REALIZUARA NË VITE.....	44
GRAFIKU 6. GJETJET SIPAS SISTEMEVE PËR VITIN 2019	48
GRAFIKU 7. REKOMANDIME TË PRANUARA DHE TË ZBATUARA NË VITE	54
GRAFIKU 8. REKOMANDIME TË ZBATUARA DHE NË PROCES GJATË VITIT 2019.....	54
GRAFIKU 9. REKOMANDIME TË ZBATUARA DHË NË PROCES GJATË VITIT 2019.....	55
GRAFIKU 10. OPINIONET PËR FUNKSIONIMIN E NJAB SIPAS AKTEVE LIGJORE.....	68
GRAFIKU 11. OPINIONET PËR IDENTIFIKIMIN, VLERËSIMIN DHE MENAXHIMIN E RISQEVE NGA NJAB	69
GRAFIKU 12. OPINIONET PËR VENDOSJEN E KONTROLLEVE EFEKTIVE DHE MONITORIMI I REKOMANDIMEVE.....	69
GRAFIKU 13. OPINIONET PËR VLERËSIMIN E BRENDSHËM TË CILËSISË SË VEPRIMTARISË AUDITUESE.....	70

LISTA E FIGURAVE

FIGURA 1. PËRBËRJA PROFESIONALE E AUDITUESVE TË BRENDSHËM.....	40
--	----

PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE

Qeveria shqiptare, nëpërmjet reformave në Administratën Publike është angazhuar në nxitjen dhe promovimin e rritjes së llogaridhënies së drejtuesve dhe punonjësve në sektorin publik, për të siguruar mirëadministrimin e fondeve publike në përputhje me parimet e kontrollit të brendshëm financiar publik për arritjen e objektivave strategjikë.

Raporti i konsoliduar për Sistemin e Kontrollit të Brendshëm Financiar Publik në Shqipëri, hartohet si një kërkesë ligjore duke ofruar një përmbledhje vjetore të aktiviteteve të njësive të qeverisjes së përgjithshme në këtë fushë, arritjet dhe mangësitë e evidentuara në vitin 2019, si dhe sugjeruar rekomandime për njësitë publike për përmirësime të mëtejshme. Në këtë raport janë marrë në konsideratë aktivitetet e parashikuara në planin operacional të punës si edhe në objektivin specifik gjashtë të Strategjisë së Menaxhimit të Financave Publike 2019-2022, mbi reformat në fushën e kontrollit të brendshëm. Ky dokument strategjik ka për qëllim garantimin e një sistemi të financave publike që nxit transparencën, përgjegjshmërinë, disiplinën fiskale dhe efikasitetin në menaxhimin dhe përdorimin e burimeve publike për ofrimin e shërbimeve të përmirësuara dhe zhvillimin ekonomik. Ky qëllim mund të arrihet vetëm nëpërmjet një sistemi të shëndoshë të menaxhimit financiar dhe kontrollit dhe auditimit të brendshëm në të gjitha njësitë publike.

Përsa i përket sistemit të menaxhimit financiar dhe kontrollit, evidentohet se pavarësisht rritjes së ndërgjegjësimit të njësive të qeverisjes së përgjithshme në lidhje me rëndësinë e implementimit të instrumentave të kontrollit të brendshëm, ende ka institucione të cilat nuk janë ndërgjegjësuar siç duhet për të respektuar kërkesat ligjore të raportimit pranë Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë. Nga 150 njësi publike, të cilave i'u është dërguar për plotësim pyetësori i vetëvlerësimit mbi sistemin e menaxhimit financiar dhe kontrollit, 139 prej tyre (93%) kanë raportuar pranë Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë. Në këtë kontekst, një nga problematikat kryesore vazhdon të mbetet angazhimi i titullarëve të institucioneve në hartimin e instrumentave të menaxhimit financiar dhe kontrollit dhe mungesa e përfshirjes së tyre në realizimin e aktiviteteve të përditshme të njësisë.

Ndërkohë, nëpërmjet përmirësimeve të fundit të kuadrit ligjor, në përputhje me praktikën më të mira ndërkombëtare, është bërë i mundur lehtësimi i zbatimit të procedurave në fushën e kontrollit të brendshëm. Gjithashtu, në kuadër të rritjes së kapaciteteve dhe ndërgjegjësimit të administratës publike dhe nivelit drejtues të njësive publike mbi rolin dhe rëndësinë e sistemit të kontrollit të brendshëm janë kryer një sërë trajnimesh në fushën e menaxhimit financiar dhe kontrollit dhe auditimit të brendshëm. Asistenca teknike e ofruar dhe për ato institucione të cilat kanë shprehur interesin dhe kanë bashkëpunuar për zbatimin e kërkesave të kontrollit të brendshëm, ka krijuar modele të mira të cilat mund të përdoren si shembull edhe për njësitë e tjera publike.

Raporti Vjetor mbi Funkcionimin e Sistemit të Kontrollit të Brendshëm Financiar Publik në Njësitë e Qeverisjes së Përgjithshme është përgatitur në bazë të raporteve individuale vjetore të njësive të qeverisjes së përgjithshme mbi përshtatshmërinë dhe funksionimin e sistemit të menaxhimit financiar dhe kontrollit dhe auditimit të brendshëm gjatë vitit 2019.

Konkretisht, zhvillimet kryesore në fushën e kontrollit të brendshëm për vitin 2019, paraqiten si më poshtë:

- Nga analiza e 139 pyetësorëve të vetëvlerësimit të njësive të sektorit publik, rezulton se në përgjithësi, institucionet kanë pasqyruar një informacion të plotë, gjithëpërfshirës në lidhje me statusin e implementimit si dhe të arsyetuar me evidenca mbështetëse

konkrete, duke evidentuar një rritje të ndërgjegjësimit të institucioneve përsa i përket plotësisimit me cilësi të këtij pyetëtori.

- Në vitin 2019, janë trajnuar 149 persona, nëpërmjet trajnimeve të zhvilluara në bashkëpunim me Shkollën Shqiptare të Administratës Publike në kuadër të rritjes së kapaciteteve dhe ndërgjegjësimit të administratës publike, mbi rolin dhe rëndësinë e zbatimit të instrumenteve të menaxhimit financiar dhe kontrollit dhe auditimit të brendshëm.
- Bazuar në pyetëtorët e vetëvlerësimit, ka një përmirësim për sa i përket raportimit në lidhje me funksionimin e linjave të raportimit si dhe është kuptuar më mirë roli i drejtuesve të Ekipeve të Menaxhimit të Programeve mbi diskutimin e çështjeve thelbësore referuar sistemit të menaxhimit financiar dhe kontrollit të brendshëm.
- Nga njësitë e qeverisjes së përgjithshme, të marra në analizë, vetëm 110 prej tyre e kanë paraqitur planin e veprimit për ngritjen e sistemit të menaxhimit financiar dhe kontrollit pranë DH/MFKK-së. Krahasuar me vitin e kaluar, ka një rënie në numrin e njësive që e kanë dorëzuar këtë dokument, kryesisht e shkaktuar nga njësitë e vetëqeverisjes vendore, në të cilat për shkak të zgjedhjeve lokale ka pasur ndryshime të mëdha strukturore dhe menaxheriale.
- Pavarësisht se shumica e institucioneve e hartojnë dhe konsolidojnë regjistrin e riskut, si element që kërkohet dhe auditohet si nga auditimi i brendshëm dhe Kontrolli i Lartë i Shtetit, përsëri vihet re një mungesë e përfshirjes së këtij dokumenti në realizimin e aktiviteteve të përditshme të njësisë. Gjithashtu, në pjesën më të madhe të institucioneve ende nuk janë krijuar Grupet e Menaxhimit të Riskut si dhe ka një mungesë të pjesëmarrjes të të gjitha strukturave brenda njësisë publike në hartimin e regjistrit të konsoliduar të riskut apo dhe përdorimin e mëtejshëm të tij në realizimin e aktiviteteve të ndryshme apo proceset e vendimmarrjes në institucion.
- Pavarësisht se një nga risqet financiare tipike në sektorin publik është risku i mashtrimit, nga përgjigjet e pyetësorëve, vihet re se, institucionet nuk kanë procedurë specifike të brendshme të shkruara në lidhje me zbulimin e mashtrimit, duke u mbështetur vetëm në bazën rregullatore të sinjalizuesve, për të cilat evidentohet një nivel i ulët i zbatimit të këtyre procedurave dhe efektivitetit të tyre në institucion.
- Nga analiza, rezulton se ende pjesa më e madhe e institucioneve kryejnë procedurë delegimi sipas kërkesave të Kodit të Procedurave Administrative dhe jo delegim sipas kërkesave të Ligjit nr. 10296, datë 08.07.2010, i ndyshuar "Për Menaxhimin Financiar dhe Kontrollin". Arsyet kryesore për mosimplementimin e procedurave të delegimit kryesisht konsistojnë në mungesën e informacionit të nevojshëm në këtë fushë dhe mungesën e besimit të menaxherëve për të ushtruar këtë të drejtë. Në këtë kuadër, në zbatim të ligjit për menaxhimin financiar dhe kontrollin, DH/MFKK ka hartuar udhëzimin për delegimin e të drejtave dhe detyrave në njësitë e qeverisjes së përgjithshme, fokusi kryesor i të cilit qëndron në përcaktimin e qartë të termave, rregullave dhe procedurave që duhet të ndiqen në procesin e delegimit të detyrave brenda njësisë publike.
- Është hartuar dhe miratuar dokumenti strategjik kombëtar për ndërtimin e një sistemi kontabël të besueshëm në sektorin publik, në të cilin parashikohen aktivitetet dhe hapat e mëtejshëm që do të ndërmerren për zbatimin e Standardeve Ndërkombëtare të Kontabilitetit të Sektorit Publik (IPSAS).

Në vijim, nga analiza e përgjithshme e 17 parimeve të kontrollit të brendshëm konstatojmë se, sistemi i kontrollit të brendshëm për vitin 2019 paraqitet *pjesërisht efektiv*, ku peshën kryesore në këtë rezultat e zënë mangësitë lidhur me raportimin në kohën e duhur të problematikave të sistemit të kontrollit të brendshëm. Këto problematika duhet të transmetohen nëpërmjet linjave të përcaktuara të raportimit tek palët përkatëse të brendshme dhe të jashtme, për t'i mundësuar njësisë publike vlerësimin e menjëhershëm të tyre. Në këtë kontekst, lind nevoja e ndërmarrjes së masave efektive për ndërgjegjësimin e menaxherëve për vlerësimin e çështjeve të identifikuara përmes raportimeve dhe aktiviteteve të monitorimit.

Çështjet për adresim në të ardhmen lidhur me kontrollin e brendshëm janë si më poshtë vijon:

- Ndërgjegjësimi i menaxherëve përmes ofrimit të asistencës teknike e cila do të mundësojë shpërndarjen e informacionit në të gjitha strukturat e përfshira në zbatimin e sistemit të kontrollit të brendshëm.
- Forcimi i përgjegjshmërisë menaxheriale, nëpërmjet ndërthurjes së procesit të identifikimit dhe monitorimit të risqeve të njësive publike me procesin e delegimit të kompetencave.
- Hartimi i kurrikulave të trajnimeve të mirëfillta, për tematikat e veçanta lidhur me sistemin e menaxhimit financiar dhe kontrollit nga njësitë publike, duke vënë në fokus nëpunësit autorizues, drejtuesit e programeve buxhetore si dhe nëpunësit zbatues të institucioneve.
- Krijimi i një rrjeti profesional me ekspertë të fushës së financave publike, me qëllim shkëmbimin e eksperiencave dhe përmirësimin e rregulloreve dhe procedurave standarde, ngelet ende një nga pikat, të cilat ka vend për përmirësim. Është e nevojshme të ketë më tepër kualifikime e seminare për njësitë publike me qëllim njohjen dhe kuptimin e legjislacionit në fuqi, mënyrën e analizës së menaxhimit të riskut, duke siguruar pjesëmarrjen në këto trajnime të drejtuesve të programeve buxhetore, drejtuesve të njësive shpenzuese, nëpunësve autorizues dhe zbatues, si dhe koordinatorëve të riskut, me qëllim rritjen e efikasitetit dhe efikasitetit të punës të njësive publike.
- Zbatimi me sukses i reformës së kontabilitetit të sektorit publik, nëpërmjet përmirësimit të bazës rregullatore në fushën e kontabilitetit të sektorit publik, në përputhje me Standardet Ndërkombëtare të Kontabilitetit të Sektorit Publik (IPSAS).
- Miratimi i një dokumenti politikash mbi Zhvillimin e Mëtejshëm të Kontrollit të Brendshëm Financiar Publik në Shqipëri, për periudhën 2021-2022, i cili do të përcaktojë të gjitha prioritetet, objektivat, aktivitetet, arritjet, sfidat, treguesit e performancës dhe planet e veprimit të vendit tonë në fushën e kontrollit të brendshëm publik.
- Bazuar në raportimet dhe monitorimet e kryera nga stafi i DH/MFKK, konstatohet se institucionet e audituara nga Kontrolli i Lartë i Shtetit karakterizohen nga një ndërgjegjësim më i lartë mbi implementimin e instrumentave të kontrollit të brendshëm.

Në lidhje me auditimin e brendshëm në sektorin publik, zhvillimi i sistemit është përqendruar në hartimin e metodologjive dhe ngritjen e kapaciteteve të auditimit të brendshëm, përfshirë krijimin e një sistemi monitorimi efikas dhe efektiv, rritjen e ekspertizës audituese dhe qasje sistematike në kontrollin e cilësisë së punës, krijimin e kushteve të përshtatshme për ruajtjen e pavarësisë dhe objektivitetit të veprimtarisë audituese.

Rritja e ndërgjegjësimit të strukturave menaxheriale të përfituesve të fondeve publike për kuptimin e duhur të funksionit të auditimit të brendshëm, në mënyrë që ta përdorin atë në mënyrë më efektive si mjet për menaxhimin mbetet një sfidë e përhershme.

Forcimi i rolit të auditimit të brendshëm mundëson një vlerësim efikas të sistemeve të menaxhimit financiar, të risqeve në lidhje me objektivat e vendosura dhe përcaktimin e kontroleve adekuate që ndikojnë në rritjen e sigurisë në miradministrim e fondeve publike. Ligji nr.114, datë 22.10.2015 "Për auditimin e brendshëm në sektorin publik", Manuali Auditimit të Brendshëm, Kodi Etikës për Audituesit e Brendshëm dhe standardet e pranuar të auditimit, formojnë bazën mbi të cilën organizohet, funksionon dhe realizohet shërbimi i auditimit të brendshëm në sektorin publik.

Brenda konceptit të Kontrollit të Brendshëm Financiar Publik (të përcaktuar nga Komisioni Evropian), auditimi i brendshëm është krijuar dhe kërkohet të funksionojë si një shërbim i kryer nga një njësi e autorizuar, profesionale që ofron siguri objektive dhe këshillim për

titullarin, me qëllim që të kontribuojë në përmirësimin e operacioneve të njësië publike dhe të ndihmojë në arritjen e objektivave përmes vlerësimit sistematik , të disiplinuar të menaxhimit të rrezikut, kontrollit dhe qeverisjes.

Në këtë raport është analizuar veprimtaria e auditimit të brendshëm, bazuar në konsolidimin e të dhënave të raporteve vjetore të veprimtarisë së 122 njësië të auditimit të brendshëm nga 129 që funksionojnë në sektorin publik. Ky raport analizon strukturat audituese, realizimin e planit të angazhimeve, vlerësimin e risqeve, gjetjet, rekomandimet e auditimit të brendshëm, kufizimet me të cilat janë përballur audituesit dhe prioritetet për të ardhmen, bazuar në mënyrën e raportimit të përcaktuar në Manualin e Auditimit të Brendshëm.

Zhvillimet në Sistemin e Auditimit të Brendshëm në sektorin publik gjatë vitit 2019 konsistojnë në disa tregues kryesorë që përfshijnë:

- Shërbimi i auditimit të brendshëm ka gjetur zbatim në pjesën më të madhe të njësië të qeverisjes së përgjithshme nëpërmjet krijimit të 129 Njësi të Auditimit të Brendshëm, dhe vendosjes së 17 marrëveshjeve ndër-institucionale apo kontraktimit të shërbimit.
- Gjatë vitit 2019, janë angazhuar në kryerjen e shërbimit të auditimit, 428 auditues të brendshëm nga të cilët 95 drejtues të auditimit, të punësuar në njësi të qeverisjes së përgjithshme, qendrore dhe vetë-qeverisjes vendore si dhe shoqëri aksionere të sektorit publik.
- Veprimtaria e auditimit të brendshëm është parashikuar në Planin Vjetor të Veprimtarisë së çdo Njësië të Auditimit të Brendshëm, në zbatim të të cilit, gjatë vitit 2019 janë realizuar 1210 angazhime kundrejt 1,187 të planifikuar, që përbëjnë rreth 2 % auditime më shumë se çka është planifikuar (102% realizimi). Nga këto angazhime 42 shërbime të këshillimit kanë synuar që auditimi i brendshëm të ofrojë opinione dhe asistencë për titullarin lidhur me sistemet apo projekte e iniciativa të reja për t'u ndërmarrë.
- Nga auditimet e ushtruara janë dhënë 8314 rekomandime për përmirësim sistemi, ndryshime të kuadrit rregullator dhe masa organizative dhe të qeverisjes kundrejt 7910 rekomandimeve të dhëna në vitin e mëparshëm.
- Rekomandimet e dhëna nga audituesit e brendshëm janë pranuar në nivelin 99,8% ndërkohë që zbatueshmëria e tyre nga subjektet e audituara gjatë vitit 2019 është arritur deri në 60% ose 3% më shumë se niveli i zbatimit të rekomandimeve të vitit 2018 (57 %), duke ruajtur një trend rritës, në përputhje me objektivat strategjike të vendosur në Strategjinë e Menaxhimit të Financave Publike 2019 -2022 dhe Strategjinë Ndërsektoriale Kundër Korrupsionit 2018 -2020.
- Sistemet me risk më të lartë janë prokurimet publike, përfshirë blerjet dhe investimet, sistemi i tatim taksave, regjimi doganor, administrimi i pronës publike, legalizimet dhe privatizimet e pronës shtetërore, koncensionet, si dhe sisteme të menaxhimit të burimeve njerëzore.
- Efekti financiar negativ është identifikuar në masën 908 milionë lekë, në dëm të buxhetit të shtetit ku gjetjet në sistemin e prokurimit publik kanë shtrirjen më të madhe ndërmjet njësië të qeverisjes së përgjithshme.
- Megjithë përmirësimet e vazhdueshme në funksionimin efektiv të sistemeve të menaxhimit financiar dhe kontrollit, auditimi i brendshëm ka identifikuar dobësi të hallkave në zbatimin dhe operimin e subjekteve për të ndërtuar, mbajtur dhe përditësuar elementët e nevojshëm të tillë si: hartimi dhe mbajtja e regjistrit të riskut, zhvillimi i procedurave efektive dhe manualeve të punës, miratimi i gjurmës së auditimit për proceset kryesore, përditësimi i rregulloreve të brendshme deri në përcaktimin e përshkrimit të saktë të detyrave dhe përgjegjësië, mosefektiviteti i të cilave ka ndikuar dhe ndikon në përgjigjen e këtyre sistemeve në objektivat e kontrollit.

- Audituesit e brendshëm kanë identifikuar mangësi në evidentimin e aktiveve dhe pasaktësi në hartimin e regjistrit të aktiveve, që përbën një faktor rrisht potencial në mirëadministrimin e suksesshëm të pronës publike.
- Menaxhimi efektiv i burimeve njerëzore është përcaktuar si një nga faktorët kyç për realizimin e përgjegjësi dhe arritjen e objektivave të njësive publike. Rekomandimet e auditimit të brendshëm kanë adresuar përmirësimin e hallkave të sistemit që nga plotësimi i pozicioneve vakant të punës që do të siguronte mbështetjen me burimet e nevojshme po ashtu dhe ndarjen e përcaktimit të qartë të detyrave dhe vlerësim real i performancës së punonjësve.
- Si një nga fushat e identifikuar me rrisht të lartë në zbatimin e buxhetit të shtetit, Njësitë e Auditimit të Brendshëm në 32 njësi të qeverisjes së përgjithshme, nga të cilat 4 Ministri, 20 Bashki, 5 Spitale Rajonale dhe 3 shoqëri aksionare me kapital publik, kanë kryer auditimin e detyrimeve të prapambetura duke identifikuar shkakun dhe natyrën e krijimit të këtyre detyrimeve si dhe kanë adresuar rekomandimet përkatëse.
- Sistemi i menaxhimit financiar dhe kontrollit për detyrimet financiare të pashlyera në njësitë e qeverisjes së përgjithshme, dhe në mënyrë të veçantë në njësitë e vetëqeverisjes vendore ka performuar me dobësi të theksuara, duke mos arritur të minimizojë rrishtet që lidhen me shmangien e krijimit të detyrimeve të prapambetura. Dobësitë lidhen me identifikimin, regjistrimin, raportimin, ndjekjen dhe parandalimin e krijimit të detyrimeve të prapambetura, që e bën sistemin e menaxhimit financiar dhe kontrollit për këtë fushë me rrisht të lartë, ku duhet të merren masa dhe veprime konkrete për vendosjen e procedurave shtesë për përmirësim.
- Nga Njësitë e Auditimit të Brendshëm janë identifikuar 3 raste të shkeljeve, të cilat në gjykimin profesional të audituesve janë dërguar për investigim të mëtejshëm.
- Zhvillimi profesional i 338 audituesve të brendshëm të certifikuar në detyrë është realizuar nëpërmjet zbatimit të Programit të Trajnimit të Vijueshëm Profesional për vitin 2019, miratuar nga Ministra e Financave dhe Ekonomisë. Kjo ka mundësuar që 100% e audituesve të ndjekin 40 orë trajnimi (në klasë) temat e të cilave kanë synuar përditësimin dhe thellimin e njohurive të dijeve në çështje specifike të aplikimit të standardeve në praktikën audituese. Trajnimet kanë ofruar një bazë të gjerë dhe të qëndrueshme për të arritur ndryshime pozitive në qasjen e auditimit mbi bazë rrisht dhe adresimin e rasteve të korrupsionit dhe mashtrimit financiar.
- Në përfundim të procesit të certifikimit për sezonin 2018 -2019 , fituan titullin “Auditues i Brendshëm në sektorin publik”, të lëshuar nga Ministria e Financave dhe Ekonomisë, 41 auditues të rinj në detyrë.
- Komitetet e Auditimit të Brendshëm janë ngritur dhe kanë funksionuar në 9 Ministri, ndërkohë që Ministria e Brendshme dhe Ministria e Arsimit, Sporteve dhe Rinisë nuk e kanë krijuar ende këtë strukturë. Komitetet kanë raportuar tek Titullari dhe kanë adresuar rekomandime në drejtim të veprimtarisë së auditimit të brendshëm po ashtu dhe njësisë përkatëse. Titullarët e njësive publike dhe veçanërisht të njësive të vetëqeverisjes vendore kanë një nivel të ulët të ndërgjegjësimit dhe njohjes mbi rolin e Komiteteve të Auditimit.
- Zhvillimet e shpejta të profesionit dhe ndryshimet në Standardet Ndërkombëtare kanë shtruar nevojën e zhvillimit dhe përditësimit të vazhdueshëm të kuadrit metodologjik udhëheqës për auditimin e brendshëm. Gjatë vitit 2019 u punua për përshtatjen e kërkesave të standardeve me praktikën e punës audituese të cilat u reflektuan në ndryshimet në Manualin e Auditimit të Brendshëm.

Auditimi i brendshëm luan një rol të rëndësishëm në mirëqeverisjen e shëndetshme, dhe për këtë arsye nuk kërkohet vetëm kryerja e shërbimeve të sigurisë të ofruara nëpërmjet auditimeve të përputhshmërisë dhe auditimeve financiare, por edhe të shërbejë si partner strategjik dhe të shtojë vlerë në veprimtarinë e njësive publike drejt përmirësimit të proceseve organizative dhe sigurimit të efektivitetit dhe efikasitetit të tyre.

Nën këtë këndvështrim, prioritetet për të ardhmen në fushën e auditimit të brendshëm do të përfshijnë:

- Angazhimi i audituesve të brendshëm në vlerësimin e proceseve të vendimmarrjes, vendimeve strategjike dhe operacionale, mbikëqyrjen e menaxhimit të riskut, promovimin e etikës dhe vlerave të përshtatshme brenda organizatës, sigurimin e menaxhimit efektiv organizativ të performancës dhe llogaridhënies. Kjo do të përkthehet në rritjen e numrit dhe cilësisë së auditimeve të performancës.
- Veprimtaria e auditimit të brendshëm duhet të bazohet në vlerësimin e risqeve më të rëndësishme për planifikimin dhe zbatimin e projekteve dhe programeve për arritjen e objektivave strategjike të njësive publike, duke mundësuar kryerjen me efektivitet dhe efikasitet të auditimit. Hartimi dhe miratimi i udhëzimeve për qasje e auditimit mbi bazë risku do t'i paraprijë intensifikimit të trajnimeve të audituesve të brendshëm, për t'i bërë ata të aftë për zbatimin në praktikën e punës audituese.
- Njësitë e auditimit të brendshëm duhet të monitorojnë në vazhdimësi nivelin e zbatimit dhe cilësinë e rekomandimeve të dhëna, me qëllim që realizimi i shërbimit të auditimit të konsiderohet si vlerë e shtuar nga titullarët e njësive publike dhe të gjithë grupet e interesit.
- Në planifikimin e veprimtarisë, auditimi i brendshëm duhet të përfshijë të gjitha sistemet dhe fushat që lidhen me dobësitë sistemike dhe risqet e identifikuara nga vlerësimi i sistemeve të menaxhimit financiar dhe kontrollit në subjektet publike.
- Auditimi i detyrimeve të prapambetura, si sistem me risk të lartë të përfshihet në planin vjetor të NJAB për të gjithë ato njësi shpenzuese që paraqiten me të tilla detyrime, mbështetur në një analizë të hollësishme të rrënjës. DH/AB të koordinojë e sigurojë bashkëpunim dhe komunikim me të gjithë këto institucione duke ofruar një qasje të unifikuar auditimi për të gjitha NJAB dhe auditimin e jashtëm.
- Krijimi i një rrjeti efektiv të komunikimit me dhe ndërmjet njësive publike dhe monitorimi i vazhdueshëm për t'u siguruar që shërbimi i auditimit të brendshëm realizohet në të gjitha njësitë e qeverisjes së përgjithshme dhe në përputhje me kërkesat e kuadrit ligjor, Standardeve Ndërkombëtare të pranuar dhe praktikave të mira profesionale.
- Realizimi i vlerësimeve të jashtme të cilësisë së veprimtarisë së auditimit të brendshëm në sektorin publik, për vlerësimin e përputhjes së kësaj veprimtarie me standardet ndërkombëtare të pranuar, si një mjet i rëndësishëm në identifikimin e mangësive dhe ndërmarrjen e iniciativave dhe veprimeve për ndryshim pozitiv dhe fuqizim të sistemit të auditimit të brendshëm në sektorin publik.
- Forcimi dhe zhvillimi profesional i audituesve të brendshëm nëpërmjet programeve efektive të trajnimit dhe certifikimit, ku të ndërthuren përgjigjet efektive të nevojave individuale dhe institucionale për ndërtimin dhe rritjen e kapaciteteve audituese.
- Programi i Zhvillimit Profesional të ofrojë siguri të arsyeshme që audituesit e brendshëm janë të kualifikuar për të ushtruar funksionin e audituesit me nivel të lartë të aftësive dhe kompetencave profesionale.
- Zhvillimi i një kuadri ligjor dhe metodologjik adekuat, udhëheqës për auditimin e brendshëm, i mbështetur në një analizë të thellë të realizimit të veprimtarisë audituese duke siguruar përputhshmërinë me *acquis communautaire*, kërkesat e standardeve dhe rekomandimeve të Komisionit Evropian.
- Bashkëpunimi me institucione të tjera kombëtare dhe ndërkombëtare për të sjellë në sistemin e auditimit të brendshëm eksperiencat më të mira dhe praktikat bashkëkohore të profesionit të vendeve më të zhvilluara anëtare të BE.
- Krijimi dhe zyrtarizimi i rrjetit të drejtuesve dhe audituesve të brendshëm në sektorin publik dhe vendosja e kanaleve efektive të komunikimit për të siguruar harmonizimin dhe lidhjen e ngushtë ndërmjet tyre, në funksion të shtrirjes dhe shkëmbimit të njohurive dhe ekspertizës profesionale.

- Forcimi i bashkëpunimit ndërmjet auditimit të brendshëm dhe të jashtëm, duke ndarë mundësi dhe eksperiencë të përbashkëta në fushën e zhvillimit profesional, metodologjive dhe qasjeve të auditimit.

Sa më sipër, vijimi i bashkëpunimit ndërmjet Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë me Kontrollin e Lartë të Shtetit, bazuar në marrëdhënie të ndërsjellta bashkëveprimi sipas Marrëveshjes së Bashkëpunimit Ndërinstitucional dhe nën drejtimin e Sekretariatit Teknik të Përbashkët, mbetet i rëndësishëm.

Në vijë të përgjithshme, raporti përbëhet nga 5 kapituj kryesorë. Kapitulli i parë i raportit fokusohet në rezultatet nga vlerësimi i monitorimit të performancës së njësive publike. Në kapitullin e dytë trajtohet vlerësimi i sistemeve të Menaxhimit Financiar dhe Kontrollit në njësitë publike, bazuar në analizën e pyetësorëve të vetëvlerësimit të MFK-së, sipas 17 parimeve të kontrollit të brendshëm. Kapitulli i tretë pasqyron gjetjet e evidentuara nga monitorimi në vend i zbatueshmërisë së standardeve të kontrollit të brendshëm. Ndërsa, në kapitullin 4 pasqyrohen aktivitetet e ndërmarra nga DH/KBFP, në kuadër të mbështetjes së njësive të qeverisjes së përgjithshme për përmirësimin e sistemit të kontrollit të brendshëm.

Analiza e detajuar e veprimtarisë së auditimit të brendshëm dhe rezultatet e evidentuara nga analiza e pyetësorit të vetëvlerësimit të AB paraqiten në kapitullin pesë të këtij raporti. Në seksionin e anekseve, është pasqyruar dhe analiza e detajuar e performancës së njësive shpenzuese me buxhet të madh.

KAPITULLI I- VLERËSIMI I MONITORIMIT TË PERFORMANCËS SË NJËSIVE TË QEVERISJES SË PËRGJITHSHME

Gjatë vitit 2019, Drejtoria e Përgjithshme e Harmonizimit të Kontrollit të Brendshëm Financiar Publik (DPH/KBFP) në bashkëpunim me Drejtorinë e Përgjithshme të Buxhetit dhe Drejtorinë e Përgjithshme të Thesarit ka realizuar analizimin e 18 treguesve të performancës, bazuar në Metodologjinë për Monitorimin e Performancës së Sistemeve të Kontrollit të Brendshëm në Njësitë Publike, e cila është miratuar nëpërmjet Urdhrit nr. 117, datë 01.04.2019 “Për miratimin e metodologjisë për monitorimin e performancës së sistemit të kontrollit të brendshëm të njësive publike”.

Konkretisht, metodologjia përmban 18 tregues performance, të cilët klasifikohen si më poshtë vijon:

Tabela 1. Treguesit e Performancës dhe burimet e të dhënave sipas Drejtorive në Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë

Drejtoria e Përgjithshme e Buxhetit	Drejtoria e Përgjithshme e Thesarit	Drejtoria e Harmonizimit të MFKK	Drejtoria e Harmonizimit të AB
1. Realizimi i shpenzimeve buxhetore (në %)	1.Të gjitha faturat janë dërguar në kohë për pagesë pranë degës përkatëse të thesarit	1.Hartimi me cilësi i Planit të Veprimit të MFK-së dhe paraqitja brenda afateve kohore të përcaktuara	1.Organizimi i NJAB-ve dhe kapacitetet e AB
2.Realizimi i shpenzimeve buxhetore sipas klasifikimit ekonomik (në %)	2.Faturat e detyrimeve të prapambetura janë dërguar në kohë pranë degës përkatëse të thesarit për regjistrimin në SIFQ si shpenzime të periudhave të ardhshme (llogaria ekonomike 486)	2.Gjithëpërfshirja dhe rregullsia e raportimit vjetor mbi sistemin e kontrollit të brendshëm	2.Cilësia e përgatitjes së planifikimit strategjik dhe vjetor nga NJAB-të
3. Reduktimi i nivelit të detyrimeve të prapambetura	3.Të gjitha kontratat janë dërguar në kohë pranë degës përkatëse të thesarit	3.Efektiviteti i mekanizmave bazë të përgjegjshmërisë menaxheriale në njësitë e sektorit publik	3.Cilësia e përgatitjes së Raportit vjetor të NJAB-ve
4.Realizimi i shpenzimeve kapitale	4.Numri i urdhër prokurimeve të paautorizuara		4.Zbatimi i rekomandimeve të AB-së
5. Investimet kapitale shumëvjeçare janë hedhur në sistem sipas planit kontraktual të disbursimit	5.Kufizimi i avancimit të planit mujor të arkës		
	6.Paraqitja, nënshkrimi dhe respektimi i afatit kohor të dorëzimit të pasqyrave financiare sipas kuadrit ligjor		

	në fuqi		
--	---------	--	--

Bazuar në vlerësimet e treguesve të mësipërm nga drejtoritë përkatëse, është realizuar rankimi i ministrive të linjës, bashkive, institucioneve të pavarura dhe njërive shpenzuese me buxhet të madh për vitin 2019, duke krahasuar performancën e tyre me vitin 2018, si më poshtë vijon:

✓ **Rankimi i Ministrive të Linjës**

Tabela 2. Rankimi i Ministrive të Linjës sipas treguesve të performancës për vitin 2019 dhe krahasimi me vitin 2018.

Rankimi	Ndryshimi në rankim krahasuar me vitin 2018(+/-)	Institucioni	Vlerësimi në pikë për vitin 2019 (nga 72 pikë gjithsej)
1	↑ (+2)	Ministria e Financave dhe Ekonomisë	52
1	↑ (+6)	Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural	52
2	↓ (-1)	Ministria e Brendshme	48
3	↓ (-2)	Ministria e Arsimit, Sportit dhe Rinisë	47
3	↑ (+1)	Ministria e Kulturës	47
3	↑ (+3)	Ministria e Turizmit dhe Mjedisit	47
4	↑ (+1)	Ministria e Mbrojtjes	44
5	↓ (-3)	Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë	43
5	↑ (+3)	Ministria për Evropën dhe Punët e Jashtme	43
6	(-)	Ministria e Drejtësisë	42
7	↓ (-1)	Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale	41

*Krahasimi me vitin 2018 është bërë bazuar vetëm në ndryshimin në rankim duke qënë se numri i treguesve të performancës ka ndryshuar ndërmjet dy viteve.

✓ **Rankimi i njërive shpenzuese me buxhet të madh**

Në vijim të procesit të rëndësishëm të zbatimit të sistemit të kontrollit të brendshëm në njësitë publike si dhe në kuadër të rekomandimeve të vazhdueshme të organizmave ndërkombëtare, DH/MFKK ka zgjeruar gamën e institucioneve që plotësojnë pyetësonin e vetëvlerësimit të MFK-së, duke përfshirë një grup institucioneve varësie, me qëllim sigurimin e një pamje më të qartë të progresit. Për këtë arsye, edhe këtë vit, janë përzgjedhur 13 institucione publike bazuar në dy kriteret:

- Totali i buxhetit të miratuar të njësisë publike për vitin 2019 është të paktën sa 10% e totalit të buxhetit të grupit; dhe/ose
- Totali i buxhetit të miratuar të njësisë publike për vitin 2019 është të paktën 1 miliard lekë.

Analiza e detajuar e treguesve të performancës për këto institucione paraqitet në Aneksin nr.1 të këtij raporti.

Tabela 3. Rankimi i njëzive shpenzuese me buxhet të madh sipas treguesve të performancës për vitin 2019 dhe krahasimi me vitin 2018*

Rankimi	Ndryshimi në rankim krahasuar me vitin 2018 (+/-)	Institucioni	Vlerësimi në pikë për vitin 2019 (nga 72 pikë gjithsej)
1	↑(+8)	Autoriteti Kombëtar Ushqimit	59
2	↑(+4)	Agjencia për Zhvillim Bujqësor dhe Rural	54
3	↓(-1)	Drejtoria e Përgjithshme e Doganave	53
3	↑(+1)	Drejtoria e Përgjithshme e Tatimeve	53
3	↑(+5)	Shërbimi Kombëtar i Punësimit	53
4	↑(+1)	Drejtoria e Përgjithshme e Burgjeve	51
5	↑(+2)	Spitali Universitar i Traumës	49
5	↑(+2)	Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit	49
6	↑(+4)	Garda e Republikës*	48
7	↓(-6)	Qendra Spitalore Universitare “Nënë Tereza”	47
8	(-)	Agjencia e Trajtimit të Pronave*	44
9	↓(-6)	Autoriteti Rrugor Shqiptar	38
10	(-)	Agjencia Kombëtare e Ujësllës Kanalizime dhe Infrastrukturës së Mbetjeve*	29

*Për vitin 2019, në krahasim me vitin 2018, nuk janë marrë në analizë institucioni i Institutit të Sigurimeve Shoqërore dhe Fondi i Sigurimit të Detyrueshëm të Kujdesit Shëndetësor, për arsye të mungesës së të dhënave për disa tregues performancë, duke qënë se këto institucione janë njësi të fondeve speciale dhe nuk kryejnë veprime të tjera financiare me degët e thesarit, përveç transfertave.

✓ Rankimi i bashkive që kanë njësi auditimi në strukturë

Tabela 4. Rankimi i Bashkive kryesore qendër qarku, sipas treguesve të performancës për vitin 2019 dhe krahasimi me vitin 2018

Rankimi	Ndryshimi në rankim krahasuar me vitin 2018 (+/-)	Institucioni	Vlerësimi në pikë për vitin 2019 (68 ¹ nga 72 pikë gjithsej)
1	↑(+4)	Bashkia Fier	51
2	↑(+4)	Bashkia Tiranë	48
3	↓(-2)	Bashkia Shkodër	46
4	↑(+4)	Bashkia Gjirokastrë	42
5	↑(+4)	Bashkia Vlorë	41
6	↓(-2)	Bashkia Kukës	40
7	↓(-5)	Bashkia Korçë	39
8	↓(-1)	Bashkia Durrës	38
9	↓(-6)	Bashkia Lezhë	37
10	↓(-2)	Bashkia Berat	30
11	↓(-5)	Bashkia Elbasan	28
12	↓(-4)	Bashkia Dibër	17

¹ Treguesi i performancës “Investimet kapitale shumëvjeçare janë hedhur në sistem sipas planit kontraktual të disbursimit” nuk është vlerësuar për shkak të mungesës së të dhënave për këtë grup institucionesh

Tabela 5. Rankimi i Bashkive të tjera që kanë njësi auditimi të brendshëm, sipas treguesve të performancës për vitin 2019 dhe krahasimi me vitin 2018

Rankimi	Ndryshimi në rankim krahasuar me vitin 2018 (+/-)	Institucioni	Vlerësimi në pikë për vitin 2019 (68 nga 72 pikë gjithsej)
1	↑(+4)	Bashkia Patos	52
2	↑(+7)	Bashkia Bulqizë	47
3	↑(+5)	Bashkia Finiq*	46
3	↑(+7)	Bashkia Mirditë	46
4	↑(+7)	Bashkia Kamëz	45
5	↓(-4)	Bashkia Këlcyrë*	44
5	↓(-2)	Bashkia Vau Dejës	44
6	(-)	Bashkia Përmet*	43
7	↓(-5)	Bashkia Dropull	41
7	↑(+6)	Bashkia Maliq	41
8	↑(+8)	Bashkia Prrenjas	40
8	↑(+1)	Bashkia Sarandë	40
9	↑(+1)	Bashkia Librazhd	39
10	↑(+2)	Bashkia Mallakastër	38
10	↓(-3)	Bashkia Pustec*	38
11	↓(-5)	Bashkia Divjakë	37
11	↓(-5)	Bashkia Fushë Arrëz	37
11	↑(+2)	Bashkia Krujë	37
11	↓(-7)	Bashkia Lushnjë	37
11	↑(+2)	Bashkia Selenicë	37
11	↓(-1)	Bashkia Tepelenë	37
12	(-)	Bashkia Devoll	36
12	↓(-5)	Bashkia Memaliaj	36
13	↑(+2)	Bashkia Gramsh	34
13	↑(+6)	Bashkia Mat	34
13	↓(-3)	Bashkia Pogradec	34
14	↑(+5)	Bashkia Malësi e Madhe	33
15	↓(-5)	Bashkia Roskovec	33
16	↓(-3)	Bashkia Vorë	32
17	↓(-5)	Bashkia Cërrik	31
17	↓(-11)	Bashkia Tropojë	31
17	↓(-4)	Bashkia Ura Vajgurore	31
18	↓(-1)	Bashkia Kolonjë	30
18	↓(-17)	Bashkia Libohovë*	30
19	↓(-5)	Bashkia Peqin	29
19	(-)	Bashkia Poliçan	29
19	↓(-10)	Bashkia Shijak	29
20	↓(-5)	Bashkia Kavajë	28
21	↓(-3)	Bashkia Skrapar	27
22	↓(-13)	Bashkia Kuçovë	26
22	↓(-3)	Bashkia Kurbin	26

23	↓ (-5)	Bashkia Klos	25
24	(-)	Bashkia Rrogozhinë	24
25	↓ (-11)	Bashkia Himarë	22

*Bashki që realizojnë shërbimin e auditimit të brendshëm me akt-marrëveshje me njësi auditimi të njëjësive të tjera publike

✓ Rankimi i bashkive që nuk kanë njësi auditimi në strukturë

Tabela 6. Rankimi i Bashkive që nuk kanë njësi auditimi të brendshëm, sipas treguesve të performancës për vitin 2019 dhe krahasimi me vitin 2018

Rankimi	Ndryshimi në rankim krahasuar me vitin 2018 (+/-)	Institucioni	Vlerësimi në pikë për vitin 2019 (52 pikë nga 72 pikë gjithsej)
1	↑ (+5)	Bashkia Delvinë	37
2	↓ (-1)	Bashkia Has	36
3	↓ (-1)	Bashkia Pukë	26
4	(-)	Bashkia Belsh	20
5	(-)	Bashkia Konispol	16

✓ Rankimi i institucioneve të pavarura dhe Grupit 87 në varësi të Kryeministrisë

Tabela 7. Rankimi i Institucioneve të Pavarura sipas treguesve të performancës për vitin 2019 dhe krahasimi me vitin 2018

Rankimi për vitin 2019	Ndryshimi në rankim krahasuar me vitin 2018 (+/-)	Institucioni	Vlerësimi në pikë për vitin 2019 (68 pikë nga 72 pikë gjithsej)
1	↑ (+8)	Komisioneri për të Drejtën e Informimit dhe Mbrojtjen e të Dhënave Personale*	60
2	↑ (+3)	Shërbimi Informativ Shtetëror ≠	58
3	↓ (-2)	Shkolla e Magjistraturës*	57
4	↓ (-3)	Agjencia për Mbështetje për Shoqërinë Civile*	56
5	↑ (+5)	Kontrolli i Lartë i Shtetit ≠	55
5	(-)	Radio Televizioni Shqiptar*	55
6	(-)	Instituti i Statistikave ≠	54
7	↓ (-5)	Autoriteti i Konkurrencës*	52
8	↓ (-5)	Qendra Kombëtare e Kinematografisë*	51
8	↓ (-1)	Këshilli Kombëtar i Kontabilitetit*	51
8	↑ (+5)	Këshilli i Lartë Gjyqësor ≠	51
9	↓ (-1)	Prokuroria e Përgjithshme≠	49
10	↑ (+3)	Drejtoria e Përgjithshme e Arkivave ≠	48
11	↑ (+6)	Komisionerët Publik	47
12	↓ (-1)	Komisioneri për Mbikëqyrjen e Shërbimit Civil	45
13	↓ (-6)	Kuvendi≠	43
13	↑ (+3)	Avokati i Popullit	43
14	↓ (-2)	Agjencia Telegrafike Shqiptare	42
15	↓ (-3)	Inspektorati i Lartë i Deklarimit dhe Kontrollit të Pasurive dhe Konfliktit të Interesave	41

15	↓ (-2)	Autoriteti për të Drejtën e Informimit mbi dokumentet ish-sigurimit*	41
16	(-)	Kolegji i Posaçëm i Apelimit	40
17	↓ (-1)	Gjykata Kushtetuese	39
18	(-)	Kryeministria	37
19	↓ (-2)	Komisioni i Pavarur i Kualifikimit	35
20	↓ (-5)	Komisioni Qendror i Zgjedhjeve	34
20	↓ (-3)	Komisioni i Prokurimit Publik	34
21	↓ (-5)	Akademia e Shkencës	33
21	↓ (-7)	Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi	33
22	↓ (-3)	Instituti i Studimeve të Krimeve të Komunizmit	32
23	↓ (-3)	Presidenca	30
24	(-)	Këshilli i Lartë i Prokurorisë	28

*Institucione që realizojnë shërbimin e auditimit të brendshëm nëpërmjet një marrëveshje me një institucion tjetër

≠Institucionet që kanë Njësi Auditimi të Brendshëm

Institucionet, të cilat nuk e kanë realizuar shërbimin e auditimit të brendshëm as me marrëveshje dhe nuk kanë as njësi auditimi, janë vlerësuar me 0 pikë, pasi kemi të bëjmë me një detyrim ligjor.

Tabela 8. Rankimi i institucioneve të Grupit 87 në varësi të Kryeministrit, sipas treguesve të performancës per vitin 2019 dhe krahasimi me vitin 2018

Rankimi për vitin 2019	Ndryshimi në rankim krahasuar me vitin 2018(+/-)	Institucioni	Vlerësimi në pikë për vitin 2019(68 pikë nga 72 pikë gjithsej)
1	↑(+1)	Autoriteti Kombëtar për Çertifikimin Elektronik dhe Sigurinë Kibernetike *	60
2	↑(+6)	Autoriteti Shtetëror Gjeohapsinor (ASIG) *	58
3	↑(+4)	Agjencia e Menaxhimit të Burimeve Ujore*	54
4	↓(-3)	Agjencia e Ofrimit të Shërbimeve Publike të Integruara (ADISA)≠	46
5	(-)	Drejtoria e Shërbimit Qeveritar ≠	45
6	↑(+3)	Agjencia Autonome e Auditimit të Fondeve të Bashkimit Evropian	44
7	↓(-3)	Agjencia e Prokurimit Publik	41
7	(-)	Shkolla Shqiptare e Administratës Publike	41
8	↓(-5)	Agjencia e Zhvillimit të Territorit	40
8	↓(-2)	Komiteti Shtetëror i Kulteve	40
9	↓(-1)	Agjencia Kombëtare për Diasporën^	38
9	↓(-2)	Drejtoria e Sigurimit të Informacionit të Klasifikuar	38
9	(-)	Avokatura e Shtetit	38
10	↓(-3)	Komiteti Shtetëror i Minoriteteve^	37
10	(-)	Inspektoriati Qendror	37
10	↓(-3)	Agjencia Kombëtare e Shoqërisë së Informacionit	37
10	(-)	Agjencia Kombëtare e Planifikim Territorit	37
11	(-)	Qendra Kundër Ekstremizmit të Dhunshëm dhe Radikalizmit^	34
12	↓(-7)	Agjencia për Hapje, Dialog dhe Bashkëqeverisje	33
13	↓(-3)	Departamenti i Administratës Publike	28

* Institucione që realizojnë shërbimin e auditimit të brendshëm nëpërmjet një marrëveshje me një institucion tjetër
≠ Institucionet që kanë Njësi Auditimi të Brendshëm
^ Institucione që nuk kanë investime për vitin 2019.

Një vështrim i përgjithshëm për treguesit kryesorë të analizuar për ministritë e linjës, bashkitë, institucionet e pavarura dhe Grupin 87 në varësi të Kryeministritë paraqitet si vijon:

1.1 Analiza për treguesit e performancës:

1. Treguesi i parë i analizuar nga struktura përgjegjëse për thesarin është **“Të gjitha faturat janë dërguar në kohë për pagesë pranë degës përkatëse të thesarit”**, i cili përcakton numrin e faturave të dërguara në thesar për pagesë pas afatit kohor prej 30 ditësh kundrejt numrit total të faturave të dërguara për pagesë. Për vitin 2019, ky tregues është vlerësuar mesatarisht në nivelin 1.9 pikë nga 4 pikë të mundshme (ose 47.6%), duke reflektuar një përmirësim të lehtë në krahasim me vitin e kaluar. Pavarësisht situatës së prezantuar këtë vit, realizimi i këtij treguesi mbetet ende i ulët për të gjitha grupet e institucioneve. Kryesisht, arsyt e mosdërgimit në kohë të faturave në thesar vijnë për shkak se furnitorët nuk paraqesin faturat në kohë në institucion, dokumentacioni mbështetës i dërguar nuk është i plotë ose i saktë si dhe ndodh që shpesh të ketë vonesa në lidhje me dërgimin e të dhënave bankare të furnitorit. Për këtë tregues, grupi i institucioneve që shfaq më shumë problematika janë njësitë e vetëqeverisjes vendore, të cilët janë vlerësuar më pak se sa grupet e tjera, me vetëm 1.85 pikë.
2. **“Faturat e detyrimeve të prapambetura janë dërguar në kohë pranë degës përkatëse të thesarit për regjistrimin në SIFQ si shpenzime të periudhave të ardhshme (llogaria ekonomike 486)”** është një tjetër tregues i analizuar nga struktura përgjegjëse për thesarin. Për vitin 2019, ky tregues është vlerësuar me 1.85 pikë (ose 46.2 %), që do të thotë se 46.2% e faturave të detyrimeve të prapambetura nuk janë kontabilizuar brenda afatit kohor prej 30 ditësh në SIFQ. Kryesisht, kjo problematikë vjen për shkak të mungesës së fondeve buxhetore nga ana e institucioneve, të cilat ndërmarrin angazhime përtej kapaciteteve të tyre ose për shkak të mosplanifikimit të duhur mujor të arkës.
3. Një tregues tjetër i analizuar është **“Të gjitha kontratat janë dërguar në kohë pranë degës përkatëse të thesarit”**, i cili përcakton numrin e kontratave të dërguara pranë degëve të thesarit pas tre ditëve nga data e nënshkrimit të tyre kundrejt numrit total të kontratave të dërguara në thesar. Për vitin 2019, ky tregues është vlerësuar mesatarisht në nivelin 1.75 pikë nga 4 pikë të mundshme (ose 43.8%), duke reflektuar një situatë të përmirësuar në krahasim me vitin e kaluar, e vlerësuar me 0.6 pikë për njësitë e marra në analizë. Të gjitha grupet e institucioneve paraqesin mangësi në këtë fushë, kryesisht ministritë e linjës, të cilat janë vlerësuar mesatarisht me 0.81 pikë, vlerësim më i lartë se viti 2018. Ndërkohë, arsyt për mosrealizimin e këtij treguesi vijnë kryesisht si pasojë e mungesës së disponibilitetit të personave, të cilët nënshkruajnë kontratën, duke shkaktuar vonesa në dërgimin e tyre. Gjithashtu, afati ditor prej 3 ditësh për dërgimin e kontratave në thesar është praktikisht i pamundur për t’u zbatuar nga institucionet, të cilat nënshkruajnë dhe menaxhojnë një numër shumë të madh kontratash.
4. Treguesi **“Numri i urdhër-prokurimeve të paautorizuara”** paraqet numrin e urdhër-prokurimeve të paautorizuara kundrejt shumës totale të urdhër-prokurimeve të dërguara për pagesë në thesar. Për vitin 2019, ky tregues paraqet një performancë të kënaqshme për të gjitha grupet e institucioneve, duke u vlerësuar me 2.95 pikë (ose 73.7%), pavarësisht se ka një përkeqësim të situatës në krahasim me vitin 2018. Institucionet më problematike paraqiten ministritë e linjës, ndërkohë që institucionet e pavarura karakterizohen nga një efektivitet i këtij treguesi prej 89.4 %. Ky rezultat për institucionet e pavarura evidenton faktin se pothuajse të gjitha këto njësi janë efëciente dhe efektive në mbarëvajtjen e procesit të dërgimit të urdhër-prokurimeve të autorizuara në thesar. Të gjitha njësitë publike kanë detyrimin të paraqesin urdhër-

prokurimet në Agjencinë e Prokurimeve Publike me autorizimin e Thesarit. Kryesisht, ato raste të cilat shfaqin problematika, vijnë për shkak të mungesës ose mospërputhjes së dokumentacionit mbështetës të tyre.

5. Një tjetër tregues i marrë në analizë nga struktura përgjegjëse për thesarin është **“Kufizimi i avancimit të planit mujor të arkës”**, i cili përcakton vlerën e avancimeve të kryera gjatë vitit nga njësitë shpenzuese kundrejt totalit të planit vjetor të arkës. Për vitin 2019, ky tregues është vlerësuar mesatarisht në nivelin 3.63 pikë nga 4 pikë të mundshme (ose 90.6%), duke reflektuar për një situatë pozitive për këtë fushë për të gjitha institucionet e marra në analizë, veçanërisht për institucionet e pavarura, të cilat karakterizohen nga një efektivitet prej 98%. Problematikat në këtë tregues vijnë për shkak të situatave emergjente të paparashikuara të institucioneve si dhe mungesës së parashikimit të duhur të fluksit të mjeteve monetare, për shkak se njësitë nuk raportojnë në intervale kohore të shpeshta në Drejtorinë e Përgjithshme të Thesarit. Në bazë të analizës së kryer, evidentohet nevoja e parashikimit mujor të fluksit të mjeteve monetare nga institucionet si dhe dërgimin e këtij informacioni pranë strukturave përgjegjëse në Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë.
6. Treguesi i fundit i marrë në analizë nga struktura përgjegjëse për thesarin është **“Paraqitja, nënshkrimi dhe respektimi i afatit kohor të dorëzimit të pasqyrave financiare sipas kuadrit ligjor në fuqi”**, i cili mat respektimin e afatit kohor, nënshkrimin, përgatitjen dhe paraqitjen e pasqyrave financiare vjetore në njësitë e qeverisjes së përgjithshme. Për vitin 2019, ky tregues është vlerësuar në nivelin 3.7 pikë nga 4 pikë të mundshme (ose 92.6 %), duke reflektuar një situatë shumë pozitive në këtë fushë si dhe në të njëjtin nivel si dhe viti 2018. Gjatë vitit 2018, është miratuar Udhëzimi nr. 8, datë 09.03.2018 “Për procedurat e përgatitjes, paraqitjes dhe raportimit të pasqyrave financiare vjetore në njësitë e qeverisjes së përgjithshme”, i cili përcakton paraqitjen e pasqyrave financiare dhe afatet kohore ligjore për dorëzimin e pasqyrave financiare. Pavarësisht problematikave që kanë pasur institucionet në përshtatjen me udhëzimin e ri për përgatitjen e pasqyrave financiare në vitin 2019, pjesa më e madhe e institucioneve i kanë paraqitur pasqyrat financiare në kohën e duhur dhe me formatin e duhur.
7. Treguesi i parë i analizuar nga struktura përgjegjëse për buxhetin në Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë është **“Realizimi i shpenzimeve buxhetore”**, i cili përcakton masën në të cilën janë realizuar shpenzimet buxhetore gjatë vitit kundrejt planit të buxhetit të miratuar nga Kuvendi. Për vitin 2019, ky tregues është vlerësuar mesatarisht në nivelin 2.23 pikë nga 4 pikë të mundshme (ose 55.8%), duke reflektuar një performancë mesatare të tij për njësitë e marra në analizë, duke evidentuar një ulje të performancës në krahasim me vitin 2018. Rezultati evidenton faktin, se pjesa më e madhe e njërive janë eficiente dhe efektive në përdorimin e buxhetit dhe realizimin e shpenzimeve të planifikuara për mbarëvajtjen e veprimtarisë së institucionit. Ndërkohë që, rrsyet për mosrealizimin e këtij treguesi vijnë kryesisht si pasojë e mosrealizimit të shpenzimeve për paga, sigurime në rastet kur nuk plotësohet struktura organizative me punonjës, nga mosrealizimi i shpenzimeve për mallra dhe shërbime apo shpenzimeve për udhëtim e dieta për jashtë, apo nënzhërave të tjerë të këtij grupi shpenzimesh. Në vijim, shtyrja e afateve të realizimit nga procesi i prokurimit, apo edhe nga vonesat në paraqitjen e dokumentacionit teknik e financiar për lëvrimin e fondeve janë faktorë të cilët ndikojnë në mosrealizimin e këtij treguesi. Për ato institucione në të cilat realizimi faktik i fondeve paraqitet me i lartë se sa plani fillestar i miratuar në Kuvend, arsyeja është se gjatë vitit këtyre institucioneve i janë shtuar fondet e planifikuara përkatësisht me Aktet Normative nr. 2 dhe nr. 11 të vitit 2019, si edhe me përdorimet nga Fondi Rezervë i Buxhetit të Shtetit dhe nga Fondi i Rritjes së Pagave. Gjithashtu, vlen të theksojmë se edhe mbartja e grantit të papërdorur të arsimit universitar nga viti 2019, ka ndikuar në shtesën e planit për Ministrinë e Arsimit, Sportit dhe Rinisë në krahasim me planin fillestar.
8. Një tregues tjetër është **“Realizimi i shpenzimeve buxhetore sipas klasifikimit ekonomik”**, i cili mat diferencën midis buxhetit të miratuar dhe buxhetit faktik në fund

të vitit për çdo grup të shpenzimeve buxhetore të ndara sipas klasifikimit ekonomik. Nga vlerësimi i kryer për këtë tregues, rezultati është 1.39 pikë ose 34.8%, duke paraqitur një nivel të ulët të performancës së njërive lidhur me këtë tregues, krahasuar dhe me vitin 2018. Njësitë e vetëqeverisjes vendore paraqiten me vlerësimin më të ulët për këtë tregues me 0.38 pikë (ose 9 %), ku kryesisht evidentohet se llogaritë me treguesin më të ulët janë ato të investimeve dhe subvencioneve, i cili lidhet me afatet kohore që në shumë raste tejkalohen duke vështirësuar realizimin në kohë të këtyre shpenzimeve.

9. Treguesi **“Reduktimi i nivelit të detyrimeve të prapambetura”** paraqet diferencën e stokut 12 – mujor të detyrimeve të prapambetura të vitit buxhetor korrent me stokun 12-mujor të vitit paraardhës në raport me stokun 12 – mujor të vitit paraardhës. Për vitin 2019, ai është vlerësuar mesatarisht me 2.6 pikë (65 %), një vlerësim më i ulët në krahasim me vitin 2018. Në nivel të përgjithshëm stoku 12-mujor i detyrimeve të prapambetura për vitin 2019 është rritur me 33% krahasuar me stokun e detyrimeve të vitit paraardhës 2018. Specifikisht, Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural, Ministria e Drejtësisë dhe Ministria për Evropën dhe Punët e Jashtme rezultojnë me shkallën më të lartë të reduktimit të detyrimeve nga viti 2018 në vitin 2019. Ndërkohë që, disa ministri të tjera rezultojnë me një nivel më të lartë detyrimesh në vitin 2019 krahasuar me një vit më parë, ku rritjen më të lartë e ka pasur Ministria e Arsimit, Sportit dhe Rinisë, Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë dhe Ministria e Brendshme, të cilat janë vlerësuar me 1 pikë.
10. Treguesi **“Realizimi i shpenzimeve kapitale”** paraqet devijimin nga plani i realizimit i shpenzimeve kapitale në një vit kundrejt shpenzimeve kapitale totale të planifikuara me ligjin e buxhetit vjetor në Kuvend. Për vitin 2019, ky tregues është vlerësuar mesatarisht me 0.65 pikë (16.3%), duke shfaqur një performancë jo të kënaqshme të njërive publike, duke qenë se paraqet një nivel të konsiderueshëm devijimi nga fondet e planifikuara. Ky tregues paraqitet në një nivel më të ulët dhe në krahasim me vitin 2018. Nga të gjitha grupet e njërive të qeverisjes së përgjithshme të marra në analizë, njësitë e vetëqeverisjes vendore kanë devijimin më të lartë, në krahasim me ministrinë e linjës dhe institucionet e pavarura. Për ato njësi, të cilat paraqesin një performancë shumë të ulët të realizimit të këtij treguesi, evidentohet se shkaqet kryesore janë të lidhura kryesisht me problematikat dhe vonesat që ndodhin gjatë kryerjes së procedurave të prokurimit.
11. **“Investimet kapitale shumëvjeçare janë hedhur në sistem sipas planit kontraktual të disbursimit”** është një tregues tjetër i rëndësishëm, i cili paraqet shumën totale të shpenzimeve për projektet e investimeve në periudhën e vlerësimit (një ose disavjeçare) kundrejt shumës totale të planit shumëvjeçar të parashikuar për projektet. Njësitë e vetëqeverisjes vendore, nuk përfshihen në analizë për këtë tregues. Për periudhën analizuese, ky tregues është vlerësuar mesatarisht me 3 pikë (ose 73 %) të nivelit referues, duke reflektuar një përmirësim të ndjeshëm në krahasim me vitin 2018, ku ka qenë i vlerësuar me vetëm 1.5 pikë. Ky rezultat evidenton faktin se pothuajse të gjitha njësitë publike të marra në analizë kanë pasur përmirësime përsa i përket parashikimit të fondeve në fillim të vitit buxhetor, gjë e cila ka sjellë diferenca apo devijime më të ulëta të planeve buxhetore. Ndërkohë që, problematikat e këtij treguesi vijnë kryesisht nga rishikimi i buxhetit, i cili kryhet duke i kaluar fondet nga projektet me ecuri më të ulët në ato me ecuri më të lartë, ku ecuria e ulët mund të jetë rezultat edhe i planifikimit të gabuar dhe nuk janë mbajtur parasysh faktorët që mund të pengojnë ecurinë e projektit gjatë vitit.
12. Treguesi i parë i analizuar nga struktura përgjegjëse për harmonizimin e menaxhimit financiar, kontrollin dhe kontabilitetin është **“Hartimi me cilësi i planit të veprimit të MFK-së dhe paraqitja brenda afateve kohore të përcaktuara”**, i cili përcakton respektimin e afatit kohor dhe cilësinë e përmbajtjes së Planit të Veprimit për ngritjen e sistemit të MFK-së në njësitë e qeverisjes së përgjithshme. Për vitin 2019, ky tregues është vlerësuar mesatarisht në nivelin 1.83 pikë nga 4 pikë të mundshme (ose 45.8 %), duke reflektuar një performancë mesatare në këtë fushë për të gjitha grupet e institucioneve. Kryesisht, situata paraqitet më pozitive për institucionet e pavarura, për

të cilat efektiviteti i këtij treguesi është 71 %. Plani i veprimit për MFK-në është një instrument i ri i sistemit të kontrollit të brendshëm dhe për këtë arsye, shumë institucione kanë pasur vështirësi në kuptimin e rëndësisë dhe në plotësimin e tij. Pavarësisht informimit dhe komunikimit të vazhdueshëm me institucionet në lidhje me objektivin dhe rëndësinë e planit të veprimit, vihet re një mungesë ndërgjegjësimi e tyre mbi mënyrën e marrjes së masave dhe ndjekjes së mëtejshme të zbatimit të tyre në lidhje me fushën e kontrollit të brendshëm. Kryesisht, për vitin 2019, problematikat më të mëdha në lidhje me dërgimin e këtij instrumenti e kanë njësitë e vetëqeverisjes vendore, për shkak të zhvillimit të zgjedhjeve lokale dhe ndryshimeve të përgjithshme të stafit të tyre, të cilët kishin marrë informacion në lidhje me rëndësinë dhe mënyrën e përgatitjes së këtij instrumenti. Gjithashtu, një problematikë që vazhdon të ekzistojë nga analiza e tyre është vështirësia që kanë institucionet për të përcaktuar qartësisht dhe përfshirë në plan rekomandimet e lëna nga Njësitë e Auditimit të Brendshëm dhe Kontrollit të Lartë të Shtetit në lidhje me fushën e menaxhimit financiar dhe kontrollit.

13. Një tjetër tregues i analizuar nga struktura përgjegjëse për harmonizimin e menaxhimit financiar, kontrollin dhe kontabilitetin është **“Gjithëpërfshirja dhe rregullsia e raportimit vjetor mbi sistemin e kontrollit të brendshëm”**, i cili përcakton përmbushjen e kriterëve ligjore, cilësinë e raportit vjetor dhe deklaratës së cilësisë si dhe gjithëpërfshirjen e informacionit mbi statusin e implementimit të kontrollit të brendshëm në njësitë publike (nëpërmjet pyetësorëve të vetëvlerësimit). Për vitin 2019, ky tregues është vlerësuar mesatarisht në nivelin 2.84 pikë nga 4 pikë të mundshme (ose 71 %), duke reflektuar një performancë të mirë në këtë fushë për të gjitha ministritë e linjës dhe institucionet e pavarura. Pjesa më e madhe e institucioneve kanë respektuar afatin kohor të dërgimit të raportit vjetor dhe deklaratës së cilësisë si dhe i kanë paraqitur ato në formatin e duhur. Gjithashtu, pyetësorët e vetëvlerësimit, në përgjithësi, kanë pasqyruar një informacion të plotë, gjithëpërfshirës në lidhje me statusin e implementimit si dhe të arsyetuar me evidenca mbështetëse konkrete, duke treguar për një ndërgjegjësim më të lartë të institucioneve në lidhje me mënyrën dhe rëndësinë e plotësimit të tij në kuadër të paraqitjes së situatës reale të sistemit të kontrollit të brendshëm në njësitë publike. Ndërkohë, situata paraqitet më problematike në njësitë e vetëqeverisjes vendore, ku realizimi i këtij treguesi është në nivele më të ulta (2.3 pikë), çka evidenton një mungesë të ndërgjegjësimit për hartimin me cilësi të dokumentacionit përkatës dhe zbatimit me rigorozitet të kërkesave ligjore.
14. Treguesi i fundit i analizuar nga struktura përgjegjëse për harmonizimin e menaxhimit financiar, kontrollin dhe kontabilitetin është **“Efektiviteti i mekanizmave bazë të përgjegjshmërisë menaxheriale në njësitë e sektorit publik”**, i cili vlerëson se në çfarë mase dhe sa shpesh njësitë publike përmbushin kriteret themelore të përgjegjshmërisë menaxheriale. Për këtë arsye, nga pyetësi i vetëvlerësimit, janë zgjedhur 28 pyetje, të cilat lidhen me fushën e përgjegjshmërisë menaxheriale. Për vitin 2019, ky tregues është vlerësuar mesatarisht në nivelin 2.5 pikë nga 4 pikë të mundshme (ose 62.6%), duke reflektuar një performancë mesatare në këtë fushë, në të njëjtin nivel me vitin 2018 për të gjitha grupet e institucioneve. Në përgjithësi, institucionet kanë miratuar struktura organizative të përshtatshme me madhësinë dhe kompleksitetin e veprimtarisë së tyre. Kryesisht, institucionet theksojnë se objektivat e tyre i kanë të paraqitura në Programin Buxhetor Afatmesëm dhe shumë pak prej tyre kanë një plan vjetor të konsoliduar të miratuar nga titullari i institucionit. Në lidhje me raportimin brenda institucionit ose me njësitë e varësisë vihet re se ka mungesë informacioni në lidhje me arritjen e objektivave apo analizimin e treguesve të performancës, duke realizuar kryesisht raportim mbi tregues financiarë ose buxhetorë. Gjithashtu, vihet re që institucionet nuk kanë një procedurë formale të shkruar përpara i përket mënyrës së raportimit si brenda dhe jashtë institucionit. Një ndër elementet thelbësorë përbërës të përgjegjshmërisë menaxheriale është delegimi i detyrave. Delegimi i mundëson nivelit të lartë menaxherial angazhimin në detyra strategjike dhe më të rëndësishme në një periudhë të dhënë. Aktualisht, nga përgjigjet e pyetësorëve të vetëvlerësimit, rezulton se ende pjesa më e madhe e institucioneve kryejnë procedura delegimi sipas kërkesave të

Kodit të Procedurave Administrative dhe jo delegim sipas kërkesave të Ligjit nr. 10296, datë 08.07.2010, i ndyshuar “Për Menaxhimin Financiar dhe Kontrollin”. Arsyet kryesore për mosimplementimin e procedurave të delegimit kryesisht konsistojnë në mungesën e informacionit të nevojshëm në këtë fushë dhe mungesën e besimit të menaxherëve për të ushtruar këtë të drejtë. Për këtë arsye, theksojmë se është e nevojshme rritja e ndërgjegjësimit të nivelit të lartë menaxherial për të përdorur delegimin si një instrument të rëndësishëm të realizimit me efektivitet të funksioneve të tyre, duke përcaktuar qartësisht dhe mënyrën e raportimit për detyrën e deleguar. Në këtë kuadër, në zbatim të ligjit për menaxhimin financiar dhe kontrollin, DH/MFKK ka hartuar dhe miratuar Udhëzimin nr .4, datë.29.01.2020 “Për delegimin e të drejtave dhe detyrave në njësitë e qeverisjes së përgjithshme”, fokusi kryesor i të cilit është që të përcaktojë qartë termat, rregullat dhe procedurat që duhet të ndiqen në procesin e delegimit të detyrave brenda njësisë publike.

KAPITULLI II- MENAXHIMI FINANCIAR DHE KONTROLLI

Menaxhimi financiar dhe kontrolli (MFK) është një koncept i rëndësishëm, i cili bazohet në krijimin e sistemeve efektive të kontrollit të brendshëm, për të ndihmuar menaxherët në arritjen e objektivave, marrjen e vendimeve të përshtatshme dhe përcaktimin e përgjegjësive për zbatimin e tyre. Një sistem i shëndoshë i MFK-së përfshin veprimtarinë e përgjithshme dhe përshton të gjithë strukturën organizative të njësisë publike. Megjithatë, thelbi i MFK-së ka të bëjë me menaxhimin dhe kontrollin e të ardhurave, shpenzimeve, aktiveve, detyrimeve, procedurave të tenderimit dhe kontraktimit si dhe mënyrës së funksionimit të njësisë. Arsyeja është se, në këto fusha mund të shihen pasojat përfundimtare të veprimtarisë së njësisë. Kjo do të thotë që këto fusha tregojnë ndikimin e aktiviteteve të ndërmarra ose të atyre që nuk u arritën të merren, vendimeve të vëna në zbatim, projekteve e investimeve të kryera, etj.

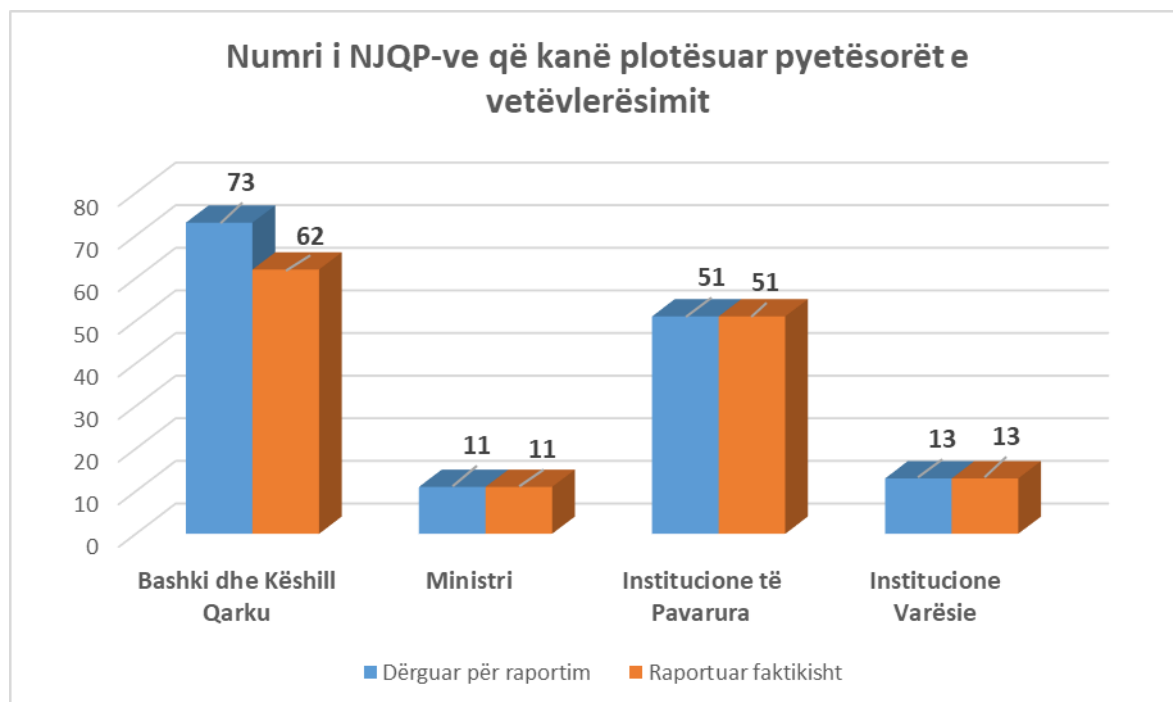
Në këtë kuadër, elementë veçanërisht të rëndësishëm për MFK-në përfshijnë ato që lidhen me buxhetin (planifikimin dhe ekzekutimin), kontabilitetin, raportimin dhe prokurimin publik. Këto janë në të njëjtën kohë elementë kyç për përgjegjëshmërinë menaxheriale dhe menaxhimin e fondeve publike me efektivitet, efikasitet dhe ekonomi.

Është e rëndësishme të theksohet se *MFK nuk mund të jetë çështje vetëm e strukturës së financës*, por përkundrazi përbën një pjesë integrale të përgjegjëshmërisë menaxheriale në të gjitha nivelet e menaxhimit. Vlerësimi i sistemit të MFK-së, në njësitë publike, bazohet në pyetësin e vetëvlerësimit dhe në raportet mbi cilësinë e sistemit të kontrollit të brendshëm financiar publik.

Pranë DH/MFKK janë depozituar 139 pyetësorë vetëvlerësimi nga 150 pyetësorë të shpërndarë në njësitë e sektorit publik. Nga kjo rezulton se rreth 93% e njësive kanë përbushur kërkesat ligjore për plotësimin e pyetësorëve².

Në vazhdim, jepen të dhënat për numrin e subjekteve që kanë plotësuar pyetësin e vetëvlerësimit:

Grafiku 1. Numri i NJQP-ve që kanë plotësuar pyetësin e vetëvlerësimit për vitin 2019

² Për vitin 2019, 5 njësi të vetëqeverisjes vendore (Bashkia Dibër, Konispol, Kurbin, Himarë, Kuçovë, Këshilli i Qarkut Berat, Këshilli i Qarkut Fier, Këshilli i Qarkut Korçë, Këshilli i Qarkut Lezhë, Këshilli i Qarkut Elbasan, Këshilli i Qarkut Kukës dhe Këshilli i Qarkut Durrës) nuk kanë përbushur kërkesat e nenit 18, pika 1 të ligjit nr. 10296, datë 08.07.2010 "Për menaxhimin financiar dhe kontrollin", ku përcaktohet detyrimi i nëpunësit autorizues për depozitimin e deklaratës dhe raportit përkatës për cilësinë dhe gjendjen e sistemit të kontrollit të brendshëm të njësisë publike që mbulon.

2.1 Analiza e sistemit sipas 17 parimeve të MFK bazuar në vetëvlerësimin e njësive publike

I. Mjedisi i Kontrollit

Parimi 1 - Njësia Publike demonstron angazhim për integritet dhe vlerat etike

Nëpërmjet këtij parimi është vlerësuar angazhimi i njësive publike në hartimin dhe zbatimin e elementëve dhe mekanizmave të nevojshëm për zhvillimin e integritetit dhe vlerave etike në funksion të përmirësimit të vazhdueshëm të sistemeve të kontrollit të brendshëm.

Nga analizimi i përgjigjeve të dhëna në pyetësonin e vetëvlerësimit, evidentojmë se mbi 90% e njësive demonstron një nivel të kënaqshëm (Efektivë dhe pjesërisht efektivë) përsa i përket implementimit të këtij parimi. Një nga elementët, i cili ndikon në efektivitetin e institucionit në lidhje me këtë parim është rregullorja e brendshme. Në përgjithësi, ky dokument nuk është i përditësuar dhe në përputhje me ndryshimet e fundit strukturore të institucioneve, duke rezultuar në paqartësi të ndarjes së përgjegjësive, linjave të raportimit, ndarje jo të saktë të detyrave si dhe mosrealizim të delegimeve konform rregullave të MFK-së. Përsa i përket kodit të etikës, pjesa më e madhe e institucioneve respektojnë rregullat e etikës, të cilat i kanë të integruara në rregulloren e brendshme, me përjashtim të institucioneve të pavarura, në të cilat vërehet një mungesë e përshtirjes së këtij elementi në rregullore.

Gjithashtu, nga vlerësimi i përgjigjeve të pyetësorit vihet re se pjesa më e madhe e institucioneve ka mungesë të programeve individuale të trajnimit të punonjësve lidhur me njohjen e ndryshimeve në bazën rregullatore apo kodin e etikës, duke u bazuar vetëm në planin e punës që ofrohet nga Shkolla Shqiptare e Administratës Publike.

Parimi 2 - Titullari / Nëpunësi Autorizues (NA) / Bordi apo Këshilli i drejtuesve demonstronë pavarësi dhe përgjegjshmëri në ushtrimin e përgjegjësisë për mbikëqyrje

Nëpërmjet këtij parimi vlerësohet përgjegjshmëria e menaxherëve të nivelit të lartë për të ushtruar përgjegjësinë dhe mbikëqyrjen mbi performancën e njësisë publike dhe implementimin e kërkesave kryesore për zhvillimin e sistemit të kontrollit të brendshëm. Ashtu si dhe viti 2018, edhe për këtë vit, situata paraqitet pjesërisht efektive duke evidentuar se në pjesën më të madhe të institucioneve janë të pranishme mekanizmat bazë për mbikëqyrjen dhe raportimin.

Problematikë vazhdon të mbetet mungesa e raportimeve të rregullta periodike si dhe ndërmarrja e masave konkrete për adresimin e çështjeve në lidhje me sistemin e kontrollit të brendshëm, gjë e cila evidenton nevojën e miratimit të një procedure të shkruar mbi rregullat e raportimit në institucion. Ndërkohë, raportimet përqendrohen kryesisht në performancën financiare, si shpenzimet buxhetore apo në ecurinë e investimeve.

Në rastin e institucioneve që funksionojnë me borde, evidentohet që ky organ realizon funksionet e tij të përcaktuara në momentin e krijimit të tyre, dhe anëtarët e bordeve informohen mbi objektivat përkatëse të institucionit.

Parimi 3 - Titullari / NA krijon strukturat organizative, linjat e raportimit, autoritetet dhe përgjegjësitë

Ky parim ka në fokus strukturën organizative të njësisë (organigramën), përcaktimin e qartë të detyrave dhe përgjegjësive funksionale të çdo niveli autoriteti si dhe nivelit të delegimit të tyre. Parimi përcakton përgjegjësinë e Titullarit / Nëpunësit Autorizues për krijimin e strukturave të përshtatshme organizative, në përputhje me madhësinë dhe kompleksitetin e veprimtarisë së njësisë publike si dhe kanalizimin e linjave të qarta të raportimit brenda dhe jashtë strukturave të njësisë.

Për vitin 2019, ky parim vlerësohet pjesërisht efektiv, duke evidentuar një rezultat të njëjtë si dhe viti i kaluar. Të gjitha institucionet kanë të përcaktuara deklaratat e misionit si dhe objektivat e tyre strategjikë dhe operacionalë, pjesë e dokumentit të programit buxhetor afatmesëm, duke pasur gjithashtu një lidhje organike midis këtyre prioriteteve dhe objektivave të performancës. Në hartimin e këtij dokumenti janë të përfshirë të gjithë drejtuesit e programeve, të cilët analizojnë situatën dhe përcaktojnë, monitorojnë dhe raportojnë prioritetet dhe objektivat për t'u realizuar.

Vlen të theksojmë se problematikë vazhdon të mbetet zbatimi i procedurave të delegimit nga ana e menaxherëve të njësive publike. Mungesa e ndërgjegjësimit të institucioneve mbi konceptin e delegimit sipas ligjit të MFK-së dhe devijimi i rregullave të delegimit të dokumentuar, ndikon në veprimtarinë e përditshme të institucioneve. Gjithashtu, vihet re vazhdimi i mungesës së besimit nga ana e Nëpunësve autorizues/zbatues për delegimin e përgjegjësive tek vartësit funksionalë.

Parimi 4 -Njësia publike demonstron angazhim në realizimin e kompetencave

Ky parim vlerëson angazhimin e njësive publike për të tërhequr, zhvilluar dhe mbajtur personel kompetent në përputhje me objektivat e njësisë.

Nga njësitet publike të marra në analizë, rezulton se ky parim paraqitet pjesërisht efektiv, ku pjesa më e madhe e institucioneve të marra në analizë, kryejnë procesin e vlerësimit të performancës në punë të punonjësve në përputhje me formatet e përcaktuara në legjislacionin përkatës për nëpunësit civilë si dhe hartojnë përkrahjet e punës, në bazë të rregullave të vendosura nga Departamenti i Administratës Publike.

Gjithashtu, politikat e burimeve njerëzore dhe praktikat e ngjashme lidhen me rekrutimin transparent, emërimin, trajnimin e vazhdueshëm, vlerësimin korrekt të performancës, avancimin në detyrë bazuar në rezultatet e performancës si dhe me veprimet disiplinore të punonjësve të institucioneve publike. Pjesa më e madhe e institucioneve nuk kanë politika të mirëfillta favorizuese për punonjësit e tyre.

Përsa i përket rritjes së kapaciteteve në fushën e MFK-së, pothuajse të gjitha njësitet e marra në analizë nuk kanë hartuar një program trajnimi të mirëfilltë, ku të përfshihen seanca trajnimi në drejtim të informimit të punonjësve me zhvillimet në fushën e menaxhimit financiar dhe kontrollit, përveç trajnimeve që organizohen nga Shkolla Shqiptare e Administratës Publike.

Në lidhje me Komitetet e Auditimit, bazuar në përgjigjet e dhëna nga Ministritë e Linjës, ato janë ngritur dhe kanë organizuar mbledhje gjatë vitit 2019 në pjesën më të madhe prej tyre, pavarësisht se mbetet për t'u analizuar në vend aktiviteti dhe kontributi konkret i këtij Komiteti në përmirësimin e veprimtarisë së këtyre institucioneve.

Parimi 5 -Njësia publike vepron në përputhje me përgjegjshmërinë menaxheriale

Njësia publike duhet të ketë një mekanizëm të dokumentuar për të mbajtur një personel të përgjegjshëm në realizimin e përgjegjësive dhe objektivave që lidhen me kontrollin e brendshëm.

Ky parim vlerësohet pjesërisht efektiv dhe rezulton se njësitet publike, kryesisht, kanë vetëm të përcaktuara përgjegjësitë dhe përgjegjshmërinë menaxheriale në dokumentin e rregullores së brendshme, bazuar në funksionet dhe pozicionet e punës të secilit.

Një problematikë e vazhdueshme, e cila ndikon në efektivitetin e përcaktimit të përgjegjshmërisë menaxheriale, është edhe mosfunksionimi i rregullt i Grupit për Menaxhimin Strategjik (GMS), në kuadër të diskutimit të çështjeve që lidhen me kontrollin e brendshëm dhe adresimin e mangësive kryesore të konstatuara. Njësitet publike pohojnë se marrin pjesë në

takimet e GMS të zhvilluara nga institucionet eprora, por në pak raste diskutohen zhvillimet lidhur me sistemin e kontrollit të brendshëm dhe kryesisht këto takime nuk dokumentohen me minuta takimi apo procesverbale.

II. Menaxhimi i Riskut

Parimi 6 – Njësia Publike specifikon objektivat si bazë për identifikim dhe vlerësim të risqeve në lidhje me këto objektiva

Ky parim paraqet një pamje të elementëve bazë të nevojshëm për zhvillimin e procesit të menaxhimit të riskut. Përcaktimi i objektivave të njësisë publike është formimi i bazës mbi të cilën zbatohet vlerësimi i riskut dhe krijohen aktivitetet pasuese të kontrollit. Titullarët / NA / Menaxherët përcaktojnë objektivat dhe i grupojnë ato në kategori më gjithëpërfshirëse në të gjitha nivelet e njësisë, në lidhje me aktivitete, raportimet dhe pajtueshmërinë.

Në lidhje me këtë parim, situata paraqitet efektive duke qënë se njësitë përgatisin Programin Buxhetor Afatmesëm, në të cilin evidentohen të gjitha objektivat dhe prioritetet e institucionit, së bashku me programet që këto objektiva i përkasin. Procesi i vendosjes së objektivave në të gjithë njësinë publike drejtohet nga titullari dhe u komunikohet të gjitha strukturave të njësisë në mënyrë elektronike ose me memo. Të gjitha njësitë publike (drejtoritë dhe departamentet) i zhvillojnë objektivat e tyre dhe i vendosin në linjë me objektivat e vendosur në nivelet më të larta të njësisë.

Të gjithë objektivat janë të shkruara dhe menaxherët e njësive publike duhet të sigurohen se punonjësit i kuptojnë objektivat dhe se si puna e tyre ndihmon në arritjen e këtyre objektivave.

Lidhja e qartë midis planit strategjik, planit vjetor të punës dhe buxhetit vjetor shërben si një pikënisje për procesin e menaxhimit të riskut në çdo nivel të njësisë publike.

Parimi 7 – Njësia Publike identifikon dhe analizon risqet për arritjen e objektivave.

Zhvillimi i MFK-së kërkon gjithashtu zhvillimin e menaxhimit të riskut në mënyrë sistematike duke krijuar një mjedis të tillë në të cilin diskutimet për riskun të jenë pjesë e operacioneve të përditshme.

Nga analiza e këtij parimi rezulton se institucionet pjesërisht kanë përcaktuar mekanizma të mirëorganizuar dhe funksionalë të procesit të menaxhimit të riskut, efekt që pasqyrohet edhe në rezultatet e treguesve të performancës së buxhetit dhe thesarit duke shfaqur mangësi gjatë lidhjes dhe zbatimit të kontratave, parashikimit të likuiditeteve që çojnë në tejkalimin e planit mujor të arkës, moskontabilizimin në kohën e duhur të faturave të detyrimeve të prapambetura si edhe rritjen e nivelit të detyrimeve të prapambetura (33%).

Për më tepër, në pjesën më të madhe të institucioneve ende nuk janë krijuar Grupet e Menaxhimit të Riskut si dhe ka një mungesë të pjesëmarrjes të të gjitha strukturave brenda njësisë publike në hartimin e regjistrit të konsoliduar të riskut apo dhe përdorimin e mëtejshëm të tij në realizimin e aktiviteteve të ndryshme apo proceset e vendimmarrjes në institucion.

Parimi 8 – Njësia Publike vlerëson mundësinë e riskut të mashtrimeve

Mashtrimi është një element, ekzistenca e të cilit lidhet me kulturën organizative, integritetin apo personalitetin e punonjësve, efektivitetin e sistemeve të kontrollit të brendshëm në institucion apo dhe kushteve të punës.

Në lidhje me këtë parim, evidentohet se pjesa më e madhe e njësive publike nuk vlerësojnë mundësinë e riskut për mashtrime dhe nuk kryejnë vlerësime periodike të ekspozimit ndaj këtyre risqeve për shkak të mungesës së aftësisë parashikuese, angazhimit dhe ndërgjegjësimit

mbi përfitimet e këtij procesi. Në këtë mënyrë, rezulton se vlerësimi i riskut të mashtrimit nuk është pjesë integrale e procesit të menaxhimit të riskut, çka e bën këtë proces më pak efektiv. Në përgjithësi, nuk ka procedura specifike të vlerësimit të riskut të mashtrimit në institucione si dhe nuk merren masa konkrete ndaj tij, ndërkohë që baza ligjore në të cilën mbështeten institucionet në rastet e mashtrimit mbetet ligji i sinjalizuesve.

Për shkak të këtyre problematikave të evidentuara gjatë analizës së pyetësorëve, institucionet vlerësohen relativisht jo-efektive në lidhje me këtë parim.

Parimi 9- Njësia Publike identifikon dhe analizon ndryshimet e rëndësishme

Ndryshimi është i vazhdueshëm në të gjitha njësitë publike. Ato duhet të kenë një proces formal për të identifikuar ndryshimet e rëndësishme, të brendshme dhe të jashtme, si dhe të vlerësojnë risqet dhe qasjet për të minimizuar riskun në kohë.

Nga vlerësimi i këtij parimi rezulton se efektiviteti i sistemeve të kontrollit të brendshëm paraqitet në nivele mesatare. Ashtu sikurse vitin e kaluar, situata paraqet një mungesë të mekanizmave për identifikimin dhe vlerësimin e risqeve që lidhen me ndryshimet e rëndësishme. Në përgjithësi, institucionet analizojnë shumë pak ose pjesërisht ndryshimet që ndodhin në sistemin e kontrollit të brendshëm për shkak të ndryshimeve strukturore apo menaxheriale., Ky rezultat, vjen kryesisht si pasojë e vështirësisë në identifikimin e shkaqeve potenciale, të cilët ndikojnë në arritjen ose jo të një objektivi si dhe vështirësisë në vlerësimin e probabilitetit të ndodhjes së këtyre shkaqeve, për të cilët duhet vlerësuar efekti i mundshëm në arritjen e objektivave dhe shkalla në të cilën mund të menaxhohet risku.

Problematikë tjetër e evidentuar në lidhje me këtë parim është mungesa e rregullave të shkruara në lidhje me procedurën që ndiqet për lëvizjet e stafit dhe mungesa e pasqyrimin të këtyre ndryshimeve si risqe në regjistrin e riskut të institucionit. Situata paraqitet problematike në njësitë e vetëqeverisjes vendore, ku efektiviteti në rënie për këtë grup institucionesh, vjen si pasojë e ndryshimeve të shpeshta të drejtuesëve të këtyre njësive të cilët kanë shfaqur luhajtje të vazhdueshme të kulturës dhe qëndrimeve filozofike përsa i përket menaxhimit të ndryshimeve dhe zhvillimit të sistemeve të kontrollit të brendshëm. Për rritjen e stabilitetit të strukturave dhe menaxhimit me efektivitet të risqeve të lidhura me to, ndryshimet strukturore apo menaxheriale duhet të ndiqen nga ndryshime në rregulloren e brendshme, manualet e proceseve të punës apo në përshkrimet e punës.

III. Aktivitetet e Kontrollit

Parimi 10 – Njësia Publike përzgjedh dhe zhvillon aktivitetet e kontrollit.

Nuk ka "zgjedhje ideale" në zgjedhjen e aktiviteteve të duhura të kontrollit. Përkundrazi, aktivitetet e kontrollit, ose një kombinim i aktiviteteve të kontrollit (politikat, procedurat dhe përgjegjësitë) duhet të zgjidhen për të zvogëluar në mënyrë të mjaftueshme riskun e mosrealizimit të objektivave në një nivel të pranueshëm.

Nga analiza e kryer për vitin 2019, rezulton se, institucionet të cilat zbatojnë me efektivitet procesin e menaxhimit të riskut, duke identifikuar dhe vlerësuar risqet kryesore që pengojnë realizimin e objektivave, krijojnë dhe menaxhojnë me efektivitet aktivitete kontrolli të cilat eliminojnë apo reduktojnë në një nivel të pranueshëm risqet ndaj të cilave këto institucione janë të ekspozuara.

Kështu, evidentohet se pjesa më e madhe e njësive publike kanë implementuar aktivitetet e nevojshme të kontrollit për minimimin e risqeve në kuadër të përmbushjes së objektivave, menaxhimit dhe ruajtjes së aktiveve, përmirësimit të performancës financiare sidomos nëpërmjet zbatimit me rigorozitet të procedurave dhe rregullave të prokurimit publik dhe angazhimeve të tjera financiare.

Pavarësisht angazhimit të njësive publike, në zbatimin e veprimtarive të duhura të kontrollit vërehen ende problematika për t'u adresuar, të cilat konsistojnë kryesisht në mungesën e hartimit me cilësi të hartave apo manualeve të proceseve të punës të cilat rezultojnë në mbivendosjen e detyrave dhe përgjegjësi. Kjo problematikë, shfaqet kryesisht në njësitë e vetëqeverisjes vendore dhe institucionet e pavarura, të cilat duhet të konsiderojnë përcaktimin e aktiviteteve alternative të kontrollit për ndarjen e detyrave apo identifikimin e funksioneve të papajtueshme.

Për sa më sipër, ky parim vlerësohet pjesërisht efektiv.

Parimi 11 - Njësia Publike përzgjedh dhe zhvillon aktivitete të përgjithshme të kontrolli mbi teknologjinë

Teknologjia është bërë një element kyç operacional i pothuajse çdo organizate. Megjithatë, pavarësisht përfitimeve që rrjedhin si pasojë e nivelit të lartë të saktësisë së operimit të këtyre sistemeve, ekzistojnë kërcënime për objektivat organizative nëpërmjet depërtimit të jashtëm të rrjetit, mungesës së kujdesit në testimin e software-it ose thjesht proceseve të dobëta të sigurisë që vijnë si rezultat i gabimeve apo keqpërdorimit. Çdo organizatë duhet të identifikojë kontrollet e përgjithshme dhe efektivitetin e tyre për të zbutur këto kërcënime të rëndësishme.

Nga analiza e pyetësorëve për vitin 2019, rezulton se parimi është pjesërisht efektiv ku pjesa më e madhe e njësive publike ka vendosur procese për zgjedhjen, zhvillimin, funksionimin dhe mirëmbajtjen e teknologjisë së një njësie publike si dhe procedurat e nevojshme për të siguruar vazhdimësinë e veprimtarisë kundrejt risqeve potenciale. Në përgjithësi, institucionet bazohen në rregullat e përgjithshme të përcaktuar nga Agjencia Kombëtare e Shoqërisë së Informacionit dhe nuk kanë procedura të brendshme specifike për këtë fushë.

Një nga elementët e rëndësishëm për mirëfunksionimin e sistemeve të teknologjisë së informacionit është edhe ndarja e detyrave, ku bazuar në përgjigjet e dhëna në pyetësorë, ato janë kryesisht të evidentuara në rregulloret e brendshme dhe përshkrimet e punës. Kjo ka sjellë një lehtësim të nivelit të riskut si dhe rritje të besueshmërisë së raportimit.

Në varësi të natyrës së veprimtarisë që kryejnë, disa prej njësive pohojnë se përdorin sisteme të teknologjisë së informacionit, të ndryshme nga ato fikse. Mund të përmendim sistemet e Institutit të Sigurimeve Shoqërore, Shërbimit Kombëtar të Punësimit, atë të administratës tatimore dhe doganore, Bashkisë Tiranë dhe bashki të tjera të mëdha.

Edhe për këtë vit, problematika paraqiten në mirëmbajtjen e sistemeve të teknologjisë së informacionit, ku evidentohen mangësi në zbatimin e procedurave të rikuperimit si dhe në planet e rikuperimit në raste fatkeqësie, të cilat sjellin si pasojë ndërprerjen e plotë ose të pjesshme të sistemit. Ngjarje të tilla rrezikojnë humbjen e të dhënave të institucionit dhe cënimin e efektivitetit të sistemeve të kontrollit të brendshëm.

Parimi 12 - Njësia Publike vendos aktivitete kontrollit përmes politikave dhe procedurave.

Parimet e mëparshme mbi komponentin e menaxhimit të riskut shprehin se njësia publike duhet të zgjedhë dhe zhvillojë aktivitete kontrolli, përfshirë aktivitetet e kontrollit mbi teknologjinë, që kontribuojnë në minimizimin e risqeve për arritjen e objektivave në nivele të pranueshme. Megjithatë, ky parim sqaron që, edhe pse parimet e mëparshme janë të rëndësishme, objektivat e njësisë publike nuk do të përmbushen, vetëm në rast se janë të dokumentuara dhe zbatuara siç duhet si politika apo procedura. Këto politika, pasi të jenë zhvilluar, duhet të shpërndahen nga menaxherët përkatës në të gjithë njësinë publike. Politikat dhe procedurat, përveçse duhet të vlerësohen rregullisht, duhet të rishikohen edhe sa herë ekziston një nevojë specifike për modifikimin e tyre.

Nga analiza për vitin 2019, vlerësimi i këtij parimi rezulton pjesërisht efektiv, ku një pjesë e njësive të marra në analizë evidentojnë se përgjegjësitë për aktivitetet e kontrollit janë të përcaktuara në rregulloren e brendshme. Ashtu si në vlerësimin e vitit të kaluar, mangësitë e paraqitura ndikojnë në cilësinë e sistemit të kontrollit të brendshëm, duke reklamuar nevojën e menjëhershme për krijimin dhe zbatimin me përpikmëri të një dokumenti politikash dhe procedurash, kryerjen e vlerësimeve të rregullta të aktiviteteve të kontrollit me qëllim përditësimin dhe përmirësimin dhe e tyre sa herë është e nevojshme.

IV. Informimi dhe Komunikimi

Parimi 13 - Njësia Publike merr, gjeneron dhe përdor informacionin përkatës cilësor.

Nëpërmjet këtij parimi vlerësohet nëse njësia publike merr, gjeneron dhe përdor informacion të rëndësishëm, cilësor për të mbështetur funksionimin e kontrollit të brendshëm.

Rëndësia e informacionit për menaxhimin e një organizate nuk mund të mbivlerësohet. Informacioni përkatës mund të merret si nga kanalet e komunikimit brenda dhe jashtë njësive publike dhe mund të ketë kërkesa të reja nga organet/strukturat rregullatore për raportimin financiar ose informacion për të mbështetur funksionimin e kontrollit të brendshëm. Prandaj, menaxhimi duhet të bëjë përpjekje konkrete për të siguruar informacione mbi përgjegjësitë e tyre lidhur me kontrollin të brendshëm.

Në vijim të analizës së kryer, parimi rezulton pjesërisht efektiv ku një pjesë e madhe e njësive publike i kushtojnë rëndësinë e duhur përcjelljes së një informacioni cilësor dhe raportimit periodik të këtij informacioni. Ato kanë një sistem komunikimi dhe raportimi, si brenda dhe jashtë institucionit. Praktika e ndjekur rezulton e njëjtë me atë të vitit të kaluar, ku evidentohet se njësitet përgatisin për menaxhimin/drejtuesit, raporte të nevojshme mbi performancën (përbushjen e detyrave) e njësive në raport me objektivat e caktuara, për të bërë të mundur që ata të marrin përsipër përgjegjësitë e tyre me efikasitet dhe efektivitet, por nuk rezulton që të ketë një bazë rregullative që të përcaktojë llojet e raportimit dhe periodicitetin e tyre. Megjithatë, nga analiza e kryer evidentohet se pjesa më e madhe e raporteve të përgatitura përmbajnë informacion kryesisht financiar siç janë raportet për monitorimin e buxhetit apo raportet për detyrimet financiare. Ndërkohë, vlen të theksohet, se ka një rritje të numrit të njësive publike që përgatisin raporte periodike mbi ecurinë dhe statusin e implementimit të objektivave të vendosura apo edhe çështjeve që lidhen me sistemet e kontrollit të brendshëm. Përjashtim bëjnë disa prej njësive të vetëqeverisjes vendore ku vërehen mangësi në formatet dhe cilësinë e raportimit, si pasojë e mungesës së angazhimit të menaxherëve mbi zhvillimin e kësaj fushe dhe ndryshimit të herëpashershëm të drejtuesve të njësive, të cilët përcjellin kultura të ndryshme në mënyrën e organizimit të institucionit.

Edhe për sa i përket sistemeve të kontabilitetit, ashtu si vitin e kaluar njësitet përdorin kryesisht programe kompjuterike si Financa 5 apo Alpha, por nuk kanë një program të unifikuar si dhe nuk parashikojnë përmirësime të mëtejshme në sistemin e tyre të kontabilitetit. Më problematike në këtë aspekt janë konsideruar bashkitë, të cilat nuk kanë sisteme të mirëfillta, por përdorin programet e Excel për kontabilitetin dhe Alpha për magazinën. Zhvillimi ose rishikimi i sistemeve të informacionit duhet të bazohet në një plan strategjik për sistemet e informacionit të lidhur me strategjinë e njësive dhe që t'i përgjigjet përbushjes së objektivave si në nivel aktiviteti ashtu edhe objektivave të përgjithshme të njësive publike. Gjithashtu, lind nevoja për përmirësimin e cilësisë së informacionit përmes një programi/procedure për menaxhimin e të dhënave dhe identifikimin, sigurimin dhe ruajtjen e informacionit dhe të dhënave financiare. Ndërkohë që, nga rezultatet e pyetësorëve të vetëvlerësimit, rregullat për marrjen, gjenerimin dhe përdorimin e informacionit përcaktohen vetëm në rregulloret e brendshme të njësive, të cilat shpeshherë nuk janë në harmoni me nevojat e njësive.

Parimi 14 - Njësia Publike përdor komunikimin e brendshëm.

Njësia publike komunikon në mënyrë të brendshme informacionin, duke përfshirë objektivat dhe përgjegjësitë, të nevojshëm për të mbështetur funksionimin e kontrollit të brendshëm.

Nuk është e mjaftueshme marrja e informacionit të kërkuar për objektivat dhe përgjegjësitë e menaxhimit/drejtuesve për kontrollin e brendshëm, Informacioni i disponuar duhet të komunikohet në mënyrën e duhur dhe të shpërndalet me personat e duhur. Gjithashtu, duke marrë në konsideratë funksionimin optimal të sinjalizuesve, është i nevojshëm përdorimi i linjave të veçanta të raportimit.

Për vitin 2019, për sa i përket krijimit dhe përdorimit të linjave të brendshme të komunikimit, pjesa më e madhe e njësive të marra në analizë, sqarojnë se parimet bazë dhe procedurat e komunikimit janë përcaktuar në dokumentin e rregullores së brendshme të institucionit. Ndërveprimi i brendshëm apo marrëdhënia me institucionin epror realizohet nëpërmjet shkresave zyrtare, takimeve të grupit të menaxhimit strategjik apo në pak raste edhe nëpërmjet kërkimeve në faqen zyrtare.

Edhe për këtë vit, nuk paraqiten raste konkrete, ku gabime apo keqkuptime të komunikimeve ndërmjet institucioneve të kenë ndikuar në performancën e sistemeve të kontrollit të brendshëm të tyre.

Pavarësisht performancës së kënaqshme dhe vlerësimit relativisht pozitiv të efektivitetit të këtyre elementëve, me synimin kryesor përmirësimin e sistemeve të komunikimit të brendshëm por jo vetëm, ende mbeten për t'u adresuar çështje që lidhen me parashikimin e rasteve të transmetimit të informacioneve të pasakta dhe marrjen e masave të menjëhershme për parandalimin e tyre si dhe zhvillimi i kanaleve alternative të komunikimit dhe raportimit mbi kontrollin e brendshëm.

Parimi 15 - Njësia Publike përdor komunikimin e jashtëm

Nëpërmjet këtij parimi vlerësohen procedurat e komunikimit të njësisë publike me palët e treta lidhur me çështjet që ndikojnë në funksionimin e kontrollit të brendshëm. Ky parim sanksionon të drejtën e palëve të jashtme të njësisë publike për përvetësimin e informacionit mbi zbatimin e sistemit të kontrollit të brendshëm si dhe konsiderimin e informacioneve përmes burimeve të jashtme.

Nga vlerësimi i kryer, rezulton se, në përputhje me parimet dhe procedurat e sistemeve të komunikimit të brendshëm, edhe për komunikimin e jashtëm, pjesa më e madhe e njësive kanë përcaktuar rregullat bazë për zbatimin e këtij komunikimi në rregulloren e brendshme të institucionit. Pothuajse të gjitha njësitë publike hyjnë në marrëdhënie ndërvepruese të përditshme, duke përcjellë informacione të ndryshme në rrugë zyrtare, në format shkresor apo në rrugë elektronike nëpërmjet aksesit në adresat zyrtare të e-mailit.

Pjesa më e madhe e njësive publike të analizuara pohojnë se zbatojnë procedurat për konsultimin publik në kuadër të transparencës lidhur me aktivitetet apo projektet dhe investimet, realizimi i të cilave ka impakt në shoqëri. Komunikimi i informacionit me palët e jashtme përkatëse, ndihmon njësitë publike në përfitimin e informacioneve në shkallë të gjerë dhe përmirësimin e procedurave të komunikimit të jashtëm duke rritur ndjeshëm efektivitetin e sistemeve të kontrollit të brendshëm.

V. Monitorimi

Parimi 16 - Njësia Publike përzgjedh, zhvillon dhe kryen vlerësime të vazhdueshme dhe / ose të veçanta të sistemit të kontrollit të brendshëm

Procesi i monitorimit duhet të përfshijë vlerësimin e vazhdueshëm të sistemeve të kontrollit të brendshëm, në kohë dhe me kosto efektive. Vlerësime të herëpashershme të këtyre sistemeve duhet të kryhen sipas nevojës, me qëllim mirëfunksionimin e tyre.

Procesi i vlerësimit të sistemeve të kontrollit të brendshëm realizohet nëpërmjet procesit të vetëvlerësimit të menaxherëve për strukturat që ata drejtojnë, hartimit të deklaratave dhe raporteve mbi cilësinë e kontrollit të brendshëm, monitorimeve në vend si dhe nëpërmjet shërbimit të auditimit të brendshëm ku ofrohet siguri e arsyeshme nëse sistemet e kontrollit të brendshëm funksionojnë në bazë të standardeve ndërkombëtare të kontrollit të brendshëm. Nga analiza e kryer, vlerësohet se një pjesë e madhe e njësive kanë përcaktuar në rregulloren e brendshme rregullat bazë për raportimin e ecurisë dhe statusit të implementimit të objektivave, ndërkohë që ende nuk janë hartuar manualet e proceseve të punës, ku të jenë përcaktuar të gjithë proceset e detajuara në afate kohore dhe për persona përgjegjës për zbatimin dhe raportimin e tyre. Problematika evidentohen kryesisht në përcaktimin e detyrimit për monitorimin e sistemit të kontrollit të brendshëm, ku pjesa më e madhe e institucioneve nuk ka hartuar një dokument të mirëfilltë për ndjekjen e procesit të monitorimit, gjë e cila mund të shkaktojë uljen e performancës së sistemit të kontrollit të brendshëm në këto njësi.

Për vitin 2019, institucionet e marra në shqyrtim kanë plotësuar pyetësorin e vetëvlerësimit duke dhënë një vlerësim pjesërisht efektiv të sistemeve të kontrollit të brendshëm që lidhen me këtë parim. Gjithashtu, në kuadër të përfundimit të sistemit të kontrollit të brendshëm në njësitë publike, me asistencën e Drejtorisë së Harmonizimit të Menaxhimit Financiar dhe Kontrollit, institucionet kanë hartuar një plan veprimi për ngritjen e sistemit të menaxhimit financiar dhe kontrollit ku janë përcaktuar disa masa/aktivitete me qëllim adresimin e problematikave të evidentuara gjatë vlerësimeve të vazhdueshme të këtij sistemi. Nga analiza e thelluar e çdo plani veprimi, kryesisht për ministrinë e linjës, institucionet e pavarura dhe njësitë shpenzuese me buxhet të madh, në ndryshim nga viti i kaluar, evidentohet një përmirësim i cilësisë së përmbajtjes së këtij dokumenti, ku masat e parashikuara janë të fokusuara në ndërmarrjen e aktiviteteve për ngritjen e sistemeve efektive të kontrollit të brendshëm. Ndërkohë, situata paraqitet mjaft problematike në njësitë e vetëqeverisjes vendore, ku një numër i konsiderueshëm i tyre nuk kanë hartuar planin e veprimit për vitin 2020. Kjo situatë, vjen kryesisht si rrjedhojë e ndryshimit të stafit teknik të bashkive përkatëse dhe gjithashtu paraqet një nivel të ulët të përfshirjes së menaxherëve të nivelit të lartë në elementët që lidhen me krijimin e sistemeve të shëndosha të kontrollit të brendshëm dhe raportimin mbi ecurinë e planit të masave të ndërmarra.

Gjithashtu, shërbimi i auditimit të brendshëm realizon një vlerësim të sistemit të kontrollit të brendshëm, ku pjesa më e madhe e njësive janë audituar të paktën një herë lidhur me ecurinë e zbatimit të këtij sistemi. Situata vijon e njëjtë për institucionet e pavarura, të cilat nuk kanë pjesë të strukturës së tyre organizative njësi auditimi dhe vetëm një pjesë e vogël e tyre e realizojnë këtë shërbim nëpërmjet akt-marrëveshjeve me njësitë e auditimit të brendshëm të njësive të tjera publike. Kryesisht, për të gjitha njësitë publike të marra në analizë, në përfundim të misioneve të kryera të auditimit të brendshëm, gjetjet i bëhen të njohura titullarit dhe në bazë të tyre paraqitet plani i rekomandimeve për përmirësim. Mbetet ende problematikë, niveli i ulët i zbatimit të rekomandimeve, çka shpreh angazhimin minimal të menaxherëve në përmirësimin e sistemeve të kontrollit të brendshëm.

Parimi 17 - Njësia Publike vlerëson dhe komunikon mangësitë

Kur identifikohen mangësitë e kontrollit të brendshëm, titullari i njësisë publike duhet të ndërmarrë veprimet korrigjuese dhe t'i komunikojë ato në nivelin e duhur dhe në kohën e duhur. Mangësitë mund të identifikohen në nivelin e komponentit ose në procesin e kontrollit të brendshëm në tërësi. Ky objektiv mund të arrihet përmes vlerësimit dhe raportimit të mangësive si dhe monitorimit në vazhdimësi të veprimeve korrigjuese.

Në bazë të analizës dhe vlerësimit të kryer, parimi rezulton pjesërisht efektiv, ku një pjesë e institucioneve pohojnë se menaxhimi identifikon mangësitë e sistemit të kontrollit të

brendshëm dhe i bëhen të njohura titullarit apo nëpunësit autorizues, por në pyetësor nuk janë parashtruar evidencat mbështetëse. Gjithashtu, këto njësi publike mbajnë në konsideratë ndërmarrjen e masave për përmirësimin e sistemit por ende nuk janë të formalizuara plotësisht në planet e veprimit apo në një regjistër të evidentimit të mangësive dhe aktiviteteve për adresimin e tyre. Nga përgjigjet e dhëna rezulton se, në disa njësi procesi i vlerësimit dhe komunikimit të gjetjeve mbi ecurinë e sistemit të kontrollit të brendshëm kryhet vetëm nga njësia e auditimit të brendshëm duke anashkaluar angazhimin e çdo menaxheri apo ndërveprimin midis strukturave brenda njësisë.

2.2 Vlerësimi i pyetësorit të vetëvlerësimit të komponentëve të MFK të rishikuar për bashkitë e përzgjedhura për asistencë teknike nga Projekti i Financave Lokale

Gjatë vitti 2019, 18 njësi të vetëqeverisjes vendore u asistuan nga Projekti i Financave Lokale në bashkëpunim me Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë. Konkretisht, bashkitë e përfshira në këtë projekt janë Bashkia Berat, Bashkia Ura Vajgurore, Bashkia Dibër, Bashkia Durrës, Bashkia Gramsh, Bashkia Lushnjë, Bashkia Gjirokastër, Bashkia Korçë, Bashkia Pogradec, Bashkia Devoll, Bashkia Tropojë, Bashkia Shkodër, Bashkia Tiranë, Bashkia Kavajë, Bashkia Vlorë, Bashkia Sarandë, Bashkia Mirditë dhe Bashkia Përmet.

Me mbështetjen e Projektit të Financave Lokale, me qëllim përmirësimin e vlerësimit dhe raportimit të ecurisë së sistemit të MFK, këto bashki janë asistuar për plotësimin e pyetësorit të vetëvlerësimit dhe përmbushjen e detyrimit ligjor për vlerësimin e këtij sistemi për vitin 2019. Konkretisht, është mundur rishikimi dhe ndryshimi i pyetësorit të vetëvlerësimit, i cili është testuar paraprakisht në këto bashki pilot. Pyetësori i rishikuar përbëhet nga 117 pyetje në total, krahasuar me pyetësorin me 99 pyetje të vetëvlerësimit. Ndryshimet konsistojnë në përmirësimin e pyetjeve ekzistuese, evidencave mbështetëse dhe shtimin e disa pyetjeve të reja, vlerësimi i të cilave mbështetet në treguesit e performancës së PEFA (Shpenzimet Publike dhe Përgjegjshmëria Financiare), si një mjet efektiv për vlerësimin e statusit të menaxhimit të financave publike.

Vlerësimi i këtij pyetësori të rishikuar për 18 bashkitë e përzgjedhura për asistencë nga Projekti i Financave Lokale, do të jetë një bazë për të vijuar më tej me ndryshimin në tërësi të pyetësorit të vetëvlerësimit për komponentët e MFK-së, duke vlerësuar në këtë mënyrë mënyrën e perceptimit, përthithjes së pyetjeve të reja nga ana e institucioneve.

KAPITULLI III. VLERËSIMI NË VEND I ZBATUESHMËRISË SË PARIMEVE TË KONTROLLIT TË BRENDSHËM

3.1 Monitorimi i njësive të qeverisjes së përgjithshme nga ana e DH/MFKK

Bazuar në nenin 25 dhe 26, të ligjit nr. 10296, datë 08.07.2010 "Për Menaxhimin Financiar dhe Kontrollin", i ndryshuar, DH/MFKK me qëllim realizimin e detyrave kryesore funksionale, ka zhvilluar monitorime në 17 njësi të qeverisjes së përgjithshme lidhur me zbatueshmërinë e instrumenteve të MFK-së gjatë vitit 2019, raportuar në Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë nëpërmjet Raportit Vjetor të vlerësimit të cilësisë së sistemit të kontrollit të brendshëm financiar publik dhe pyetësorit të rishikuar të vetëvlerësimit të komponentëve të MFK-së, duke përfshirë edhe zhvillimet e mundshme gjatë vitit 2019. Procesi i monitorimit synon verifikimin e besueshmërisë së informacioneve të përfshira në pyetësorët e rishikuar të vetëvlerësimit dhe inkurajimin e njësive publike për të kryer një vetëvlerësim të hollësishëm dhe të besueshëm të sistemit të kontrollit të brendshëm. Procesi i realizimit të monitorimeve bazohet në metodologjinë e vizitave në terren, pjesë e Manualit të Menaxhimit Financiar dhe Kontrollit. Për përzgjedhjen e institucioneve që u monitoruan, DH/MFKK, u mbështetet në rankimin e njësive publike (ministri linje, bashki, institucione të pavarura dhe grupi 87 në varësi të Kryeministrit) mbi bazë performance, duke përzgjedhur përkatësisht 50% të njësive publike me performancë të ulët, 25% të njësive publike me performancë mesatare dhe 25% të njësive publike me performancë të lartë.

Në këtë proces përzgjedhjeje, është mbajtur në konsideratë fakti që, njësitë publike të monitoruara në vitet e kaluara të evitohen, me qëllim përzgjedhjen e atyre njësive të cilat nuk janë monitoruar më parë. Në këtë mënyrë, sigurohet një mbulim i plotë i vlerësimit në vend të sistemit të kontrollit të brendshëm.

Konkretisht, gjatë vitit 2019 janë monitoruar 8 ministri linje, (Ministria e Arsimit, Sportit dhe Rinisë, Ministria e Mbrojtjes, Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural, Ministria e Financave dhe Ekonomisë, Ministria e Turizmit dhe Mjedisit, Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë, Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, Ministria e Kulturës) 2 institucione të pavarura (ish Zyra e Administrimit të Buxhetit Gjyqësor/Këshilli i Lartë Gjyqësor, Kryeministria) dhe 6 bashki (Vlorë, Tropojë, Krujë, Shijak, Pogradec, Devoll). Për këto institucione, rezultoi se rreth 80% e përgjigjeve të pyetësorëve të tyre janë të besueshme duke evidentuar gjetjet e mëposhtme:

1. Rregullat bazë për funksionimin e institucioneve janë përshtatur në dokumentin e Rregullores së Brendshme, por këto rregullore në përgjithësi kanë rezultuar të pa rishikuara me ndryshimet e fundit strukturore ose në fazë draftimi të pa miratuara ende nga titullari i institucionit;
2. Janë hartuar planet vjetore të punës, me objektiva dhe aktivitete të specifikuara;
3. Ekzistojnë përshkrimet e punës për çdo punonjës si edhe kryhen vlerësimet periodike;
4. Regjistrat e Risqeve janë përgatitur nga çdo drejtori dhe janë miratuar. Por në disa institucione të vetëqeverisjes vendore rezultojnë edhe në fazë drafti të pa konkluduara në miratim;
5. Në pjesën më të madhe nuk janë ndërtuar Strategji për Menaxhimin e Riskut;
6. Janë hartuar planet e trajnimeve;
7. Delegimi i funksioneve realizohet në përputhje me Kodin e Procedurave Administrative. Përdoret shumë rrallë delegimi sipas kërkesave të ligjit të MFK-së;
8. Grupet e Menaxhimit Strategjik janë ngritur me urdhër të brendshëm të titullarit, i shoqëruar me plan veprimi, por në këto grupe nuk ka evidencë që të jenë diskutuar çështje të menaxhimit financiar dhe kontrollit;
9. Në pjesën më të madhe të institucioneve nuk janë ndërtuar hartat dhe manualët e proceseve të punës sipas formateve të përcaktuara në manualin e MFK-së;
10. Nuk janë ndërtuar Gjurmët e Auditimit për proceset kryesore të punës;
11. Institucionet ndjekin rregullat ligjore në fuqi për etikën;
12. Respektohen procedurat ligjore të rekrutimit;

13. Procedurat për inventarizimin, vlerësimin dhe nxjerrjen jashtë përdorimit bëhen duke u bazuar në udhëzimin nr. 30 datë, 27.12.2011, ndryshuar “Për menaxhimin e aktiveve në njësitë publike”;
14. Komunikimi i informacionit në institucion realizohet nëpërmjet shkresave zyrtare me institucionet e tjera si dhe nëpërmjet emaileve.

Rekomandimet kryesore adresuar institucioneve në lidhje me këto gjetje, janë si më poshtë vijojn:

1. Finalizimi me miratim i Rregulloreve të Brendshme të institucioneve dhe rishikimi i rregulloreve të cilat nuk janë përshtatur me ndryshimet strukturore të institucionit;
2. Trajtimi gjatë takimeve të GMS, të problematikave që lidhen me MFK-në dhe ndërmarrja e masave të nevojshme për përmirësimin e sistemit, duke i evidentuar këto takime në bazë dokumentare;
3. Të rishikohet regjistri i riskut për ndryshimet në vijimësi;
4. Të hartohen dhe miratohen strategjitë e riskut;
5. Të ndërtohen hartat e proceseve të punës;
6. Hartimi dhe miratimi i manualeve të proceseve të punës sipas formatit të përcaktuar nga DH/MFKK;
7. Të ndërtohen gjurmët e auditimit për proceset kryesore të punës;
8. Të hartohen baza rregullative në lidhje me raportet e përhershme, standarde që duhet ti raportohen drejtuesit si dhe menaxherëve të tjerë të strukturave të institucionit. Kjo bazë rregullative duhet të përmbajë formatet, mënyrën e raportimit, periodicitetin e raportimit, treguesit e performancës, si dhe mënyrën se si informacioni duhet të shpërndahet në të gjitha nivelet e njësisë;
9. Të ndiqet zbatimi i planit të veprimit për ngritjen e sistemit të MFK-së dhe të raportohet në mënyrë periodike zbatimi i tij pranë Nëpunësit Autorizes (NA);
10. NA mund të monitorojë sistemin e kontrollit të brendshëm duke përdorur metodologjinë e monitorimit të performancës së sistemit të kontrollit të brendshëm të njërive publike, miratuar me urdhër të Ministrit të Financave dhe Ekonomisë nr. 117, datë 01.04.2019.

Gjetjet e sipërcituara janë propozuar që të përfshihen në planet vjetore të veprimit të MFK-së për secilin nga institucionet e monitoruara.

KAPITULLI IV- MBËSHËTETJA E MFE-SË PËR ZHVILLIMIN E SISTEMEVE TË KONTROLLIT TË BRENDSHËM

Ashtu si çdo vit, Ministria e Financave dhe Ekonomisë, nëpërmjet Drejtorisë së Harmonizimit të Kontrollit të Brendshëm Financiar Publik, analizon dhe vlerëson në mënyrë të vazhdueshme performancën e veprimtarisë së auditimit të brendshëm, menaxhimit financiar, kontrollit dhe kontabilitetit në të gjithë sektorin publik për përputhje me standardet ndërkombëtare të pranuar të auditimit të brendshëm dhe kontrollit të brendshëm.

Analiza dhe vlerësimi realizohen nëpërmjet një komunikimi dhe bashkëpunimi të vazhdueshëm me NJAB e ministrive të linjës, institucionet qendrore, institucionet e pavarura dhe të pushtetit vendor nëpërmjet shkëmbimit të informacionit, dhënies së mendimeve për ndryshimet e akteve ligjore, vlerësimi të jashtëm të cilësisë, si dhe nëpërmjet planeve strategjike dhe vjetore dhe raporteve vjetore të veprimtarisë së strukturave audituese në sektorin publik. Gjithashtu, ndërveprimi i vazhdueshëm ekziston edhe me menaxherët e tjerë të njësive publike, lidhur me vlerësimin e vazhdueshëm të veprimtarisë në fushën e menxhimit financiar dhe kontrollit, si dhe përditësimeve në fushën e kontabilitetit.

4.1 Mbështetja e MFE-së për zhvillimin e menaxhimit financiar dhe kontrollit

Objektivat e DH/MFKK-së gjatë vitit 2019 kanë konsistuar në:

- Monitorimin e vazhdueshëm të sistemit të MFK-së për njësitë e qeverisjes së përgjithshme;
- Zbatimin e sistemit efektiv të kontrollit të brendshëm dhe ndërtimi i instrumentave të menaxhimit financiar dhe kontrollit nëpërmjet ofrimit të asistencës teknike;
- Rritjen e kapaciteteve dhe ndërgjegjësimit të administratës publike dhe nivelit drejtues të njësive publike mbi rolin dhe rëndësinë e sistemit të MFK-së;
- Përmirësimi i bazës rregullative në fushën e menaxhimit financiar, kontrollit dhe kontabilitetit;
- Lehtësimin e zbatimit të procedurave në fushën e kontabilitetit nëpërmjet përmirësimit të bazës ligjore.

✓ Monitorimi i vazhdueshëm i sistemit të MFK-së

Drejtoria e Harmonizimit të Menaxhimit Financiar, Kontrollit dhe Kontabilitetit në përputhje me nenin 25 dhe 26 të ligjit nr. 10296, datë 08.07.2010 "Për Menaxhimin Financiar dhe Kontrollin", i ndryshuar, siguron monitorimin sistematik të sistemeve të menaxhimit financiar dhe kontrollit në njësitë e sektorit publik me qëllim mbledhjen e informacionit për të përmirësuar metodologjinë dhe standardet e punës. Monitorimi i sistemeve të menaxhimit financiar dhe kontrollit ndihmon në ofrimin e sigurimit se aktivitetet e kontrollit, së bashku me aktivitetet e tjera të planifikuara në njësitë publike, kryhen në mënyrën dhe kohën e duhur, si dhe rezultati përfundimtar është realizimi i një kontrolli të brendshëm efektiv.

Aktivitetet e monitorimit vlerësojnë dhe përmirësojnë hartimin, ekzekutimin dhe efektivitetin e kontrollit të brendshëm financiar. Gjithashtu, ky proces ka si synim verifikimin e besueshmërisë së informacioneve të përfshira në pyetësorët e vetëvlerësimit dhe inkurajimin e njësisë publike për të kryer një vetëvlerësim të hollësishëm dhe të besueshëm të sistemit të kontrollit të brendshëm. Në përfundim të këtij procesi, njësive të monitoruara, i'u dërgohet një raport i hollësishëm me gjetjet dhe rekomandimet përkatëse. Për vitin 2019, bazuar në planin operacional të punës, janë realizuar monitorime në 17 njësi publike (9 ministri linje, 6 bashki dhe 2 institucione të pavarura), me qëllim vlerësimin e nivelit të zbatueshmërisë së kërkesave të ligjit të MFK-së dhe akteve nënligjore në zbatim të tij si dhe evidentimin e vërtetësisë së përmbajtjes së pyetësorëve të vetëvlerësimit të depozituara nga këto njësi. Ashtu si në vitin 2018, edhe në monitorimet e realizuara në institucionet publike, është vënë re mungesa e instrumentave të konsoliduar të MFK-së, mungesa e vlerësimeve periodike të sistemit të kontrollit të brendshëm nga menaxherët si dhe komunikimi i gjetjeve tek NA. Gjithashtu, në

këto institucione është evidentuar edhe mungesa e një sistemi të konsoliduar për menaxhimin e riskut.

✓ **Zbatimi i sistemit efektiv të kontrollit të brendshëm bazuar në asistencën teknike të ofruar nga DH/MFKK**

DH/MFKK në kuadër të implementimit të një sistemi modern të MFK-së, ka ofruar asistencë teknike për hartimin e manualeve të proceseve të punës për MFE dhe njësitë e varësisë së MFE, ku u realizua hartimi dhe konsolidimi i proceseve kryesore të punës në MFE në një instrument të unifikuar kontrolli sipas përcaktimeve dhe përshkrimeve në Manualin e MFK.

✓ **Rritja e kapaciteteve dhe ndërgjegjësimit të administratës publike dhe nivelit drejtues të njërive publike mbi rolin dhe rëndësinë e sistemit të MFK-së**

Në funksion të detyrave kryesore të drejtorisë si dhe adresimit të rekomandimeve kryesore të organizmave ndërkombëtare mbi zhvillimin e kapaciteteve të administratës publike, për zbatimin me efektivitet të sistemeve të kontrollit të brendshëm, gjatë vitit 2019, janë realizuar 4 seanca trajnimi me qëllim ofrimin e asistencës mbi mënyrën e plotësimit të pyetësorit të rishikuar të vetëvlerësimit si edhe të dokumentave të tjerë shoqërues të cilët duhet të depozitohen pranë MFE (130 pjesëmarrës).

a) Trajnime të organizuara në bashkëpunim me Shkollën Shqiptare të Administratës Publike (ASP)

Në kuadër të realizimit me sukses të objektivave të përcaktuar në Strategjinë e Menaxhimit të Financave Publike mbi rëndësinë e zhvillimit të sistemit të kontrollit të brendshëm dhe konceptit të përgjegjshmërisë menaxheriale, DH/MFKK në bashkëpunim me ASPA-n, realizoi 8 seanca 1-ditore trajnimi, ku morën pjesë 149 pjesëmarrës dhe konsistonin në rritjen e kapaciteteve të punonjësve të administratës publike në fushën e menaxhimit financiar dhe kontrollit dhe auditimit të brendshëm.

b) Takime me titullarët e institucioneve publike përgjatë monitorimeve mbi vlerësimin e performancës

Gjatë vitit 2019, drejtuesit e DPH/KBFP realizuan takime ndërgjegjësuëse me menaxherët e nivelit të lartë të disa prej ministrive të linjës, bashkive dhe institucioneve të pavarura mbi vlerësimin e performancës së këtyre institucioneve për vitin 2018. Kjo, për shkak se roli i menaxherëve konsiderohet thelbësor në efektivitetin e sistemit të menaxhimit financiar dhe kontrollit. Bazuar në treguesit e performancës të vlerësuara sipas metodologjisë së monitorimit, nëpërmjet kësaj praktike evidentohen gjetjet kryesore lidhur me sistemin e kontrollit të brendshëm, të cilat së bashku me rekomandimet përkatëse për përmirësimin e sistemit të kontrollit të brendshëm u komunikohen menaxherëve të nivelit të lartë të institucioneve të sektorit publik.

c) Trajnime në disa institucione të qeverisjes së përgjithshme lidhur me implementimin e instrumentave të MFK-së, bazuar në kërkesat e tyre për asistencë

DH/MFKK, ndër të tjera, menaxhon kërkesat e institucioneve për ofrimin e trajnimeve me qëllim zhvillimin dhe përmirësimin e performancës referuar fushës së menaxhimit financiar dhe kontrollit. Gjithashtu, në muajin Korrik është realizuar trajnimi në Kolegjin e Posaçëm të Apelimit, ku morrën pjesë rreth 12 pjesëmarrës. Gjithashtu, është bërë i mundur menaxhimi i kërkesës për trajnim i stafit të Shërbimit Kombëtar të Punësimit, të trajnuar pranë ASPA.

✓ **Përmirësimi i bazës rregullative në fushën e menaxhimit financiar, kontrollit dhe kontabilitetit.**

Gjatë vitit 2019 janë realizuar përmirësimet ligjore dhe rregullative si më poshtë vijon:

- Miratimi i urdhrit nr. 117, datë 01.04.2019 “Për miratimin e Metodologjisë së Monitorimit të Performancës së Sistemeve të Kontrollit të Brendshëm në Njësitë Publike”, i cili përmirësoi metodologjinë ekzistuese të monitorimit të performancës me qëllim analizimin, vlerësimin dhe monitorimin me detaje të sistemit të kontrollit të brendshëm të njërive publike mbi bazë performance, si dhe për të adresuar problematikat gjatë zbatimit të saj;
- Pyetësori i rishikuar i vetëvlerësimit të menaxhimit financiar dhe kontrollit (Njësi të qeverisjes së përgjithshme dhe njësi vartësie) i kompozuar mbi bazën e 17 parimeve gjithëpërfshirëse që i përgjigjen respektivisht komponentëve të menaxhimit financiar dhe kontrollit, sipas standardeve ndërkombëtare të kontrollit të brendshëm i cili mundësoi një vlerësim gjithëpërfshirës të sistemit të kontrollit të brendshëm në njësitë publike;
- Rishikimi i Strategjisë së Menaxhimit të Financave Publike 2019-2022 (shtylla e KB dhe Kontabilitetit në sektorin publik), ku janë përcaktuar objektivat strategjike dhe produktet kryesore për implementimin e mëtejshëm të një sistemi efektiv të kontrollit të brendshëm;
- Urdhrat për shpalljen e standardeve kombëtare dhe ndërkombëtare të kontabilitetit (8 urdhra);
- VKM nr. 505, datë 17.07.2019 “Për miratimin e rregullores së brendshme të organizimit dhe funksionimit të Këshillit Kombëtar të Kontabilitetit”, e rregullon plotësimin e kërkesave të parashikuara në ligjin nr. 25/2018 “Për kontabilitetin dhe pasqyrat financiare” si dhe përmirëson procesin e hartimit të Standardeve Kombëtare të Kontabilitetit, duke rritur transparencën dhe shkallën e përfshirjes së palëve të tjera të interesit si dhe të përkthimit të Standardeve Ndërkombëtare të Raportimit Financiar, duke përcaktuar qartë detyrat dhe kompetencat e Komitetit të Rishikimit dhe Koordinatorit të procesit.
- Hartimi dhe miratimi i Planit Strategjik të Veprimit për zhvillimin e kontabilitetit në sektorin publik në Shqipëri, i cili përcakton në mënyrë të detajuar aktivitetet që do të ndihmojnë në përmirësimin e cilësisë së raportimit financiar të njërive të sektorit publik në vend;
- Hartimi i udhëzimit për delegimin e të drejtave dhe detyrave në njësitë e qeverisjes së përgjithshme ku fokusi kryesor është përcaktimi i qartë i detyrave të cilat mund të delegohen apo jo si dhe rregullave, procedurave që duhet të ndiqen në procesin e delegimit të detyrave brenda njërive së qeverisjes së përgjithshme në kuadër të mirëfunksionimit të sistemit të MFK;

4.2 Lehtësimi i zbatimit të procedurave në fushën e kontabilitetit nëpërmjet përmirësimit të bazës ligjore

Qeveria e Shqipërisë është e angazhuar për adoptimin gradual të një sistemi modern të kontabilitetit në sektorin publik, bazuar në standardet ndërkombëtare të kontabilitetit. Cilësia e raportimit financiar varet në masë të madhe nga cilësia e standardeve të kontabilitetit mbi të cilat bazohet raportimi. Vendeve si Shqipëria, që synojnë përmirësimin e mjedisit të biznesit, rritjen e mundësive për të gjetur financim dhe thithjen e investimeve të huaja direkte, u nevojiten standarde të mira kombëtare të kontabilitetit që sigurojnë informacione financiare transparente dhe të sakta. Kontabiliteti në sektorin publik në Shqipëri, aktualisht mbahet mbi bazë monetare, ku të ardhurat njihen në momentin kur arkëtohen paratë, ndërsa shpenzimet në momentin që paratë paguhen. Por, gjithashtu ka disa elementë të kontabilitetit mbi bazë të të drejtave dhe detyrimeve të konstatuara në lidhje me kontabilizimin e aktiveve dhe detyrimeve,

ku sipas të cilit transaksionet njihen në momentin që ato ndodhin dhe jo kur paratë janë arkëtuar apo paguar fizikisht.

Me qëllim zhvillimin e kontabilitetit në sektorin publik, si dhe adoptimin e sistemit të kontabilitetit mbi bazën e të drejtave dhe detyrimeve të konstatuara, Banka Botërore, nëpërmjet financimit nga Sekretariati Zvicerian i Shtetit për Çështjet Ekonomike (SECO), po mbështet Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë (MFE) në zbatimin e reformës për zhvillimin e kontabilitetit në sektorin publik në Shqipëri, në përputhje me praktikat më të mira ndërkombëtare, duke patur si synim kryesor përmirësimin e vendimmarrjes, përgjegjshmërisë, transparencës dhe performancës në sektorin publik.

Projekti ka për qëllim arritjen e dy objektivave të tij kryesorë:

- Zhvillimin e kontabilitetit dhe raportimit financiar të sektorit publik në përputhje me Standardet Ndërkombëtare të Kontabilitetit të Sektorit Publik (IPSAS); si dhe
- Zhvillimin e kapaciteteve dhe aftësive profesionale në fushën e kontabilitetit për Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë dhe për financierët e sektorit publik.

Përmirësimi i raportimit financiar në sektorin publik ndërton themelin për mirëfunksionimin e këtij sektori, si dhe ka ndikim thelbësor dhe pozitiv referuar interesave të publikut. Zhvillimi i kontabilitetit në sektorin publik si dhe adoptimi i kontabilitetit në bazë të të drejtave dhe detyrimeve të konstatuara, ka një sërë përfitimesh për Shqipërinë. Ndër to mund të përmendim:

- Rritjen e transparencës dhe përgjegjshmërisë për vendimet financiare të ndërmarra nga donatorët, qytetarët apo investitorët. Rritja e transparencës përfshin programe dhe praktika të menaxhimit operacional si kostoja e plotë e PPP-ve individuale, e cila do të mund të jetë e disponueshme publikisht. Gjithashtu, ndikon në përmirësimin e menaxhimit të financave publike, ku palët do të jenë më të informuara mbi qëndrueshmërinë e financave publike si dhe burimet e kufizuara do të mund të përdoren më me efektivitet për të dhënë rezultatet më të mira për publikun.
- Posedimin e informacionit më të plotë, i cili ndihmon në procesin e vendimmarrjes financiare. Informacioni i plotë dhe kuptimi më i mirë dhe i qartë i të gjitha aktiveve dhe detyrimeve ndihmon në realizimin e planifikimit efektiv financiar afatmesëm, rrjedhimisht edhe në përdorimin më efektiv të fondeve publike për të dhënë rezultate të përmirësuara për qytetarët.
- Disponimin e një inventari të plotë të aktiveve, i cili u lejon njësive ekonomike të vlerësojnë nëse këto të fundit përdoren në mënyrë efektive, efikase dhe ekonomike për të ofruar shërbime publike. Nëse të gjitha njësitë publike brenda një juridiksioni ndjekin të njëjtën strukturë për mbajtjen e kontabilitetit, atëherë krijohen baza për krahasim dhe për identifikimin e praktikave më të mira, të cilat mund të adaptohen nga qeveri të ndryshme, si dhe me anë të të cilave minimizohen apo eliminohen humbjet e shkaktuara.
- Cilësia e kuadrit të raportimit të qeverisë është një faktor i rëndësishëm në vlerësimin e stabilitetit financiar të një vendi dhe atraktivitetit të tij për investime. Duke përdorur një mënyrë raportimi të njohur ndërkombëtarisht, pasqyrat financiare të qeverisë të bazuara në sistemin e kontabilitetit të të drejtave dhe detyrimeve të konstatuara, do të ndihmojnë në realizimin e vlerësimeve më të drejta dhe më të sakta të kredisë si dhe do të inkurajojnë investimet e huaja direkte.

Në kuadër të zbatimit të projektit për zhvillimin e kontabilitetit në sektorin publik në Shqipëri, gjatë vitit 2019 është ndërtuar infrastruktura e përshtatshme dhe e nevojshme për realizimin e një sërë aktivitetesh me qëllim përmbushjen e objektivave të projektit të ndërmarrë.

Si fillim, duhet të zhvillohet kuadri ligjor dhe rregullator i kontabilitetit në sektorin publik, që është parashikuar të realizohet nëpërmjet instalimit të software-it TRADOS, i cili tashmë

posedohet nga strukturat përkatëse dhe është i domosdoshëm për përmbushjen në vazhdim të aktiviteteve të përkthimit dhe rishikimit të standardeve ndërkombëtare të kontabilitetit në sektorin publik (IPSAS).

Së dyti, me qëllim përmbushjen e objektivave të projektit duhet të arrihet zbatimi i standardeve ndërkombëtare të kontabilitetit në përputhje me standardet IPSAS. Ndërtimi dhe zhvillimi i aftësive profesionale të punonjësve është domosdoshmëri në mbarëvajtjen e këtij procesi. Për këtë arsye, parashikohet ndërtimi i një mekanizmi të qendrueshëm trajnimesh si dhe realizimi i këtyre trajnimeve referuar standardeve IPSAS për punonjësit jo vetëm për Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë, por edhe për punonjësit e institucioneve të tjera buxhetore në Shqipëri.

Së fundmi, me qëllim realizimin e objektivave dhe aktiviteteve me efektivitet, do të merret edhe asistencë teknike nga ekspertët ndërkombëtarë të Bankës Botërore. Gjithashtu, do të ndërtohen kapacitetet teknike të nevojshme pranë Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë, duke marrë mbështetjen e duhur për udhëheqjen e reformës mbi zbatimin e IPSAS, bazuar në dokumentin strategjik të vendit për ndërtimin e një sistemi kontabël të besueshëm në sektorin publik.

KAPITULLI V- ZHVILLIMI I SISTEMIT TË AUDITIMIT TË BRENDSHËM NË SEKTORIN PUBLIK

5.1 Strukturat e Auditimit të Brendshëm

Gjatë vitit 2019, në sektorin publik kanë funksionuar 129 njësi të auditimit të brendshëm, të cilat kryejnë shërbimin e tyre në njësitë e qeverisjes së përgjithshme, ku vërehet një rritje e lehtë e numrit të NJAB-ve krahasuar me vitin e mëparshëm (2 më shumë se në vitin 2018). Struktura organike e miratuar për stafin auditues në Njësitë e Auditimit të Brendshëm ka parashikuar 478 auditues të brendshëm por në fund të vitit 2019 evidentohen të punësuar vetëm 428, duke krijuar një hendek prej 50 pozicione vakante çka mbart riskun që veprimtaria audituese të mos mbështetet me burimet e nevojshme, kapacitete profesionale njerëzore që do të mundësonin realizimin në kohë dhe me cilësi të shërbimit të auditimit.

Në strukturat e auditimit të brendshëm 344 auditues të brendshëm në detyrë janë të certifikuar si "Auditues të brendshëm në sektorin publik" ndërkohë 84 të tjerë³ nuk e zotërojnë këtë certifikatë, dhe kanë detyrimin që të ndjekin procesin e certifikimit gjatë 2 viteve të para të punësimit.

Vërehet se, pjesa më e madhe e të punësuarve të pa certifikuar si auditues të brendshëm i përkasin njësitë të vetëqeverisjes vendore 44 punonjës, shoqërive aksionere 16 punonjës dhe pjesa tjetër ministrive të linjës 2 punonjës, në institucionet qendrore 6 punonjës, në institucionet e pavarura 6 punonjës, në universitetet 5 punonjës dhe qendrat spitalore 5 punonjës.

Konstatohet se kjo mangësi vjen si rezultat i disa faktorëve të tillë si vështirësi në gjetjen e punonjësve të kualifikuar në zonat urbane dhe rurale (rasti i bashkive) apo kuadër ligjor kompleks , siç është rasti i shoqërive aksionere publike, i cili lë shkak për keqinterpretime.

Tabela 9. Të dhëna për Audituesit e Brendshëm

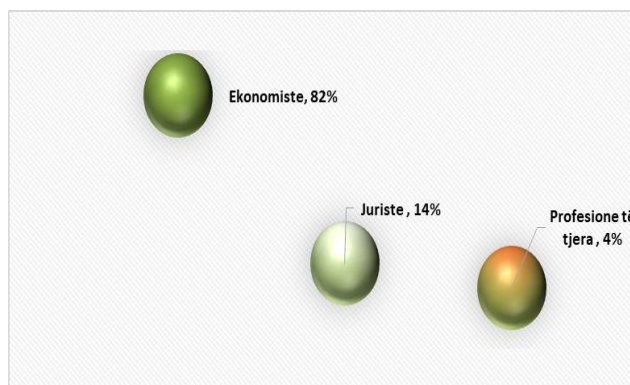
Emërtimi	Struktura (numri)	Auditues të brendshëm Plan/Fakt	Të certifikuar	Të pa certifikuar
Ministritë e Linjës	11	71/62	60	2
Inst. Qendrore	18	80/73	67	6
Universitete	7	24/20	15	5
Inst.të Pavarura	11	38/34	28	6
Qendrat Spitalore	15	24/22	17	5
Shoqëritë Aksionere	16	81/77	61	16
Bashki (49+1)	51	160/140	96	44
Shuma	129	478/428	344	84

³ Punësuar sipas pikës c te nenit 11 të Ligjit për Auditimin e Brendshëm 114/2015

Figura 1. Përbërja profesionale e Audituesve të Brendshëm

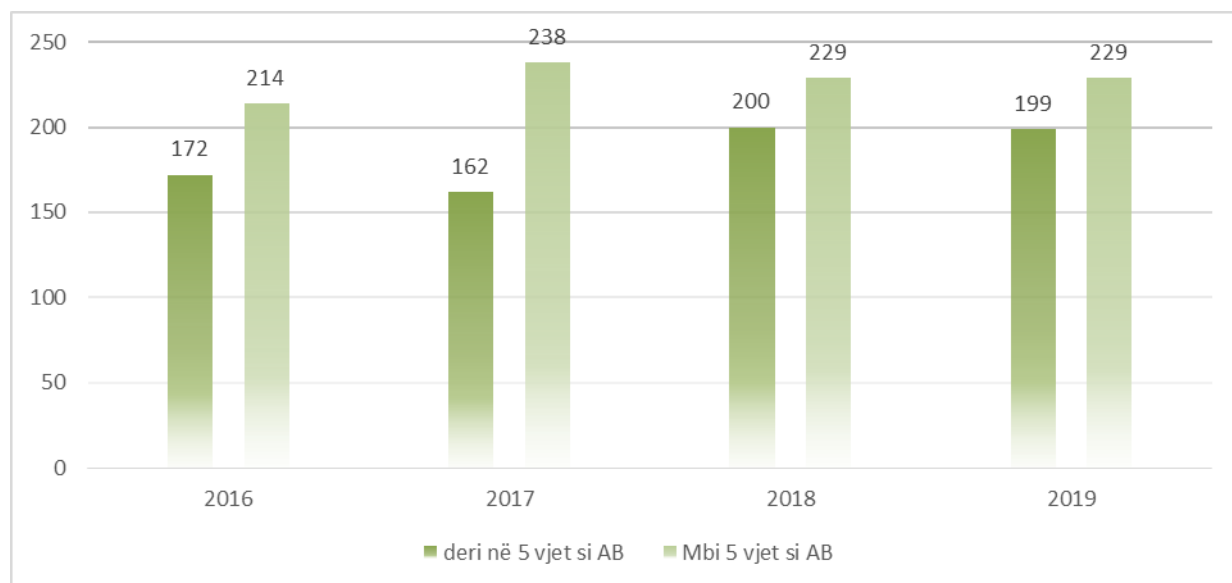
Përbërja profesionale të stafit auditues gjatë vitit 2019 ka konsistuar në numrin më të madh të specialistëve nga fusha e ekonomisë :

- 👤 353 auditues janë ekonomistë,
- 👤 58 juristë dhe
- 👤 17 i përkasin disiplinave të tjera.

Nevoja për këtë profilizim të audituesve të brendshëm lidhet me fushat objekt i auditimit, të cilat në sektorin publik në disa raste kërkojnë specializim të veçantë⁴. Kjo vërehet në : NJAB e Ministrisë së Mbrojtjes që ka në përbërje oficer logjistike, NJAB e Ministrisë së Mjedisit që ka në përbërje inxhinier pyjesh, NJAB e Fondit të Sigurimit të Kujdesit Shëndetësor që në përbërje mjekë dhe farmacistë, NJAB në Operatorin e Sistemit të Transmetimit dhe Operatorin e Shpërndarjes së Energjisë Elektrike që kanë në përbërje inxhinier elektrik, etj. Nga viti në vit, vihet re një trend në rritje e audituesve të brendshëm me profesion bazë në shkencat juridike, nga 50 juristë të punësuar në vitin 2018 në 60 juristë në vitin 2019.

Grafiku 2. Audituesit e Brendshëm sipas vjetërsisë në auditim

Larmishmëria e profesionistëve të përfshirë në strukturat audituese vlerësohet si një tregues pozitiv në orientimin e auditimit të brendshëm jo vetëm në operacione financiare dhe të përputhshmërisë por dhe në sisteme të tjera jo financiare.

Eksperiencia në profesion është një kriter bazë për punësimin dhe zhvillimin në karrierë të audituesve e diferencuar për drejtues të NJAB dhe auditues të brendshëm. Gjatë vitit raportues evidentohen që 199 auditues kanë eksperiencë pune në auditim **deri në 5 vjet** dhe 229 **mbi 5 vjet punë si auditues**.

⁴ Evidentuar në analizën e raporteve të KAB

5.1.1 Strukturat e auditimit të brendshëm në njësitë e vetëqeverisjes vendore

Në njësitë e vetëqeverisjes vendore që realizojnë shërbimin e auditimit të brendshëm në mënyrë të drejtpërdrejtë dhe kanë krijuar NJAB përfshihen 50 Bashki dhe 1 Drejtori e Përgjithshme e Tatim Taksave Vendore të Bashkisë Tiranë, ku janë të punësuar 140 auditues të brendshëm kundrejt 160 të miratuar në strukturat organike përkatëse.

Ndërkohë njësitë e vetëqeverisjes vendore relativisht të vogla (Pustec, Përmet, Këlcyrë, Finiq, Poliçan⁵ dhe Libohovë) e kanë realizuar shërbimin e auditimit me akt-marrëveshje me njësi auditimi të brendshëm të njësive të tjera publike⁶.

Njësitë e vetëqeverisjes vendore (Belsh, Has, Pukë, Konispol, Delvinë) nuk realizojnë shërbimin e auditimit të brendshëm me asnjë nga format e përcaktuara në kuadrin rregullator edhe pse lidhur me këtë problem Drejtorja e Harmonizimit të Auditimit të Brendshëm ka adresuar shkresë⁷ të Ministres së financave dhe Ekonomisë në tërheqje të vëmendjes të titullarëve përkatës për marrjen e masave që shërbimi i auditimit të brendshëm të realizohet në përputhje të plotë me kërkesat e kuadrit ligjor.

Niveli i ulët profesional dhe shtrirja e pamjaftueshme e shërbimit të auditimit të brendshëm në mbulimin e njësive të vetëqeverisjes vendore tregon së në këtë nivel qeverisje , ndërgjegjësimit dhe njohja e Kryetarëve të Bashkive mbi rolin, rëndësinë dhe përfitimet nga auditimi i brendshëm është mjaft i ulët dhe kërkon vëmendje të veçantë në strategjitë e së ardhmes.

5.2 Funkionimi i Komiteteve të Auditimit të Brendshëm

Komiteti i Auditimit të Brendshëm si organ i pavarur që monitoron dhe ofron këshilla dhe rekomandime objektive për titullarin e njësive publike, në lidhje me funksionimin e sistemeve të kontrollit të brendshëm ,vlerësohet të jetë një mjet shumë efektiv në mbështetje të njësive së auditimit të brendshëm për përmbushjen e përgjegjësive të saj, dhe garanci shtesë në ruajtjen e pavarësisë së auditimit.

Krijimi i Komiteteve të Auditimit, ka gjetur zbatim vetëm në nëntë Ministri ku përfshihen:

- Ministria e Financave dhe Ekonomisë
- Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë
- Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural
- Ministria e Shëndetësisë dhe Shërbimit Social
- Ministria e Drejtësisë
- Ministria për Evropën dhe Punët e Jashtme
- Ministria e Kulturës
- Ministrinë e Mbrojtjes⁸
- Ministria e Turizmit dhe Mjedisit.

Vërehet që dy Ministri të linjës , Ministria e Brendshme dhe Ministria e Arsimit, Sporteve dhe Rinisë nuk e kanë krijuar. Për më tepër kjo mangësi është plotësisht evidente në njësitë e vetëqeverisjes vendore ku në asnjërën prej tyre nuk është krijuar Komiteti i Auditimit të Brendshëm edhe pse disa prej tyre si : Bashkisë Tiranë, Bashkisë Durrës, Bashkisë Vlorë,

⁵ Germa ç, pika 1 , neni 10 e Ligjit të auditimit të brendshëm 2014/2015

⁶ Germa ç, pika 1 , neni 10 e Ligjit të auditimit të brendshëm 2014/2015

⁷ Shkrese nr.3227, datë 25.02.2019 “Mbi realizimin e shërbimit të AB”dërguar në 7 Bashki

⁸ KAB në MM është krijuar por që nga muaji Shtator 2019 nuk është riorganizuar akoma

Bashkisë Lezhë, Bashkisë Kavajë dhe Bashkisë Pogradec iu është referuar në mënyrë individuale nga Ministrja e Financave dhe Ekonomisë nëpërmjet shkresës⁹ zyrtare rëndësia dhe vlerat që sjell në mbështetje të mirëqeverisjes krijimi KAB.

Raportet e Komiteteve të Auditimit të Brendshëm për vitin 2019 prezantojnë një pamje të përgjithshme mbi situatën dhe performancën e strukturave të auditimit, duke identifikuar gjetjet për dobësitë e sistemit dhe adresuar konkluzionet me rekomandimet përkatëse. Çështjet kryesore të trajtuara nga KAB përfshijnë sa vijon:

- Vlerësohet se në disa raste NJAB funksionojnë jo në kapacitet të plotë me numër të reduktuar dhe kualifikime të pjesshme të audituesve, ku KAB ka evidentuar ekzistencën e riskut për moseficientë të funksionit të auditimit që mund të sjellë si rezultat mos arritjen e objektivave të vendosura, duke ndikuar në performancën e ulët të njësive publike ku operojnë. Për këtë KAB-të kanë rekomanduar sigurimin e burimeve të nevojshme për arritjen e një performance më të mirë në veprimtarinë audituese (MFE, M.Energjisë, M.Drejtësisë, M.Kulturës).
- Për fusha specifike të përgjegjësisë së njësive publike është e nevojshme siguri i ekspertizës ose nëpërmjet punësimit të audituesve me profesione specifike (inxhinier, mjek, etj) ose angazhimi i specialistëve të fushës sipas përcaktimeve të akteve ligjore në fuqi. (M.Energjisë)
- Megjithëse NJAB kanë plan strategjik dhe vjetor të miratuar, disa prej tyre (DPD, DPT) realizojnë angazhime auditimi me kërkesë të titullarëve (kthim përgjigje ankesash të qytetarëve), pa miratuar nga titullari ndryshimin e planit vjetor dhe në të njëjtën kohë nuk kanë njoftuar zyrtarisht në DH/AB. Rekomandohet që çdo ndryshim i argumentuar i planeve vjetore të miratohet.
- Nga shqyrtimi i raporteve të auditimit të brendshëm vlerësohet se në rastet kur evidentohen gjetje me efekt financiar, nga NJAB nuk përcaktohen zyrtarët përgjegjës. Rekomandohet përcaktimi i saktë i afateve të zbatimit të rekomandimeve dhe personat përgjegjës, si dhe ky proces të monitorohet vazhdimisht.
- Konstatohet se një pjesë e NJAB nuk kanë të miratuar Programin e Sigurimit të Brendshëm të Cilësisë ose janë në fazën e hartimit të këtij programi (DPD, DPT, Posta Shqiptare sha), duke mos vlerësuar si duhet veprimtarinë e grupeve të auditimit. Rekomandohet hartimi, miratimi dhe nëse është i nevojshëm përditësimi i treguesve për Programin e Sigurimit të Brendshëm të Cilësisë.
- Vlerësohet se sistemi pagave dhe shpërblyerit për audituesit e brendshëm nuk nxit dhe promovon zhvillimin profesional të tyre, por mund të behët shkak për cënimin e pavarësisë. Rekomandohet rishikimin e politikave të pagave të audituesve të brendshëm në sektorin publik, si dhe për disa funksione mbështetëse si psh paga e sekretarit në komitete.
- Ka mangësi në planifikimin e auditimeve të teknologjisë së informacionit dhe auditimet e performancës. Në lidhje me këtë rekomandohet të trajnohen audituesit e brendshëm me përvojë në lidhje me këto auditime specifike dhe të planifikohen në vazhdimësi angazhimet e auditimit të sipërcituara, duke siguruar mbështetjen me ekspertizën e nevojshme sipas përcaktimeve që ofron kuadri ligjor në fuqi.
- Puna në terren planifikohet dhe realizohet për një periudhë të pamjaftueshme e cila mund të ndikojë cilësinë e auditimit. Në lidhje me këtë rekomandohet që drejtuesi i NJAB –së të studiojë dhe përcaktojë në mënyrë të argumentuar normimin e punës audituese, duke konsideruar të gjithë faktorët që ndikojnë në planifikimin e burimeve : kohës, numrit dhe kompetencave të audituesve.
- Në kuadrin e reformave të ndërmarra dhe procesit të integritetit evropian të vendit, kërkesa për auditimin e fondeve IPA vjen gjithnjë në rritje çka duhet të shoqërohet me intensifikimin e trajnimeve të posaçme në këtë fushë, brenda dhe jashtë vendit.

⁹ Shkresë nr.13893, datë 22.07.2019 “Mbi krijimin e Komitetit të Auditimit të Brendshëm”

- Mbatja nën monitorim të vazhdueshëm të zbatimit të rekomandimeve duhet të jetë në fokus të të gjitha NJAB-ve dhe rekomandohet gjetja e mekanizmave efektivë që do të sigurojnë një nivel të lartë të zbatueshmërisë në kohë të rekomandimeve të auditimit .

Komitetet e Auditimit të Brendshëm konkludojnë se veprimtaria audituese është në përgjithësi në përputhje me kuadrin rregullator, por evidentohet se ka nevojë për përmirësim në fusha specifike për të cilat janë dhënë rekomandimet përkatëse, për çdo NJAB nga Komiteti që mbështet veprimtarinë e auditimit të brendshëm.

Titullarët e njësive publike duhet të mbështesin më shumë strukturat e auditimit të brendshëm. Duke vlerësuar kontributin që KAB jep në mbështetjen dhe garantimin e realizimit të auditimit të brendshëm si funksion i pavarur që jep siguri objektive dhe këshillim për menaxhimin, krijimi i Komiteteve të Auditimit në njësitë e qeverisjes qendrore dhe të vetëqeverisjes vendore konsiderohet si një domozdoshmëri për funksionimin e auditimit sipas standarteve dhe praktikave më të mira , në mënyrë të veçantë në njësitë publike që paraqiten me risk të lartë në Matricën e Riskut .

5.3 Analizë e Veprimtarisë së Auditimit të Brendshëm

5.3.1 Realizimi i Planit të Angazhimeve të Auditimit

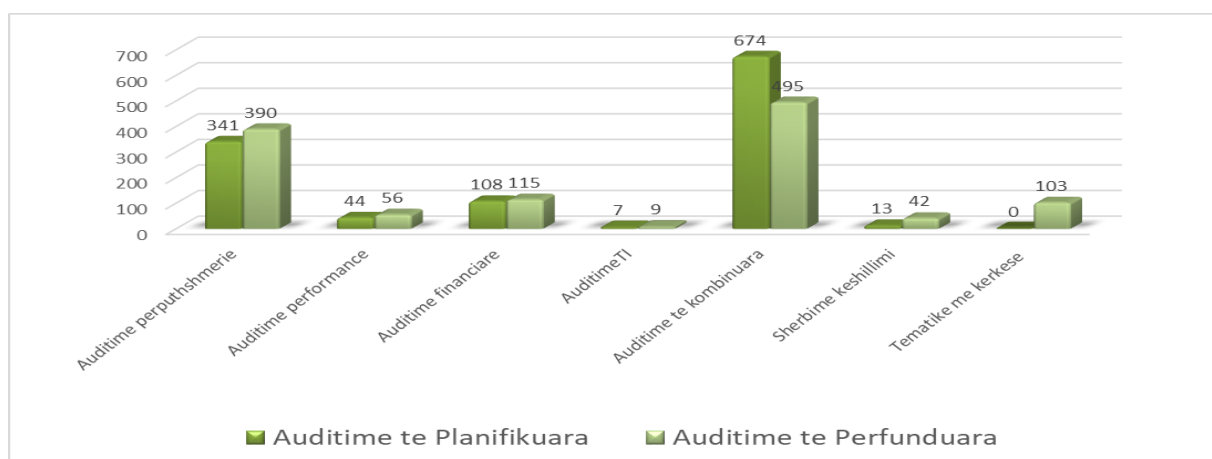
NJAB-të kanë hartuar Planin Vjetor të Veprimtarisë Audituese dhe rishikuar Planin Strategjik për një periudhë afatmesme 3 vjeçare(1+2 vjet), ku janë përfshirë angazhime auditimi që lidhen me tërësinë e risqeve të subjektit publik , të reflektuara këto në matricën e riskut.

Për vitin 2019, universi auditimit përfshiu 1,187 angazhime auditimi të programuara (duke përfshirë ndryshimet e planeve, të miratuara, gjatë vitit),për tú kryer në sisteme dhe fusha, prioritarizimi i të cilave u mbështet në disa kritere si:

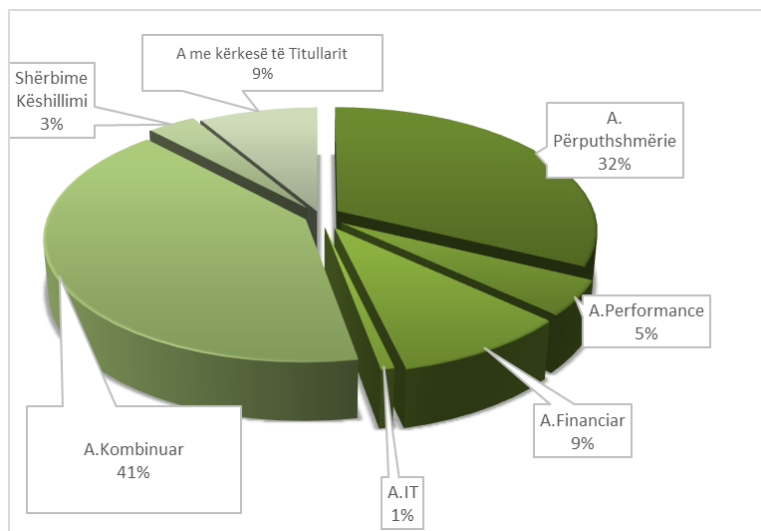
- Vlerësimi i riskut dhe prioritarizimi i auditimeve në subjektet e vlerësuara me risk të lartë;
- Marrja në konsideratë e sugjerimeve të titullarëve të njësive publike në fazën e hartimit të planit të auditimeve;
- Vlerësimi i gjetjeve dhe zbatimi i rekomandimeve të lëna nga auditimet e mëparshme.

Gjatë këtij viti strukturat e auditimit të brendshëm kanë realizuar 1,210 angazhime auditimi kundrejt që e shprehur në përqindje përbën 102% të realizimit të Planit Vjetor.

Grafiku 3. Realizimi i auditimeve të planifikuara sipas llojit për vitin 2019

Grafiku 4. Auditime të realizuara sipas llojit për vitin 2019

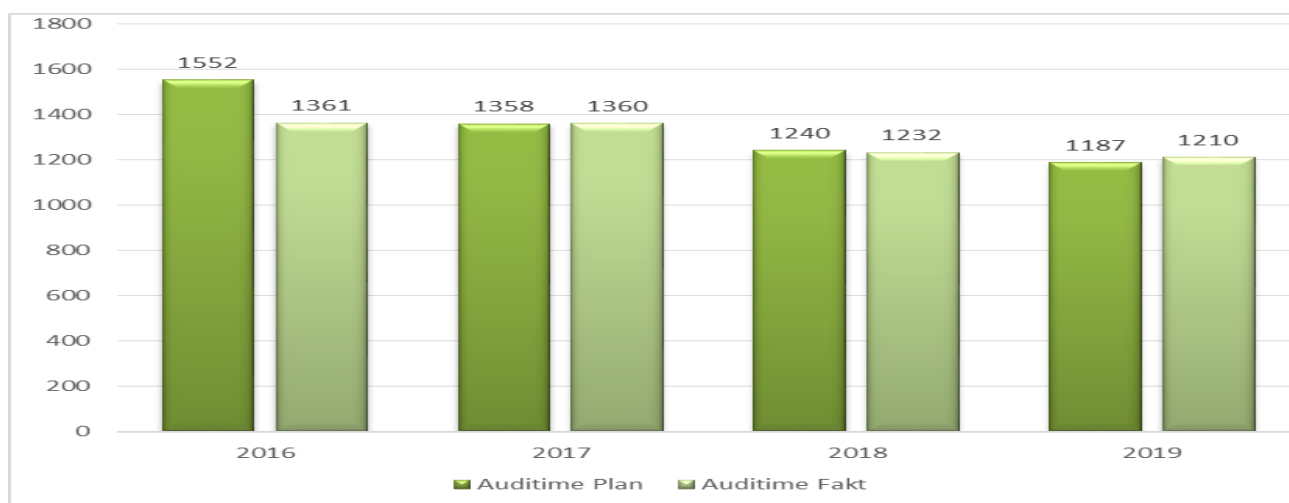
Angazhimet e kryera përfaqësojnë lloje të ndryshme të auditimit dhe përfshijnë:

- ✚ 495 auditime të kombinuara
- ✚ 390 auditime përputhshmërie
- ✚ 115 auditime financiare
- ✚ 56 performance
- ✚ 9 auditime të TI

por dhe një numër i konsiderueshëm i auditimeve të pa planifikuara, **103 me kërkesë të titullarëve të njësive publike.**

Këto të fundit, zëvendësojnë llojet e tjera të auditimeve të planifikuara, dhe janë faktorë të cilët shkaktojnë shmangie nga plani në llojin e auditimit, edhe pse numri i angazhimeve ruhet formalisht. Shkak për këtë janë faktorë të ndryshëm të tillë si: mos trajtimi i planeve paraprakisht me titullarët e njësive publike, ndërjegjësimi i ulët i titullarëve ose në disa raste për shkak të ndryshimit të shpeshtë të këtyre të fundit. Këtu ndikon dhe niveli profesional i drejtuesve të auditimit duke treguar për mangësi në vlerësimin e riskut që në fazën e planifikimit çka sjell që sisteme me risk potencial të lartë nuk adresohen dhe prioritarizohen në universin e auditimit. Po ashtu pamjaftueshmëria e burimeve njerëzore dhe financiare të mbështetjes së auditimit të brendshëm, si dhe qarkullimi i shpeshtë i stafit auditues janë faktorë të cilët rrisin riskun e realizimit efektiv të punës.

Grafiku 5. Auditime të planifikuara dhe të realizuara në vite

Gjatë vitit janë kryer dhe 42 shërbime të këshillimit nga auditimi i brendshëm për titullarët e subjekteve publike, përgjithësisht kur është kërkuar hartimi i ligjeve, procedurave, apo projekte te reja, për të cilat audituesi ka dhënë mendimet por nuk është përfshirë në vendimmarrje. Shërbimet e këshillimit kërkojnë nivel të lartë të kapaciteteve profesionale të audituesve dhe njëkohësisht mbartin riskun e cëniit të pavarësisë për shkak të konfliktit të interesave që mund

të shkaktohet. Për këtë shkak audituesit e brendshëm duhet të mbajnë në konsideratë të tilla risqe kur angazhohen në shërbimet e sigurisë.

Të dhënat e planit të konsoliduar vjetor të njësive të auditimit të brendshëm janë analizuar me të dhënat e realizimit të auditimeve, evidentuar në raportet vjetore të veprimtarisë së NJAB. Vërehet se gjatë vitit ka një ndryshim të pranueshëm nga plani fillestar i miratuar, dhe mund të konsiderohet tregues pozitiv për një planifikim efektiv dhe cilësor, cka ka zvogëluar rastet e shmangieve nga plani.

Sidoqoftë ndonëse numri i angazhimeve të planifikuara është realizuar me sukses , 102%, mbetet problem shmangiet në llojin e auditimit. Nga analiza rezulton se në ndryshimin e realizimit të llojeve të auditimit nga llojet e përcaktuara në Planin Vjetor të miratuar kanë ndikuar disa faktorë si:

- Ndryshimi i prioriteteve në veprimtaritë e subjekteve të audituara, pra ndryshim i shkallës së vlerësimit të riskut, përgjatë vitit ushtrimor.
- Ndërhyrja e titullarëve të njësive publike duke kërkuar auditime të rëndësisë së veçantë jashtë planeve (103 angazhime auditimi me kërkesë të titullarëve).
- Planifikim të pabazuar në burimet reale të NJAB (planifikojnë numër të madh auditimesh dhe nuk arrijnë ti realizojnë), ku mund të përmendim: Autoritetin e Mbikëqyrjes Financiare 12/8, Spitali Rajonal Gjirokastrë 10/3, Alb gaz sha 11/8, Albkontrol 6/2, Bashkinë Roskovec 10/5, Bashkinë Memaliaj 8/0, Bashkinë Shkodër 14/8, etj.
- Mungesa në kapacitete profesionale dhe aftësi të duhura për kryerjen e auditimeve sipas kërkesave të standardeve, e theksuar kjo sidomos në stafin pa eksperiencë, të pa trajnuar e të pa certifikuar për njohuritë që kërkon profesioni. (Bashkia Kuçovë, Bashkia Mat, Bashkia Roskovec, Bashkia Prrenjas, Bashkia Kurbin, Bashkia Cërrrik, Bashkia Peqin, Bashkia Rrogozhinë, etj).
- Planifikim “me rezerva” ku vihet re që NJAB-të kanë më shumë kapacitete në dispozicion duke planifikuar një numër të kufizuar auditimesh por në fakt realizojnë shumë më tepër cka tregon mungesë efektiviteti dhe shpërdorim të burimeve. (Drejtorinë e Përgjithshme të Burgjeve 22/57, Instituti i Sig. Shoqërore 11/15, Shërbimi Kombëtar i Punësimit 16/34, KESH sha 8/22, Albpetrol sha 11/25, Posta Shqiptare sha 7/38, Drejtoria e Përgjithshme Tatim Taksave Vendore 9/40, Bashkia Mirditë 7/9, etj.).
- Qarkullimi i shpeshtë i stafit auditues, largimi i audituesve me eksperiencë dhe të kualifikuar dhe zëvendësimi i tyre me staf të ri , çka tregon për humbje të investimit që është bërë më parë në kapacitete. Ky fenomen bëhet më i theksuar në NJAB e pushtetit vendor dhe shoqërive aksionare.

Mangësitë e vërejtura në planifikimin e veprimtarisë audituese mbartin riskun që angazhimet e auditimit nuk sigurojnë që risqet kryesore janë adresuar dhe fushat apo sistemet me risk të lartë e të mesëm që kanë ndikim thelbësor në arritjen e objektivave të jenë mbuluar me auditim. Ato gjithashtu “falsin”për një efikasitet të ulët në planifikimin e burimeve të faktorëve të cilët mund të ndikojnë në të gjithë cilësinë e procesit të auditimit si gjate punës në terren ashtu dhe në arritjen e objektivave të auditimit.

Dobësitë në planifikimin e veprimtarisë dhe ndryshimet e shpeshta gjatë vitit, bartin riskun që veprimtarisë audituese të mos realizohet në mënyrë sistematike dhe të disiplinuar , duke vazhduar të jetë e orientuar nga inspektimet financiare . Me qëllim që t'i përgjigjet zhvillimeve dhe ndryshimeve të ambientit ku operojnë , qasja auditimit me bazë risku duhet të aplikohet për të planifikuar angazhimet e auditimit, me qëllim që auditimet të fokusohen tek sistemet me risk më të lartë me qëllim që ti përgjigjen sa më mirë nevojave të subjektit , si në numër ashtu dhe sipas llojit të auditimit.

Gjatë procesit të konsolidimit të Planit Strategjik dhe Vjetor të NJAB, Drejtoria e harmonizimit të Auditimit të brendshëm ka identifikuar në mënyrë individuale të metat dhe dobësitë e çdo NJAB dhe i ka adresuar për ndryshim dhe përmirësimet përkatëse.

5.4 Vlerësimi i Riskut të Sistemeve, Gjetjet dhe Rekomandimet e Auditimit

5.4.1 Vlerësimi i sistemeve me risk

Në aplikimin e qasjeve se auditimit mbi bazë risku, si faktorë të riskut mbi të cilët NJAB-të kanë mbështetur përcaktimin e riskut për sistemet janë përzgjedhur në bazë të rëndësisë së sistemit, natyrës së veprimtarisë së subjektit të audituar, objektivave të auditimit si dhe në mendimin dhe opinionin e titullarit. Në vlerësimin e riskut faktorët që janë marrë në konsideratë nga audituesit përshijnë:

- Mos përcaktimi i saktë i objektivave të njësisë publike;
- Mos arritje e objektivave strategjikë të vendosura nga njësitet publike;
- Mosfunksionimi i sistemeve të kontrollit të brendshëm;
- Ekspozimi ndaj parregullsive, etj.
- Lëvizjet e shpeshta të stafeve në strukturat menaxhuese.

Duke marrë parasysh që veprimatritë e NJAB janë ushtruar në ambiente me shkallë të ndryshme kompleksiteti, fusha të ndryshme të përgjegjësisë, nivele të ndryshme të kualifikimit të dhe kapaciteteve audituese etj. analiza e raporteve të NJAB për qëllime të këtij raporti është realizuar e ndarë në disa grupime/klasa si: ministri linje, njësi shpenzuese me buxhet të madh, institucionet e pavarura, shoqëritë aksionere dhe njësitë e vetëqeverisjes vendore. Në këtë analizë janë evidentuar sistemet e vlerësuara me risk të lartë nga ana e secilit grupim, gjetjet më kryesore sipas sistemeve dhe rekomandimet e adresuara për përmirësimin e problematikave të evidentuara.

✓ Vlerësimi i riskut në Ministritë e Linjës

NJAB në ministritë e linjës në subjektet që nga veprimtaria audituese janë vlerësuar me risk të lartë kanë informuar titullarët për nivelin e riskut në fusha/sisteme të caktuara, në të cilat ka nevojë të ndërmerren veprime për përmirësim duke rekomanduar për të:

- Përmirësuar sistemin e kontrollit të brendshëm dhe përcaktimin e përgjegjësisë;
- Përcaktuar risqet dhe vlerësuar në mënyrë të vazhdueshme ato për shkak të ndryshimit të objektivave, prioritetëve dhe strukturave organizative të njësive publike;
- Menaxhuar risqet, me qëllim përballimin e efekteve, minimizimin dhe frenimin e tyre;
- Rishikuar dhe shqyrtuar në mënyrë të vazhdueshme kontrollet respektive.

NJAB në ministritë e linjës kanë evidentuar me risk të lartë këto sisteme:

- Sistemin e menaxhimit financiar dhe kontrollit.
- Sistemin e prokurimeve, blerjeve dhe investimeve;
- Sistemin e administrimit të aseteve;
- Sistemin e koncesioneve, ankandeve dhe administrimit të pronës.

✓ Vlerësimi i riskut në Njësitë e Vetëqeverisjes Vendore

NJAB në njësitë e vetëqeverisjes vendore përveç risqeve të identifikuar gjatë hartimit të planit strategjik dhe vjetor, por edhe gjatë hartimit të planit të angazhimit analizojnë informacionet e marra në takimet me drejtuesit e subjekteve, për shqetësimet dhe problematikat e evidentuar referuar risqeve të evidentuara nga vetë ato. Nga të gjitha këto janë identifikuar me risk të lartë sistemet e mëposhtme:

- Sistemi i kontrollit të brendshëm.
- Sistemi i menaxhimit buxhetor
- Sistemet e menaxhimit të burimeve njerëzore
- Sistemi i prokurimeve
- Sistemi i menaxhimit të aktiveve

- Sistemi i kontabilitetit
- Sistemi i shlyerjes së detyrimeve të prapambetura

Nga sa më sipër, u evidentuan sistemet e prokurimeve, detyrimeve të prapambetura dhe asetëve, të cilat vlerësohen me risk të lartë në veprimtarinë audituese të të gjitha grupimeve të analizuara.

✓ **Vlerësimi i riskut në Njësitë Shpenzuese me buxhet të madh**

NJAB në grupin e njëjësive shpenzuese me buxhet të madh kanë identifikuar me risk të lartë këto sisteme:

- Sistemin e menaxhimit e kontrollit financiar;
- Sistemin e Teknologjisë së Informacionit;
- Sistemin e prokurimeve, blerjeve dhe investimeve;
- Sistemin e administrimit të asetëve;
- Sistemin e detyrimeve të prapambetura.

✓ **Vlerësimi i riskut në Shoqëritë Aksionere**

NJAB në shoqëritë aksionere kanë identifikuar me risk të lartë këto sisteme:

- Sistemin e programimit financiar dhe të ardhurave;
- Sistemin e prokurimeve, blerjeve dhe zbatimit të kontratave;
- Sistemin e kontrollit të brendshëm.

✓ **Vlerësimi i riskut në Institucionet e Pavarura**

NJAB në institucionet e pavaruara kanë identifikuar me risk të lartë këto sisteme:

- Sistemin e investimeve publike;
- Sistemin e mbikqyrjes së projekteve.

Vlerësimi i riskut të sistemeve, edhe pse është një element thelbësor mbi të cilin mbështetet çdo fazë e procesit auditues dhe ka impakt të rëndësishëm në arritjen e objektivave të auditimit, nuk bëhet në përputhje të plotë me kërkesat e standardeve, nuk kuptohet nga vetë audituesit dhe si i tillë gjen zbatim në nivel të ulët në praktikë. Kjo tregon mangësi në udhëzuesit dhe metodologjitë për qasjen e auditivit mbi bazë risku dhe kompetencat dhe aftësitë e audituesve janë të pamjaftueshme për të siguruar kryerjen e auditimeve me cilësi të lartë dhe efektivitet.

5.5 Gjetjet e Auditimit të Brendshëm

Audituesit e brendshëm gjatë realizimit të veprimtarisë së tyre kanë evidentuar problematika të ndryshme në të gjitha sistemet e kontrollit të brendshëm, për të cilat kanë dhënë opinionet dhe rekomandimet përkatëse për përmirësimin e funksionimit efektiv të sistemeve të menaxhimit të riskut, kontrollit dhe qeverisjes, me qëllim që objektivat të arrihen dhe fondet publike të përdorën për qëllimin që ato janë buxhetuar me ekonomi, eficensë dhe efektivitet.

Gjatë kësaj periudhe gjetjet kryesore kanë të bëjnë kryesisht me dobësi të sistemit të prokurimeve, blerjeve dhe investimeve, sistemit të administrimit të asetëve, sistemit të administrimit të pronës dhe pasurisë shtetërore, sistemi i tatimeve, taksa dhe dogana, si dhe sisteme të tjera sipas misionit dhe qëllimit të institucionit. etj.

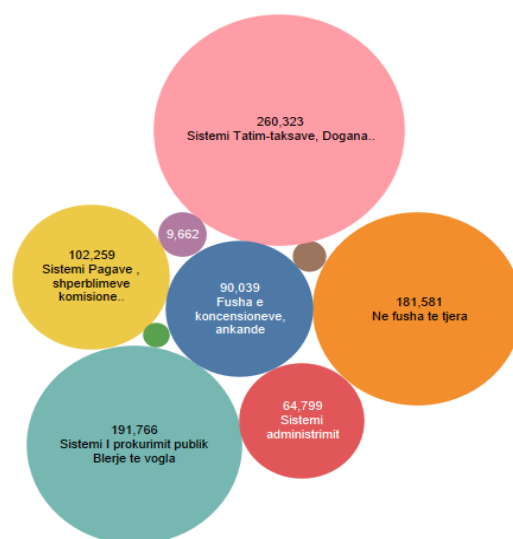
Si rezultat i auditimeve të ushtruara gjatë vitit 2019 janë identifikuar shkelje të disiplinës financiare të cilat kanë shkaktuar efekt financiar negativ në Buxhetin e Shtetit prej 908 milion Lekë në sisteme të ndryshme si: prokurimi publik, paga dhe shpërblime, tatime dhe taksa, koncesione dhe administrimin e pronës shtetërore.

Tabela 10. Gjetjet me efekt financiar negativ sipas sistemeve për vitin 2019

Nr.	Gjetjet me efekt financiar negativ sipas sistemit	Dëmi ekonomik (000/lekë)
1	Prokurim, blerje dhe investime	191,766.2
2	Paga, shpërblime, trajtime, komisione	102,258.7
3	Fondet e sig. shoq dhe shëndetësore	9,661.8
4	Tatime, taksa dhe dogana	260,323
5	Admin. prone dhe pasurie	9,615.6
6	Privatizime, shitje dhe qeradhënie	55,183
7	Koncesione dhe ankande	90,039
8	Legalizime, Urbanistikë, kth. Pronash	2,950
9	Kreditim, suvencione	4,645
10	Të tjera	181,581
	TOTALI	908,022,68

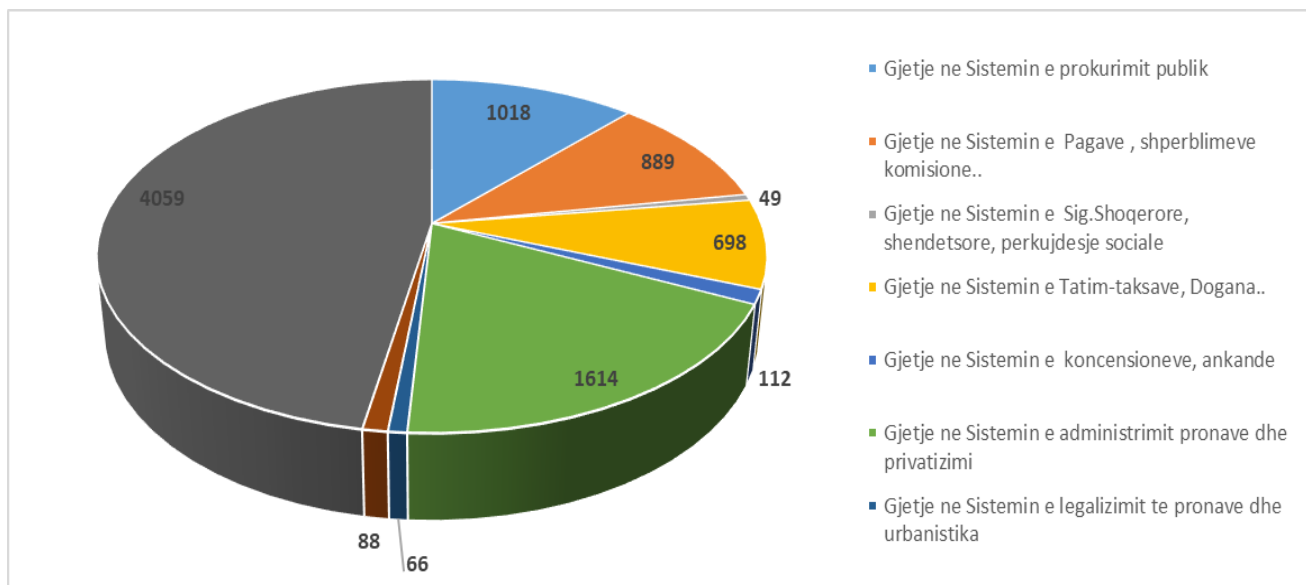
Për vlerën e dëmit të shkaktuar është kërkuar rikuperimi i shumës dhe ndjekja e arkëtimit deri në zhdëmtimin e plotë. Krahas, janë dhënë rekomandime për forcimin e kontroleve dhe procedurave me qëllim parandalimin e përsëritjes të këtyre rasteve në të ardhmen.

Gjatë këtij viti janë evidentuar nga audituesit e brendshëm 3 raste për investigim të mëtejshëm nga njësi të specializuara. Këto janë trajtuar nga: 1 rast Ministria e Brendshme, 1 rast Shërbimi Kombëtar i Punësimit dhe 1 rast Bashkia Kukës.

Krahas keqfungsionimit apo ineficencës së procedurave dhe kontroleve, dobësitë në sistem janë identifikuar dhe në shkelje të disiplinës financiare të cilat kanë shkaktuar efekt negativ në dëm të buxhetit të shtetit. Në këtë drejtim është punuar që roli i auditimit i brendshëm si një hallkë e rëndësishme në zinxhirin e luftës kundër korrupsionit dhe shpërdorimit të fondeve publike, të forcohet jo vetëm në drejtim të identifikimit të shkeljeve dhe zhdëmtimit të vlerave të dëmit ekonomik të shkaktuar, por sidomos të marrë një profil të ri i orientuar më shumë tek parandalimi dhe mos përsëritja e fenomeneve negative. Kjo kërkon trajnime të thelluara për kualifikimin e kapaciteteve audituese, për t'i bërë të afta të identifikojnë fushat ku risku i mashtrimit dhe korrupsionit është më i lartë, duke ndikuar në një ndarje gjithnjë e më të qartë të rolit të audituesit të brendshëm nga inspektimi financiar, dhe në formimin e audituesit si profesionist, vlerësues e këshillues, i fokusuar jo vetëm në sisteme financiare por dhe jo financiare.

Grafiku 6. Gjetjet sipas sistemeve për vitin 2019

✓ Gjetjet në Ministrinë e Linjës

Gjatë kësaj periudhe NJAB në ministrinë e linjës kanë konstatuar mungesën e rregulloreve dhe udhëzimeve për aktivitete të caktuara, për të dhënë siguri që risqet janë kufizuar brenda kufijve të pranueshëm. Kjo, veçanërisht në fushën e menaxhimit të aktiveve, e pagesave për aktivitete të veçanta, për kontrollin e zbatimit të kontratave të shërbimit dhe të blerjes së mallrave, etj.

Gjetjet kryesore në sistemin e menaxhimit të burimeve njerëzore evidentohen në:

- Mos plotësimin e vendeve vakante me persona që plotësojnë kërkesat për kualifikim dhe eksperiencë;
- Mos përcaktimin e rregullave të sakta dhe të qarta në rekrutimin e stafit;
- Mungesën e përshkrimeve të punës dhe mos vendosjes së treguesve të matshëm për të vlerësuar performancën.

Gjetjet kryesore në sistemin e prokurimeve evidentohen në:

- Shkelje të procedurave të prokurimit publik përfshirë specifikimet teknike, procedurat e tenderimit, si dhe zbatimi i kontratave;
- Nënshkrim të kontratës duke ndryshuar kriteret e përcaktuara në dokumentat e tenderit me të cilat është shpallur fitues subjekti;
- Mos argumentim të plotë të fondi limit, si bazë për fillimin e procedurave të prokurimit;
- Mos ndjekjen e të gjithë hapave ligjorë për blerjet me vlera të vogla, si dhe favorizimi në disa raste të blerjeve të të njëjtit operator ekonomik;
- Mos argumentim dhe mbështetje me kërkesat dhe nevojat e njësisë në planifikimin për mallra/shërbime, si dhe përllogaritjen e fondit limit.

Gjetjet kryesore në sistemin e kontabilitetit dhe raportimit financiar evidentohen në:

- Mos hartimin e regjistrit të aktiveve nga njësitë publike;
- Mos administrimin e rregullt të dokumentacionit të shfrytëzimit të mjeteve të transportit për shpenzimet e karburantit;
- Ngritjen e komisionit për vlerësimin e aktiveve dhe për nxjerrjen jashtë përdorimit të tyre, në kundërshtim me rregullat në fuqi;
- Mos menaxhimi i mirë nga njësitë publike i procesit të nxjerrjes jashtë përdorimit të aktiveve dhe kryesisht të aparaturave dhe pajisjeve;
- Kryerjen e pagesave për blerje mallrash, pa hartuar më parë proces verbalit e marrjes në dorëzim nga komisionet përkatëse dhe të pashoqëruara me dokumentacionin justifikues;

- Në problemet me menaxhimin e aseteve në përdorimin dhe plotësimin e tyre me dokumentacionin specifik.

Gjetjet kryesore në sistemin e menaxhimit financiar dhe kontrollit evidentohen në:

- Mos identifikimin e risqeve dhe mos hartimin e përditësimit e regjistrave të risqeve;
- Mos hartimin e strategjisë për menaxhimin e riskut;
- Mos përgatitjen e manualeve të proceseve të punës;
- Mos hartimin dhe miratimin e gjurmëve të auditimit për proceset kryesore;
- Mungesën e përgjegjësive menaxheriale që ka të bëjë me ndarjen e përgjegjësive që lidhen me vendimarrjen, kontrollin, zbatimin dhe vendosjen e linjave të raportimit, në përputhje me përgjegjësitë e deleguara;
- Mos përcaktimin e qartë të detyrave për secilin punonjës.

Gjetjet kryesore në sistemin e koncesioneve dhe ankandeve evidentohen në:

- Mos monitorimin e zbatimit të kontratave koncesionare që janë në fazën e ndërtimit ose kanë hyrë në fazën e shfrytëzimit;
- Mos monitorimin e veprimtarisë së sektorit të oponencës teknike;
- Mos respektimin e kushteve të marrëveshjeve lidhur me garancitë financiare të marrëveshjeve.

Audituesit e brendshëm në minitritë e linjës kanë vlerësuar se sistemet e kontrollit të brendshëm në disa raste nuk funksionojnë efektivisht, si pasojë e magësive në zbatimin e përshtatshëm të rregullave dhe procedurave. Këto dobësi janë më evidente dhe më të shpeshta në strukturat e varësisë për shkak të ndryshimit të shpeshtë të organizimit të strukturave dhe stafit, ndarjen jo të qartë të detyrave, ka mbivendosje, raste të konflikt të interesit dhe mos zbatim të procedurave ligjore, evidentimin e personave përgjegjës, të cilët nuk kanë menaxhuar me efektivitet dhe efikasitet burimet njerëzore dhe financiare, parregullsi në dokumentimin dhe menaxhimin e aseteve publike.

✓ Gjetjet në Njësitë e Vetëqeverisjes Vendore

NJAB në njësitë e vetëqeverisjes vendore kanë evidentuar gjetjet sipas sistemeve.

Sistemin e prokurimeve, blerjeve

- Fondit limit të llogaritur i mungon argumentimi dhe analiza e nevojave nga sektorët përkatës në momentin e përgatitjes së PBA.
- Për përlllogaritjen e vlerës së kontratës nuk kanë marrë parasysh gjendjen e magazinave në fund viti të cilat rezultojnë me gjendjen fizike dhe kontable në shumën të konsiderueshme.
- Shpallja padrejtësisht fitues e operatorit nga Komisioni pasi rezultojnë me detyrime të pashlyera ndaj organeve shtetërore.

Sistemi i pagesave të pagave, sigurimeve.

- Dhënë shtesë page punonjës të administratës me funksionin veprimtari administrative për punë turni i dytë dhe turni i tretë.
- llogaritjen gabim të shtesës së vjetërsisë për pozicionin kategoria II, klasa IV, të vendosur gabim dhe jo në përputhje me aktet nënligjore.
- Në urdhërat e emërimit evidentohen se mungon specifikimi i kategorisë, grupit dhe vjetërsisë në punë që i takon punonjësit.
- Kontratat e punës me një afat të caktuar 3 mujor, pas mbarimit të periudhës së provës nuk janë nënshkruar kontrata të reja, tek të cilat duhet të cilësohet afati i ri kohor i marrëdhënies së punës të punonjësit. Gjithashtu për punonjësit, të cilët janë transferuar në pozicione të tjera brenda institucionit nuk janë lidhur kontrata të reja pune ku të evidentohet pozicioni i ri dhe afati kohor i këtij pozicioni.

Sistemi i administrimit të pronave, pasurive

- Në dokumentat fletë hyrje në magazinë mungonin procesverbalet e hartuara nga komisionet e marjes në dorëzim si dhe dokumentacioni tjetër shoqërues si Fletë analizë, certifikata, etj., nuk janë të bashkëlidhura në dokumentat e magazinës.
- Format i regjistrimit të aktiveve të qëndrueshme si Pyje kullota plantacione, ndërtime dhe konstruksione, rrugë, mjete vepra ujore përveç vlerës fillestare të kontabilitetit nuk përmban kërkesat specifike të përcaktuara në udhëzimin përkatës.
- Fletët e inventarit të llogarisë përkatës në kontabilitet për aktive të qëndrueshme nuk mbaheshin të ndara sipas adresave përkatës të vendndodhjes, gjë që vështirëson verifikimin fizik të tyre dhe vlerësimin nëse ky inventar është kryer në mënyre korrekte për vetë hapësirën territoriale të Bashkive.
- Fletët e inventarit janë të panënshkruara nga komisioni por vetëm nga punonjësit me përgjegjësi materiale.
- Për zërin mjete transporti është kryer vetëm inventarizimi fizik për konstatimin dhe rivlerësimin e tyre dhe nuk është vazhduar me procedurat e tjera të kontrollit periodik.
- Evidentohen probleme me transferimin e aseteve, duke mos zbatuar aktet nënligjore në fuqi.

Gjetjet kryesore në sistemin e kontrollit të brendshëm evidentohen në:

- Mos përcaktimin e objektivave strategjikë;
- Mos përcaktimin e saktë të dhe risqeve që mund të çenojnë realizimin e objektivave;
- Mos miratimin e rregulloreve të brendshme;
- Mos hartimin dhe përditësimin e përshkrimeve të punës.

Gjetjet kryesore në sistemin e programimit dhe zbatimit të buxhetit evidentohen në:

- Mos planifikimin real dhe mos realizimin e shpenzimeve me efektivitet dhe efikasitet;
- Mos realizimin e buxhetit në raport me objektivat e realizuara;
- Mos hartimin dhe monitorimin e procedurave për përfituesit nga lehtësirat e taksave dhe tarifave vendore;

Gjetjet kryesore në sistemin e menaxhimit të aktiveve evidentohen në:

- Mos hartimin dhe mos përditësimin e regjistrave të aktiveve (njësitë administrative- ish komuna);
- Mos administrimin e aktiveve për parandalimin e keqmenaxhimit të tyre;
- Mos plotësimin e dokumentacionit dhe ndjekjen e procedurave të inventarizimit dhe nxjerrjes jashtë përdorimit të ndërtesave.

Gjetjet kryesore në sistemin e blerjeve dhe prokurimeve evidentohen në:

- Mos hartimin sipas përcaktimeve ligjore të regjistrave të prokurimeve

Audituesit e brendshëm në njësitë e qeverisjes vendore në lidhje me vlerësimin e sistemit të kontrollit të brendshëm kanë evidentuar që janë eficientë por gjithmonë ka nevojë për përmirësime në hartimin dhe përditësimin e rregulloreve, përcaktimin e saktë të detyrave dhe përgjegjësi, identifikimin e risqeve, etj.

✓ Gjetjet në Njësitë Shpenzuese me buxhet të madh

NJAB në grupi i njëjësive shpenzuese me buxhet të madh kanë evidentuar gjetjet sipas sistemeve.

Gjetjet kryesore në sistemin e menaxhimit të burimeve njerëzore evidentohen në:

- Mospërputhjen e kërkesave të vendit të punës me aftësitë dhe eksperiencën e stafit;
- Lëvizjet e shpeshta të stafit dhe mos plotësimin në kohë të vendeve vakante;
- Mos zbatimin e procedurave lidhur me punësimin, lëvizjen dhe largimin e stafit.

Gjetjet kryesore në sistemin e prokurimeve evidentohen në:

- Mos respektimin e rregullave për argumentimin dhe dokumentimin qartësisht të llogaritjes së fondit limit;
- Përcaktimin e fondeve në kundërshtim me procedurat e miratuara;
- Realizimin e procedurave të prokurimit në kundërshtim me ligjet dhe aktet nenligjore;
- Pagesën e kontratave/faturave tatimore pa u realizuar punimet, kryer shërbimi, apo në kundërshtim me kontratën e firmosur.

Gjetjet kryesore në sistemin e kontrollit të brendshëm evidentohen në:

- Mos funksionimin e procesit të identifikimit, analizimit dhe menaxhimit të riskut;
- Mungesën e rregulloreve të brendshme, ndarjen konkrete të detyrave dhe përgjegjësi.

Gjetjet kryesore në sistemin e kontabilitetit dhe raportimit financiar evidentohen në:

- Mungesën e kartelave të AQT sipas viteve të vënies në pune, vlerës fillestare, amortizimit të akumuluar dhe vlerës së mbetur;
- Mos vlerësimin e aseteve stok, për vënien në eficensë apo nxjerrjen jashtë përdorimit të tyre;
- Mos regjistrimin e pasurive të paluajtshme në zyrat vendore të regjistrimit të pasurive;
- Plotësimin e gabuar të pasqyrave financiare.

Gjetjet kryesore në sistemin e detyrimeve të prapambetura evidentohen në:

- Mos identifikimin e risqeve që pengojnë reduktimin, shlyerjen dhe parandalimin e detyrimeve të prapambetura;
- Mos kontabilizimin e plotë dhe të saktë të të gjitha detyrimeve që nga koha e krijimit të tyre.

Audituesit e brendshëm në grupin e institucioneve me buxhet të madh në lidhje me vlerësimin e sistemit të kontrollit të brendshëm kanë evidentuar përmirësime nga auditimet e mëparshme por akoma evidentohen magësi në zbatimin, kjo për shkak të ndryshimit të shpeshtë të strukturave, mos zbatimin e procedurave ligjore, mos përditësimin e rregulloreve, mos identifikimin e risqeve, parregullësive në menaxhimin e aseteve publike, etj.

Sfide e institucioneve vazhdon të mbetet menaxhimi i riskut, pasi përgjithësisht nuk kane procedura të dokumentuara në menaxhimin e riskut, nuk identifikojnë, analizojnë, vlerësojnë, dhe as nuk ndërmarrin veprime për të menaxhuar riskun në arritjen e objektivave.

✓ **Gjetjet në Institucionet e Pavarura**

NJAB në institucionet e pavarura kanë evidentuar gjetjet sipas sistemeve.

Gjetjet kryesore në sistemin e menaxhimit të burimeve njerëzore evidentohen në:

- Mos zbatimin e procedurave të punësimit nga BNJ;
- Mos plotësimin e vendeve vakante dhe rekrutimin e personelit të pa kualifikuar;
- Mos ndryshimin e përshkrimeve të punës për shkak të ndryshimeve strukturore.

Gjetjet kryesore në sistemin e prokurimeve evidentohen në:

- Mos kryerjen e përlllogaritjes së fondit limit dhe vlerës limit të kontratave publike konform kërkesave ligjore;
- Copëzimin e fondit limit për blerjen e të njëjtit mall apo shërbim, për të shmangur procedurat përkatëse të tenderimit;
- Mos përcaktimin e drejtë të specifikime teknike.

Gjetjet kryesore në sistemin e kontabilitetit dhe raportimit publik evidentohen në:

- Mos krijimin e regjistrave kontabël të të gjitha aktiveve;
- Mbajtjen në kontabilitet të vlerave të objekteve, që nuk i përkasin njësisë publike;

- Mos kontabilizimin në llogarinë e debitoreve të vlerës së masës së zhdëmtimeve të rekomanduar nga auditimet e mëparshme.

Gjetjet kryesore në sistemin e kontrollit të brendshëm evidentohen në:

- Mos hartimin e gjurmëve të auditimit dhe përshkrimit të proceseve të punës;
- Mos hartimin e përditësimin e regjistrave të riskut dhe planeve për aktivitetet e kontrollit për menaxhimin efektiv të risqeve;
- Mos përditësimin e rregulloreve pas ndryshimeve strukturore.

Gjetjet kryesore në sistemin e pagesave dhe shpërblimeve të punës evidentohen në:

- Mos interpretim i saktë i kuadrit ligjor për pagesat për punën jashtë kohës normale, në ditët e pushimit, festave zyrtare dhe për pagesat e vështirësive;
- Mos interpretim i saktë i kuadrit ligjor dhe mungesë dokumentacioni justifikues për shpenzimet për udhëtime e dieta.

Gjetjet kryesore në sistemin e menaxhimit të aktiveve evidentohen në:

- Mos krijimin e regjistrit të aseteve;
- Procesin e vlerësimit dhe nxjerrjes jashtë përdorimit të aseteve.

Audituesit e brendshëm në institucionet e pavarura në lidhje me vlerësimin e sistemit të kontrollit të brendshëm kanë evidentuar që janë eficientë por gjithmonë ka nevojë për përmirësime në hartimin dhe përditësimin e rregulloreve, përcaktimin e saktë të detyrave dhe përgjegjësi, identifikimin e risqeve, etj.

✓ Gjetjet në Shoqëritë Aksionere

NJAB në shoqëritë aksionere kanë evidentuar gjetjet sipas sistemeve.

Gjetjet kryesore në sistemin e kontrollit të brendshëm evidentohen në:

- Mos hartim të regjistrit të riskut;
- Mos hartimin e strategjisë për menaxhimin e riskut;
- Mungesën e veprimtarive të kontrollit;
- Mos hartimit dhe miratimit të gjurmës së auditimit;
- Mos përditësimin e manualeve të proceseve të punës.

Gjetjet kryesore në sistemin e prokurimeve evidentohen në:

- Mos hartimin e regjistrit të parashikimeve të prokurimeve publike;
- Mos zbatimin e “Gjurmës së auditimit”;
- Mos llogaritjen e drejtë të vlerës së fondit limit.

Gjetjet kryesore në sistemin e kontabilitetit dhe raportimit publik evidentohen në:

- Mos mirëmenaxhimin e bazës materiale të dalë nga magazina;
- Mungesën e procedurave të lëvizjes së materialeve;
- Mos marrjes në ngarkim të bazës materialo-teknike nga personat përgjegjës.

Gjetjet kryesore në sistemin e pagesave dhe shpërblimeve të punës evidentohen në:

- Pagesat për punën e kryer jashtë kohës normale të punës;
- Mos dokumentimin sipas kërkesave ligjore të shpenzimeve për udhëtim e dieta;
- Përfitime të pa justifikuar të pagës së grupit duke mos e argumentuar me dokumente justifikuese.

NJAB vlerësojnë që sistemet e kontrollit të brendshëm në subjektet e audituara nuk janë efektive dhe nuk kanë të miratuara procedura për funksionimin e tyre (OSHEE, KESH, OST, Posta Shqiptare,

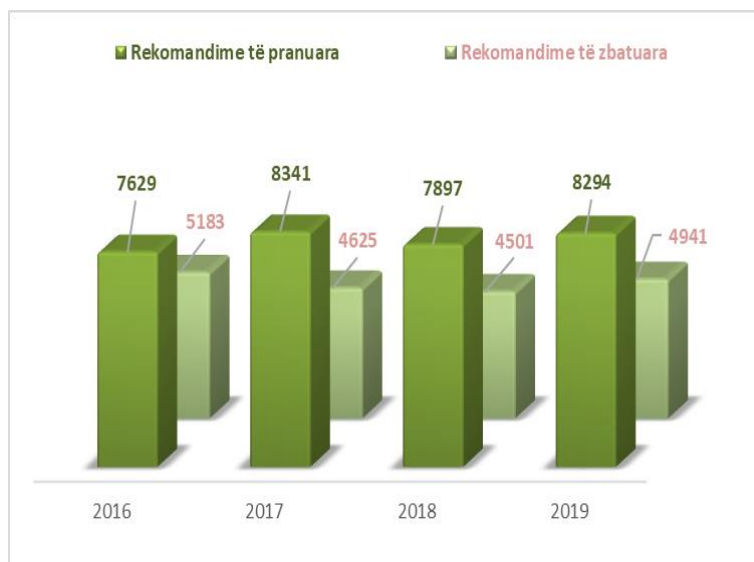
Albpetrol dhe Albgaz). Dobësitë bëhen dhe më të dukshmen ë kushtet e ekzistencës së një kuadri legjislativ tepër kompleks ku ushtrjnë veprimtarinë këto shoqëri.

5.6 Rekomandimet e Auditimit të Brendshëm

Rekomandimet e dhëna nga audituesit e brendshëm, janë rezultat i analizave dhe vlerësimeve të sistemeve dhe kontrolleve të brendshme që funksionojnë në njësitë publike. Ato përcaktojnë dhe i japin prioritet veprimeve që duhet të ndërmerren për një funksionim më të mirë të këtyre sistemeve, ndreqjen e parregullsive, ruajtjen e aseteve dhe minimizimin e rasteve të mashtrimit duke ndikuar në mirë administrimin e aseteve dhe fondeve publike.

Zbatimi i rekomandimeve të auditimit është treguesi kryesor i performancës së auditimit të brendshëm. Kuadri ligjor në fuqi, njeh të drejtës, por njëkohësisht detyrimin e zbatimit të rekomandimeve të auditimit si përgjegjësi e titullarëve të subjekteve të audituara, por auditimi i brendshëm duhet të monitorojë dhe verifikojë në mënyrë të vazhdueshme zbatimin e rekomandimeve të dhëna dhe të pranuar, pasi vetëm në këtë mënyrë vlerësohet impakti dhe vlera e auditimit të brendshëm si promotor i ndryshimit pozitiv.

Grafiku 7. Rekomandime të pranuar dhe të zbatuara në vite

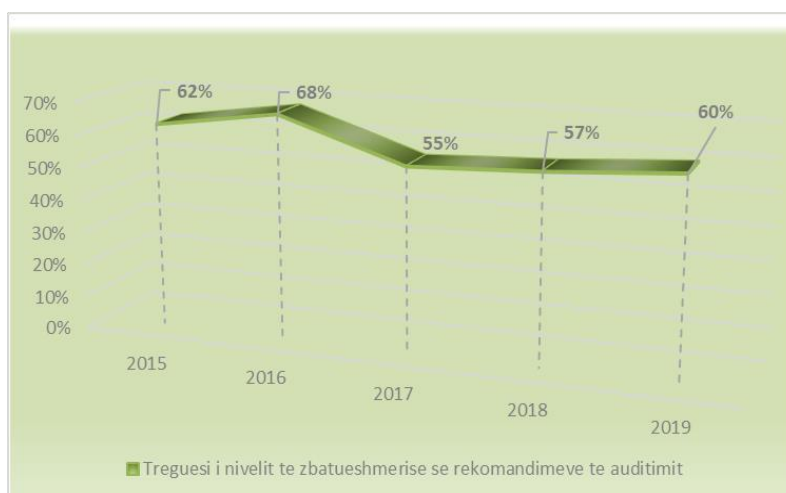
Nga auditimet e ushtruara gjatë vitit 2019, janë dhënë 8314 rekomandime për përmirësim sistemi , ndryshime të kuadrit rregullator dhe masa organizative dhe të qeverisjes kundrejt 7910 rekomandime të dhëna në vitin e mëparshëm 2018.

Rekomandimet e dhëna nga audituesit e brendshëm janë pranuar në një masë të madhe prej 99,8% ndërkohë që zbatueshmëria e tyre nga subjektet e audituara gjatë vitit 2019 është arritur deri në 60% ose 3% më shumë se niveli i

zbatimit të rekomandimeve të vitit 2018 (57 %).

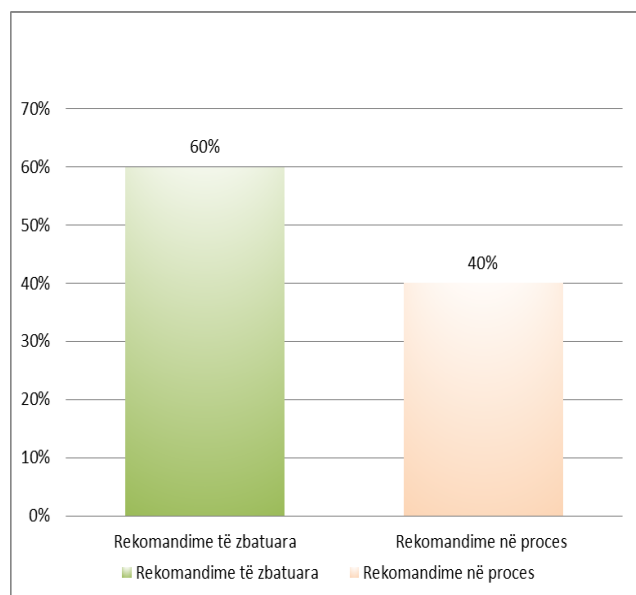
Grafiku 8. Rekomandime të zbatuara dhe në proces gjatë vitit 2019

Në funksion të ndjekjes deri në zbatimin e plotë të rekomandimeve, NJAB vazhdojnë të monitorojnë zbatueshmërinë e rekomandimeve deri në dy vjet pas

lëshimit të raportit Final të Auditimit. Për vitin 2018 është evidentuar një rritje e konsiderueshme nga 57% e nivelit të zbatimit e evidentuar në raportin vjetor 2018 në 73% e nivelit të zbatimit gjatë analizës së këtij treguesi në vitin 2019.

Grafiku 9. Rekomandime të zbatuara dhe në proces gjatë vitit 2019

Nëpërmjet rekomandimeve, auditimi i brendshëm ofron këshillim dhe sugjerime për marrjen e veprimeve të nevojshme të cilat kanë si qëllim përmirësimin e sistemeve, përmirësime të kuadrit legjislativ, masa organizative dhe të tjera për të cilat titullari i njësisë publike është përgjegjës për zbatimin e tyre. Por audituesi është përgjegjës për dhënien e rekomandimeve cilësore të cilat të jenë konkrete, të zbatueshëm dhe të përshtatshëm në mënyrë që zbatimi i tyre të sjellë ndryshim pozitiv dhe përmirësim në sistemet e qeverisjes, menaxhimit të riskut dhe kontrollit të brendshëm duke rritur kështu sigurinë se objektivat do të arrihen dhe fondet publike përdoren me efektivitet, efikasitet dhe ekonomikitet.

Nga raportet e paraqitura vihet re se, rekomandimet i referohen gjetjeve të konstatuara dhe kanë synim përmirësimin e sistemeve përkatëse, uljen e nivelit të riskut në këto sisteme dhe dhënien e këshillave për zgjidhje që mundësojnë parandalimin e rasteve të shkeljeve në të ardhmen.

Tabela 11. Rekomandimet sipas llojit për vitin 2019

Nr.	Rekomandimet sipas llojit	Rekomandimet (në numër)
1	Rekomandime për përmirësim sistemesh	2686
2	Rekomandime për përmirësimin e kuadrit ligjor	372
3	Rekomandime të karakterit organizativ	2936
4	Rekomandime për arkëtime	842
5	Rekomandime të tjera	1458
	TOTALI	8294

Nga viti në vit evidentohet rritje e nivelit të zbatimit të rekomandimeve, por për këtë është gjithnjë e më shumë e nevojshme ndërmarrja e veprimeve të duhura nga titullarët e njësive publike, të cilët në shumë raste nuk i shohin strukturat e auditimit të brendshëm si funksione që shtojnë vlerë dhe ndihmojnë në realizimin e objektivave të njësive publike.

Gjatë analizës së rekomandimeve janë evidentuar mangësi në lidhje me cilësinë e rekomandimeve të dhëna (NJAB e pushtetit vendor), ku ndër më kryesoret mund të përmendim:

- Në disa raste formulimi i rekomandimeve është parashkruar si zbatim i aktit ligjor në fuqi, i cili nuk mund t'i rekomandohet subjekteve të audituara, por duhet të bëhet adresim konkret i rekomandimit, bazuar në mos respektimin e procedurave apo sistemeve përkatëse.
- Rekomandime që nuk bazohen logjikisht tek gjetjet, konkluzionet dhe pasojat përkatëse.

- Rekomandime që nuk propozojnë zgjidhje të qartë për problemin, afatet të përcaktuara qartë për zbatim ose të përmendin zgjidhje alternative të tij.

Nga analiza ka rezultuar se njësitë e qeverisjes së përgjithshme raportojnë se ka një progres të dukshëm në monitorimin e nivelit të zbatimit e rekomandimeve, por në njësi auditimi të caktuara shkalla e implementimit të rekomandimeve të dhëna lë vend për përmirësime në të ardhmen.

✓ **Rekomandimet në Ministrinë e Linjës**

Rekomandimet e dhëna nga ministrinë e linjës vlerësohen në përgjithësi si të përshtatshme, të qarta dhe të zbatueshme. Rekomandimet kryesore janë fokusuar në përmirësim sistemesh dhe kuadri rregullator, si dhe të karakterit organizativ:

- Rekomandime të karakterit organizativ që lidhen me miratimin ose përmirësimin e rregulloreve të brendshme, miratimin e manualeve të proceseve të punës, rishikim i përshkrimeve të punës për çdo punonjës, ndarjen e qartë të detyrave, miratim i rregullave të brendshme për delegimin e detyrave, etj.
- Specifikisht, në rekomandime për përmirësimin e sistemeve që lidhen me hartimin e regjistrit të asetëve, hartimin e regjistrit të risqeve, hartimin dhe miratimin e gjurmëve të auditimit për proceset e punës, rritjen e cilësisë së planifikimit dhe zbatimit të buxhetit të shtetit, ruajtja e asetëve, etj.
- Rekomandime për përmirësimin e kuadrit ligjor lidhen me propozime për ndryshime të akteve ligjore dhe nënligjore, për miratim udhëzimesh etj. të lidhura me fushën e përgjegjësisë së çdo ministrie.

✓ **Rekomandimet e auditimit në Njësitë Shpenzuese me Buxhet të Madh**

Rekomandimet e lëna pranë subjekteve të audituara nga NJAB e grupit të institucioneve me buxhet të madh janë të sakta, realiste dhe të zbatueshme por disa prej rekomandimeve të lëna paraqesin referencën ligjore mbi të cilën ato janë mbështetur ose rekomandohet zbatimi i legjislacionit të fushës, duke mos dhënë opinion e rekomandim konkret për sistemin e vlerësuar:

- Rekomandime për përmirësimin e sistemeve që lidhen me hartimin e regjistrit të riskut, hartimin dhe miratimin e gjurmëve të auditimit për proceset e punës, etj.
- Rekomandime për përmirësimin e kuadrit ligjor që lidhen me propozime për ndryshime ligjore, për përditësim të urdhrave, udhëzimeve dhe manualeve në fuqi, të lidhura këto me misionin dhe fushën e veprimtarisë së subjekteve të audituara.
- Rekomandime të karakterit organizativ që lidhen me përmirësimin e rregulloreve të brendshme, miratim i manualesh të proceseve të punës, miratim i procedurave për delegimin e detyrave.
- Rekomandime sipas qëllimit dhe misionit të institucionit. Numri më i madh i rekomandimeve të propozuara nga NJAB pranë: QSUT, DPT, DPD, Drejtoria e Përgjithshme e Policisë së Shtetit, Spitali Universitar i Traumës, Autoriteti Kombëtar i Ushqimit, janë të lidhura me sistemet specifike sipas qëllimit dhe misionit të subjektit të audituar.

✓ **Rekomandimet në Institucionet e Pavarura**

Rekomandimet e lëna pranë subjekteve të audituara nga NJAB në institucionet e pavarura janë të sakta, specifike, bindëse në përmbajtje duke patur si qëllim përmirësimin e proceseve të

punes, duke përcaktuar “nivele e prioritetit” dhe “afatin e zbatimit”. Por ndërmjet tyre veçojmë se disa prej rekomandimeve paraqesin referencën ligjore mbi të cilën ato janë mbështetur apo subjektit të audituar i është rekomanduar zbatimi i legjislacionit në fushën e audituar, duke mos dhënë opinion e rekomandim konkret për sistemin specifik të vlerësuar (Prokuroria e Përgjithshme dhe Autoriteti i Mbikëqyrjes Financiare):

- Rekomandime për përmirësimin e sistemeve që lidhen me hartimin e regjistrit të asetëve, hartimin e gjurmëve të auditimit për proceset e punës, rritjen e cilësisë së planifikimit dhe zbatimit të buxhetit të shtetit, ruajtja e asetëve, etj.
- Rekomandime për përmirësimin e kuadrit ligjor që lidhen me propozime për ndryshime ligjore, për përditësim të urdhrave, udhëzimeve dhe manualeve në fuqi, të lidhura këto me misionin dhe fushën e veprimtarisë së subjekteve të audituara.
- Rekomandime të karakterit organizativ që lidhen me rishikim të rregulloreve të brendshme, përcaktimin e metodave dhe procedurave të unifikuara dhe dokumentacionit standard që duhet të hartohet nga çdo specialist, rishikim i hartës së proceseve të punës për çdo sektor, rishikim dhe azhurnim i përshkrimeve të punës dhe ndarje e detyrave për çdo specialist.
- Rekomandime sipas qëllimit dhe misionit të institucionit. Numri më i madh i rekomandimeve të propozuara nga NJAB pranë FSDKSH dhe Autoritetit të Mbikëqyrjes Financiare, janë të lidhura me sistemet/fushat specifike sipas qëllimit dhe misionit të subjektit të audituar.

✓ **Rekomandimet në Shoqëritë Aksionere**

Rekomandimet më të rëndësishme të njërive të auditimit të brendshëm në janë fokusuar në:

- Rekomandime për përmirësimin e kuadrit rregullator të fushës, të cilat lidhen me propozime për ndryshime të akteve nënligjore, përditësim e ndryshim të udhëzimeve, manualeve dhe rregulloreve në fuqi.
- Rekomandime për përmirësimin e sistemeve, që lidhen me hartimin e rregulloreve të brendshme sipas përshkrimeve të punës në përshtatje me ndryshimet strukturore të shoqërive, hartimin e gjurmëve të auditimit për proceset e punës, hartimin e një strategjie në funksion të minimizimit të riskut, delegimin e detyrave për koordinimin e riskut tek menaxherët në varësi direkte të administratorëve, etj.
- Rekomandime të karakterit organizativ, në funksion të rritjes së efektivitetit të punës, të cilat lidhen me përcaktimin e metodave dhe procedurave të unifikuara sipas një dokumentacioni standard që duhet të zbatohet nga çdo punonjës në shërbim të shoqërive aksionere, etj.

5.7 Auditimet e detyrimeve të prapambetura të njërive publike

Në kuadër të objektivit të Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë për një sistem të shëndetshëm të menaxhimit financiar, i cili synon ndër të tjera shmangien e krijimit të detyrimeve financiare të papaguara, Drejtoria e Harmonizimit të Auditimit të Brendshëm¹⁰, ka koordinuar angazhimin e auditimit të brendshëm në të gjitha njësitë publike të cilat figuronin Raportin e Zbatimit të Buxhetit në fund të vitit 2018, me detyrime të prapambetura.

¹⁰ Shkresë e Ministrisë të Financave dhe Ekonomisë nr. 22772, datë 27.12.2018 |

Objekti i angazhimeve të auditimit ishte vlerësimi i përshtatshmërisë dhe efektivitetit të kontrolleve të sistemit të detyrimeve financiare të prapambetura, përputhshmërinë me ligjet, rregullat e procedurave dhe zbatimit të tyre si dhe identifikimi i mangësive dhe ndërmarja e veprimeve korrigjuese.

Nëpërmjet auditimeve të detyrimeve të prapambetura auditimi i brendshëm ka si qëllim dhe objektiv përfundimtar t'i japë siguri menaxhimit se kontrollet e brendshme dhe procedurat për detyrimet e prapambetura kanë funksionuar në mënyrë eficiente dhe në përputhje me kuadrin ligjor në fuqi dhe të japë rekomandime të vlefshme për përmirësimin dhe fuqizimin e kontrolleve në parandalimin e krijimit të detyrimeve financiare të prapambetura për një mirëadministrim të fondeve publike.

Pjese e këtij angazhimi u bënë 58 njësi të vetëqeverisjes vendore, si dhe Ministria Infrastrukturës dhe Energjisë, Ministria Brendshme, Ministria Mbrojtjes, Ministria Arsimit, Sportit dhe Rinisë, Ministria Financave dhe Ekonomisë, Ministria Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural, Ministria Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, Ministria Drejtësisë, Drejtoria Përgjithshme të Tatimeve, ARRSH-së, strukturave të auditimit të brendshëm të tyre, iu kërkua që të përfshijnë në Planin e Angazhimeve të Auditimit për vitin 2019 dhe të raportonin në mënyrë specifike për gjetjet dhe rekomandimet lidhur me mënyrën e funksionimit të kontrolleve për detyrimet prapambetura.

Gjatë vitit 2019 janë raportuar të realizuara në total **32 auditime të detyrimeve të prapambetura** përkatësisht në : 4 në Ministrinë e linjës, 20 Bashki, 5 Spitale Rajonale dhe 3 shoqëri aksionere me kapital publik. Gjetjet lidhur me vlerësimin e sistemit të menaxhimit financiar dhe kontrollit, vlerësimin, evidentimin, verifikimin, rakordimin dhe regjistrimin e të gjitha detyrimeve të prapambetura të konstatuara përfshinë sa vijon:

✓ Gjetje

Në sistemin e kontabilitetit:

- Pasaktësi të informacionit kontabël , që mbartin gabime në regjistrimin e plotë të të gjitha detyrimeve që nga koha e krijimit të tyre mungon Gjurma e Auditimit për procesin. Nuk ka një baze të dhënash të saktë dhe të rregullt, me informacionin e plotë të krijimit të këtyre detyrimeve, arsytet e krijimit dhe vazhdimin të këtij detyrimi në vite për këta furnitorë .
- Njohja dhe klasifikimi i detyrimeve nga vendimet gjyqësore dhe kohës së krijimit të tyre për këtë kategori nuk është kryer sipas standardeve të kontabilitetit publik. Jo të gjitha llojet e detyrimeve financiare të pashlyera janë pasqyruar në Deklaratat dhe Raportitet Financiare , specifike kjo e detyrimeve të krijuara nga proceset gjyqësore.
- Detyrimet për vendimet gjyqësore, kontabilizohen në momentin e pagesës dhe nuk janë regjistruar sipas vlerës së përcaktuar në vendim apo përlogaritjeve të kryera nga Drejtoria Juridike, bazuar në vendimet gjyqësore.
- Nuk është respektuar parimi FIFO në shlyerjen e detyrimeve si dhe janë shkelur afatet e likuidimit të pagesave. Pagesat e detyrimeve kontraktore janë kryer me vonesë, tej afateve të përcaktuara në kontratë apo në ligj nga ana e autoritetit publik kontraktor. Nuk janë kryer likuidime sipas kushteve të kontratës, për kontratat e lidhura me afate disa vjeçare. Avancimi i punimeve nga operatorët ekonomik, është njohur si detyrim i prapambetur
- Mos rakordimi i informacionit financiar ndërmjet Degës së Thesarit dhe Njesisë shpenzuese identifikon riskun se sistemet e kontrollit nuk japin siguri për besueshmërinë e informacionit financiar (nuk përputhet gjëndja e faturave të palikujduara sipas Akt Rakordimit ndërmjet Degës së Thesarit me atë të llogarisë "Furnitor" dhe llogari të lidhura me to"). Shkaqet që kanë sjellë këtë situatë përfshijnë:
 - Mos dërgimi i shtesave të kontratave në Degën e Thesarit .
 - Likuidimi i faturës pa kontabilizuar më parë lindjen e detyrimit.

- Në llogarinë 401, janë shtuar disa “Furnitorë”, faturat e të cilëve janë pranuar, janë bërë hyrje dhe janë kontabilizuar, ndërsa në fakt nuk figurojnë në pasqyrat financiare të viti 2018, të depozituar në Degën e Thesarit, si “Detyrime Financiare të prapambetura”.
- Shkelje të standardeve të kontabilitetit, Llogaria e të tretëve, Klasa IV, nuk është mbajtur në përputhje me kuadrin rregullator në fuqi.
- Njësia publike ka kryer likuidimin pjesor të faturave. Mos hartimi i një akt rakordimi midis palëve, ka ndikuar që regjistrimi në pasqyrat financiare të këtyre detyrimeve të jetë më i vogël ose më i madh nga gjendja reale e palikujduar.
- Ka mospërputhje midis vlerës së mbetur të fatura të palikujduara dhe të regjistruara në kontabilitet

Në sistemin e programomit dhe zbatimit të buxhetit:

- Pasaktësia në informacionin e Deklaratave Financiare mbart efektin dhe në buxhetimin për shlyerjen e detyrimeve të prapambetura duke mos u parashikuar saktë kërkesat për fonde në PBA afat-mesëm 2018 -2020.
- Nuk ka rakordim periodik dhe cdo fundviti të vlerave të rregjistruara në kontabilitet për saktësimin e vlerave të detyrimeve sipas vendimeve gjyqësore. Përmbartimi gjyqësor nuk ka përcjellë pranë titullarit të njësisë shpenzuese dhe degës së thesarit, njoftimin për ekzekutimin vullnetar dhe të detyruar të detyrimit.
- Njësia publike nuk ka hartuar dhe depozituar pranë Degës së Thesarit, planin e shlyerjes së detyrimeve financiare të prapambetura.
- Njësia publike nuk ka respektuar plotësisht planin e shlyerjes së “Detyrimeve të prapambetura financiare” për vitin 2018, të përfshirë në buxhetin e saj.
- Plani i shlyerjes së detyrimeve të vendimeve gjyqësorë është sipas afatit kohor të krijimit të tyre, por nuk është bërë publike në faqen on-line të njësisë shpenzuese, ose në forma të tjera të publikimit, grafiku i shlyerjes së detyrimeve.
- Nuk është raportuar në mënyrë periodike mbi bazë 3/mujore, me shkrim ose me rrugë elektronike për detyrimet e prapambetura si dhe ato të lindura rishtazi.
- Regjistri i riskut nuk ka përfshirë identifikimin e risqeve që pengojnë reduktimin, shlyerjen dhe parandalimin e krijimit të detyrimeve të reja.
- Mos identifikimin e risqeve që pengojnë reduktimin, shlyerjen dhe parandalimin e detyrimeve të prapambetura;
- Ka mungesë të bashkëpunimit ndërmjet institucioneve/strukturave të përfshira në proces si rezultat i komunikimit të dobët ose mungesës totale të komunikimit:
 - në rastet e detyrimeve për proceset gjyqësore mos komunikim ndërmjet Drejtorisë Juridike dhe Drejtorisë së Buxhetit dhe Financës
 - në rastet e blerjeve dhe investime mungesë komunikim infektiv ndërmjet Degës teknike /njësisë së prokurimit/mbikëqyrësve të kontratës dhe Drejtorisë së Buxhetit dhe Financës)
 - mungon komunikimi dhe negociimi mes operatorit ekonomik dhe autoritetit kontraktor, lidhur me furnizimet dhe ekzekutimin e kontratave.

Në sistemin e prokurimit:

- Nuk është dërguar dhe depozituar pranë Degës së Thesarit dhe Agjencisë së Prokurimit Publik, regjistri i prokurimeve për fondet publike, mallra ,shërbime në fillim të çdo viti buxhetor si dhe gjatë vitit ushtrimor .
- Bllokimi i llogarisë së Thesarit nga sekuestro e Zyrave Përmbartimore, nga mos pagesat e vendimeve gjyqësore të formës së prerë.

- Ka devijime të angazhimeve buxhetore pasi me lidhjen e kontratave të mallrave, shërbimeve apo blerjeve me vlera të vogla ,nuk merret përsipër likuidimi i detyrimit që lind për operatorin kontraktues (furnitorin).
- Njësia publike, ka patur fonde të papërdorura ,përpara mbylljes së vitit buxhetore dhe këto fonde nuk janë përdorur për shlyerjen e një pjese të vendimeve gjyqësore të formës së prerë.
- Lidhja e kontratave, përtej fondeve të disponueshme . Edhe pse subjekt nuk ka fonde të alokuara, merren përsipër angazhime për tu shlyer në periudha e ardhshme
- Për vitin 2019 ka lidhje kontrate pas lëvrimit të mallarave ose kryerjes së shërbimit, pa patur fond limit e pa kryer procedurat përkatëse të prokurimit .

Konkluzione:

- Janë krijuar dhe ka ritje të detyrimeve për fatura të palikujduara, nga vitet 2014 deri në vitin 2018.
- Sistemi i dobët i menaxhimit të fondeve buxhetore të akorduara për mbulimin e shpenzimeve deri në përdorimin dhe ndryshimi i destinacionit.
- Stafi menaxhues, si ai zbatues dhe autorizues, nuk ka ushtruar me kompetencë detyrat funksionale, në drejtim të zbatimit të kërkesave të menaxhimit financimit dhe kontrollit dhe përdorimit me efikasitet, efektivitet dhe ekonomi të burimeve publike.

✓ **Rekomandime:**

Rekomandimet e dhëna dhe që kanë si qëllim forcimin e procedurave parandaluese për krijimin e detyrimeve të prapambetura përfshijë:

- Titullari dhe Drejtoria e Financës në institucion të marrin masa të nevojshme që në programin buxhetor të vitit 2020 dhe pasardhëse, nëpërmjet Këshillave Bashkiakë të miratojnë buxhetet vjetore, për të programuar financimin e detyrimeve të palikujduara ndaj të tretëve, me qëllim uljen në minimum të borxhit financiar duke hartuar grafik për shlyerjen e detyrimeve të evidentuara.
- Në programet buxhetore vjetore dhe me afat të mesëm, të parashikohen pagesa për detyrimet gjyqësore të cilët kanë marrë formë të prerë, duke i kontabilizuar këto si detyrime në momentin e konstatimit.
- Në lidhje me largimet nga puna, të nxirren përgjegjësitë që lidhen me largimet e padrejta, zgjidhjet e njëanshme të kontratave të punës, si jo të argumentuara sipas Kodit të Punës, duke krijuar kështu debitorë pa arsye objektive.
- Mbi baën e *analizës së rrenjës* , dhe identifikimin e lidhjes shkak – pasojë, nëpunësi zyrtar autorizues dhe nëpunësi zbatues të nxjerrin përgjegjësinë lidhur me furnitorët e papaguar, ku si rezultat i një menaxhimi financiar dhe ekonomik jo të mirë nuk kanë bërë të mundur të parandalojnë detyrimet e pritshme, duke lejuar pranimin e mallit në magazinë pa kryer procedurat e prokurimit.
- Kontrollat e brendshme të jenë më efikasitet, si dhe nga menaxhimi të analizohen shkaqet dhe pasojat që ka sjellë mos shlyerja e detyrimeve të prapambetura, ndër vite për subjektin publik.
- Plan Veprimi për shlyerjen e detyrimeve të prapambetura të hartohet në përgjigje të situatës në kushte të një buxheti të kufizuar.
- Të identifikohen dhe përgjegjësitë për të gjitha rastet e shkeljeve me qëllim të disiplinës financiare dhe të merren masa ndaj strukturavë përkatëse.
- Dega e Thesarit të luajë rol aktiv në zbatimin e rregullave dhe procedurave parandaluese për të minimizuar riskun e krijimit të detyrimeve të prapambetura
- Ministria e Financave dhe Ekonomisë , Drejtoria e Harmonizimit Financiar të analizojnë dhe nxjerrë rregulla shtesë në udhëzimin ekzistues lidhur me ndjekjen dhe shlyerjen e detyrimeve të prapambetura.

Vlerësim i Përgjithshëm : Identifikimi rregjistrimi, raportimi, ndjekja dhe parandalimi i krijimit të detyrimeve të prapambetura kanë funksionuar me mangësi cka e bën Sistemin e menaxhimit financiar dhe kontrollt për detyrimet e prapambetura me **RISK TË LARTË** , ku duhet të merren masa dhe veprime konkrete për vendosjen e procedurave shtesë për përmirësim .

5.8 Mbështetja për zhvillimin e Auditimit të Brendshëm

Ministria e Financave dhe Ekonomisë në përgjegjësinë e bashkërendimit, harmonizimit dhe monitorimit të veprimitarisë së auditimit të brendshëm në sektorin publik, nëpërmjet Drejtorisë së Harmonizimit të Auditimit të Brendshëm, analizon dhe vlerëson në mënyrë të vazhdueshme performancën e veprimitarisë së auditimit të brendshëm në të gjithë sektorin publik për përputhje me standardet ndërkombëtare të pranuar.

Nëpërmjet komunikimit dhe bashkëpunimit të vazhdueshëm me NJAB-të e ministrive të linjës, institucioneve qendrore, institucioneve të pavarura dhe të pushtetit vendor, Drejtoria Harmonizimit ofron udhëheqjen metodologjike dhe mbështet zhvillimin profesional të audituesve të brendshëm, çka e siguron me anë të shkëmbimit të informacionit, konsolidimit të planeve strategjike dhe vjetore dhe raporteve vjetore të veprimitarisë së strukturave audituese në sektorin publik, hartimit dhe zhvillimit të politikave, manualeve, metodologjive dhe udhëzuesve si dhe programit të trajnimit dhe certifikimit profesional.

Harmonizimi i tre elementëve : krijimi dhe mbajtja e përditësuar e kuadrit ligjor, metodologjik e profesional, trajnimi dhe zhvillimi profesional i kapaciteteve audituese dhe vlerësimi i cilësisë së veprimitarisë së njësive të auditimit të brendshëm kanë synuar të krijojnë një ambient që të nxisë progresin dhe zhvillimin e sistemit të auditimit të brendshëm në linje me kërkesat e standardeve ndërkombëtare dhe praktikave të mira profesionale.

Krijimi dhe mbajtja të përditësuar e akteve ligjore e nënligjore që lidhen me auditimin e brendshëm, hartimi i metodologjive dhe udhëzuesve për auditimin duke reflektuar çdo ndryshim dhe përmirësim në nivel global të profesionit synojnë të krijojnë një ambient të përshtatshëm dhe të nxisin zhvillim dhe progres të vazhdueshëm në sistemin e auditimit të brendshëm. Hartimi dhe ofrimi i programeve të trajnimit dhe certifikimi i audituesve të brendshëm kanë si qëllim që të përcjellin tek audituesit njohuritë dhe dijet që ofron kuadri ligjor e metodologjik , për t'i aftësuar audituesit, për t'i pajisur me kompetencën e duhur profesionale

në mënyrë që të kryejnë auditime cilësore e në pajtueshmëri të plotë me standardet. Monitorimi i veprimtarisë së njësive të auditimit të brendshëm shërben për të vlerësuar se deri në çmasë veprimtaria e auditimit të brendshëm kryhet në përputhje me kërkesat e standardeve , kuadrit ligjor dhe praktikat e mira profesionale.

Në këtë mënyrë të tre hallkat e sistemit janë të lidhura ngushtësisht me njëra tjetrën dhe ndikojnë në mënyrën se si funksionon i gjithë sistemi i auditimit të brendshëm në sektorin publik në tërësi: outputet e njërës hallkë janë inpute për hallkën tjetër dhe shërbejnë për të sjellë ndryshim dhe progres të nevojshëm për të çuar përpara sistemin. Veprimtaritë e realizuara nga DH AB i kanë shërbyer përmbushjes së misionit dhe arritjes së objektivave që përcaktohen sa vijon:

- Monitorimi dhe vlerësimi i cilësisë së së auditimit të brendshëm, zbatimi metodologjisë së vlerësimit të jashtëm të cilësisë së veprimtarisë audituese;
- Harmonizimin, bashkërendimin dhe udhëheqjen metodologjike të të gjithë NJAB në sektorin publik duke siguruar dhe mbështetje efektive për zhvillimin e auditimit të brendshëm në sektorin publik;
- Zhvillimin e vazhdueshëm profesional nëpërmjet trajnimit të audituesve të brendshëm në detyrë; dhe
- Certifikimin e punonjësve të njësive të auditimit të brendshëm, bazuar në programin e miratuar.

5.9 Vlerësimi i jashtëm i cilësisë së veprimtarisë së auditimit të brendshëm

Angazhimet e vlerësimit të jashtëm të cilësisë të ushtruara në Njësitë e Auditimit të Brendshëm kanë si qëllim të vlerësojnë veprimtaritë e NJAB, lidhur me zbatimin e standardeve të auditimit, sipas akteve ligjore në fuqi, si dhe efektiviteti dhe efienca e këshillave dhe rekomandimeve të adresuara nga auditimi për subjektet e audituara. Mbështetur në metodologjinë e vlerësimit , në përfundim të procesit bazuar në gjetjet e vlerësimit, konkluzioni jepet nëpërmjet Opinioneve të Përgjithshme të Pajtueshmërisë në një nga katër format e mëposhtme:

Përputhje e plotë me standardet;

Përputhje e pjesshme me standardet, por përmirësimi është i nevojshëm në fusha të caktuara;

Përputhje në disa fusha me standardet, por kërkohen përmirësimet të domosdoshme në fushat ku janë adresuar rekomandimet;

Mospërputhje e plotë me standardet.

Vlerësimi i jashtëm i cilësisë synon të ndihmojë njësitë e auditimit të brendshëm, për të kryer veprimtarinë e tyre në përputhje të plotë me standardet, duke identifikuar dobësitë dhe adresuar risqet që kërcënojnë arritjen e objektivave të auditimit,

Për vitin 2019, Drejtoria e Harmonizimit të Auditimit të Brendshëm vlerësoi në total 15 njësi të auditimit të brendshëm (3 Ministri Linje, 3 Institucione Qendrore, 7 Bashki dhe 2 Shoqëri Aksionere) ,vlerësimi përfundimtar rezultoi me dhënien e opinioneve si më poshtë vijon:

Nr.	INSTITUCIONI	VLERËSIMI	PËRPUTHSHMËRIA ME STANDARDET
1	Ministria e Kulturës		Përputhje në disa fusha me standardet, por kërkohen përmirësimet të domosdoshme në fushat ku janë adresuar rekomandimet.

2	Ministria e Financave dhe Ekonomisë		Përputhje e plotë me standardet
3	Zyra Qendrore e Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme		Përputhje në disa fusha me standardet, por kërkohen përmirësime të domosdoshme në fushat ku janë adresuar rekomandimet.
4	Bashkia Sarandë		Mospërputhje e plotë me standardet.
5	Bashkia Vlorë		Përputhje e pjesshme me standardet, por përmirësimi është i nevojshëm në fusha të caktuara.
6	Bashkia Devoll		Përputhje në disa fusha me standardet, por kërkohen përmirësime të domosdoshme në fushat ku janë adresuar rekomandimet.
7	Bashkia Pogradec		Përputhje në disa fusha me standardet, por kërkohen përmirësime të domosdoshme në fushat ku janë adresuar rekomandimet.
8	Bashkia Tropojë		Përputhje në disa fusha me standardet, por kërkohen përmirësime të domosdoshme në fushat ku janë adresuar rekomandimet.
9	OSHEE sha		Përputhje e pjesshme me standardet, por përmirësimi është i nevojshëm në fusha të caktuara.
10	KESH sha		Përputhje e pjesshme me standardet, por përmirësimi është i nevojshëm në fusha të caktuara.
11	Shërbimi Social Shtetëror		Përputhje e pjesshme me standardet, por përmirësimi është i nevojshëm në fusha të caktuara.
12	Instituti i Sig. Shoqërore		Përputhje në disa fusha me standardet, por kërkohen përmirësime të domosdoshme në fushat ku janë adresuar rekomandimet.
13	Bashkia Krujë		Përputhje në disa fusha me standardet, por kërkohen përmirësime të domosdoshme në fushat ku janë adresuar rekomandimet.
14	Bashkia Shijak		Mospërputhje e plotë me standardet.
15	Ministria e Industrisë dhe Energjisë		Përputhje e pjesshme me standardet, por përmirësimi

			është i nevojshëm në fusha të caktuara.
--	--	--	---

✓ **Gjetjet kryesore të vlerësimeve**

Ndër gjetjet më të rëndësishme në këto procese vlerësimi për 15 njësitë e mësipërme u evidentuan:

- Karta e Auditimit të Brendshëm nuk është hartuar dhe miratuar ose duhet përditësuar.
- Rregullorja e Brendshme nuk përshkruan të drejtat, përgjegjësitë e audituesve si punonjës të institucionit, si dhe kufizimet për mos përfshirjen e tyre në procese vendimmarrëse, etj.
- Programi i Angazhim Auditimit nuk është hartuar sipas formatit të MAB dhe nuk përfshin vlerësimin e sistemit të Kontrollit të Brendshëm.
- NJAB nuk kanë respektuar fazat e kryerjes së angazhim auditimit (faza përgatitor) dhe nuk përgatisin testet dhe pyetësorët mbi sistemet/fushat e përzgjedhura
- Raportet e auditimit janë të gjata dhe jo të qarta dhe konçize, për të adresuar rekomandime me mesazh të plotë për titullarët e subjekteve të audituara.
- NJAB nuk respektojnë strukturën e raporteve sipas përcaktimeve në MAB, nuk respektohet lidhja organike gjetje, konkluzion e rekomandim, nuk trajtohen observacionet e subjektit, nuk ka opinion për funksionimin e KB.
- Nuk është hartuar dhe miratuar programin për sigurimin e cilësisë dhe janë përcaktuar treguesit e matjes performancës,
- Nuk është identifikuar mungesa dhe nuk është rekomanduar hartimi i regjistrit të riskut.
- Procedurat, për planifikimin, raportimet periodike, sigurimin e brendshëm të cilësisë, si dhe monitorimin e progresit të rekomandimeve nuk kryhen në respektim të MAB dhe nuk ishin përcaktuar treguesit e matjes së cilësisë së performancës së veprimtarisë audituese.
- Monitorimi i zbatimit të rekomandimeve jo efektiv dhe niveli i zbatimit të rekomandimeve shumë i ulët, si dhe evidentohet se në shumë raste nuk ishte plotësuar planveprimi nga subjekti i audituar.

✓ **Rekomandimet kryesore të vlerësimeve**

Bazuar në gjetjet konstatuara grupet e vlerësimit kanë dhënë rekomandime lidhur me masat që duhet të merren nga këto njësi për përmirësimin e veprimtarisë së auditimit në të ardhmen. Rekomandimet kryesore për NJAB mund të përmendim:

- NJAB të marrë masa për miratimin/ përditësimin e Kartës së Auditimit të Brendshëm, dhe plotësimin e strukturës së këtij dokumenti sipas përcaktimeve në Manualin e Auditimit të Brendshëm.
- NJAB të marrë masa për të reflektuar në Rregulloren e Brendshme të funksionimit të saj, jo vetëm të drejtat, por dhe përgjegjësitë ligjore si për Drejtuesin e NjAB dhe specialistët, linjat e hapura të komunikimit, si dhe pjesëmarrjen e Drejtuesit të NjAB në takimet e herëpashershme me Drejtorin e Përgjithshëm apo dhe me drejtues të të gjitha niveleve brenda Institucionit.
- Programet e angazhim auditimit të përfshijnë si pikë të veçantë vlerësimin e sistemit të kontrollit të brendshëm, sipas pesë komponentëve të menaxhimit financiar dhe kontrollit, si drejtim kyç për vlerësimin e riskut, miratimin dhe monitorimin e strategjisë për menaxhimin e risqeve brenda njësisë publike.
- Auditimi i brendshëm në mbështetje të gjetjeve të rezultuara, pas shqyrtimit dhe vlerësimit të sistemit të kontrollit të brendshëm, të japë opinion mbi funksionimin dhe vlerësimin e tyre, analizën e riskut dhe përcaktimin e faktorëve kryesorë në rezultatet e vlerësimit të riskut.

- Drejtuesi i NJAB, në çdo rast të ndryshimeve të planit të auditimit të brendshëm, pas arsyetimit dhe argumentimit me shkrim të ndryshimeve të bëra dhe marrjes së miratimit të tyre nga titullari i institucionit, të përcjellë këtë plan të rishikuar pranë strukturës përgjegjëse për harmonizimin e auditimit të brendshëm.
- NJAB të hartojë e miratojë regjistrin e riskut që përfshin risqet më të rëndësishme që pengojnë realizimin e objektivave të njësisë, apo risqet e mundëshme, veprimet për të adresuar boshllëqet, si dhe personat përgjegjës për adresimin e riskut.
- NJAB të dokumentojë procesin e monitorimit të zbatimit të rekomandimeve, si dhe komunikimin me subjektin e audituar, lidhur me marrjen e informacionit mbi progresin që është bërë për zbatimin e rekomandimeve, duke e përfshirë këtë monitorim dhe në raportin vjetor të veprimtarisë së tij.
- Planveprimin për zbatimin e rekomandimeve, të plotësohet dhe miratohet nga menaxhimi i lartë i subjektit të audituar dhe jo nga grupi i auditimit.
- Të kryhet procesi i sigurimit të cilësisë, për çdo angazhim auditimi dhe të hartohet Programin për Sigurimin e Cilësisë dhe treguesit e matjes së cilësisë së performancës (të dokumentohet procedura).

Njësitë e auditimit të brendshëm, të cilat janë vlerësuar me mospërputhje të plotë me standardet (e kuqe) dhe përputhje në disa fusha me standardet (portokalli) do të jenë në fokus të vazhdueshëm të DH/AB duke ju ofruar gjithë asistencën e nevojshme për rritjen e cilësisë së punës.

5.10 Zhvillimi Profesional i Audituesve të Brendshëm

➤ Certifikimi audituesve të brendshëm

DH/AB në bashkëpunim me Komisionin e Kualifikimit të Audituesve të Brendshëm (KKAB) organizojnë dhe menaxhojnë procesin e certifikimit të audituesve të brendshëm në sektorin publik.

Në zbatim të akteve ligjore në fuqi dhe Urdhrit të Minisrit të Financave dhe Ekonomisë nr.162, datë 29.05.2018 “Për fillimin e procesit të certifikimit të audituesve të brendshëm në sektorin publik për sezonin 2018-2019”, DH/AB në bashkëpunim me KKAB kanë vazhduar angazhimin me organizimin e procesit të certifikimit të audituesve të brendshëm në sektorin publik për sezonin 2018-2019. Ky proces ka startuar në muajin maj 2018 dhe u finalizua në muajin korrik 2019. Në këtë sezon certifikimit kanë aplikuar 80 kandidatë, nga të cilët vetëm 48 kandidatë përmbushën kriteret e përcaktuara në kuadrin rregullator përkatës.

Në këtë sezon certifikimit aplikuan 80 kandidatë, nga të cilët 48 kandidatë plotësuan kriteret, u kualifikuan dhe u përfshinë në këtë proces, por vetëm 41 prej tyre finalizuan procesin dhe u certifikuan si “Auditues i Brendshëm në sektorin publik”.

Mbështetur në rregulloren mbi procedurat e certifikimit (miratuar me Urdhërin e Ministrit të Financave nr.37, datë 16.03.2016, i ndryshuar) ky proces u zhvillua sipas kalendarit vjetor të certifikimit miratuar nga Komisioni i Kualifikimit të Audituesve të Brendshëm, bazuar në programin e përbërë nga 6 Module me kurrikul të mirëpërcaktuar, duke synuar dhënien e njohurive të mjaftueshme, teorike dhe praktike për kryerjen e shërbimit të auditimit.

Programi i Certifikimit ka përfshirë ndjekjen e gjashtë moduleve me temat në fushat e përshkruara më poshtë:

1. “Mjedisi i auditimit të brendshëm”
2. “Standardet profesionale për auditimin e brendshëm”
3. “Planifikimi i auditimit të brendshëm”
4. “Kryerja e auditimit të brendshëm”
5. “Raportimi i auditimit të brendshëm”

6. "Aftësitë dhe teknikat e auditimit të brendshëm"

Nga vlerësimi i këtij procesi, vecojmë që kandidatët e certifikuar kanë përfituar njohuri të plota në disiplinën e auditimit të brendshëm me kurrikula bashkëkohore si dhe të gjitha strukturat e ngarkuar në këtë proces, Komisioni i Kualifikimit të Audituesve të Brendshëm dhe Lektorët e kanë monitoruar me shumë përgjegjshmëri këtë proces.

Drejtorja e Harmonizimit për Auditimin e Brendshëm (DH/AB) në Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë, në zbatim të ligjit nr.114, datë 22.10.2015 "Për auditimin e brendshëm në sektorin publik" dhe kuadrit rregullator të procesit të certifikimit të audituesve të brendshëm në sektorin publik në bashkëpunim me KKAB ka organizuar, mbikëqyrur dhe monitoruar këtë proces, si dhe ka organizuar ceremoninë e dorëzimit të certifikatës "Auditues i brendshëm në sektorin publik" të gjithë kandidatëve që ndoqën këtë proces.

➤ **Trajnimi i vijueshëm profesional i audituesve të brendshëm**

Në funksion të zhvillimit të vijueshëm profesional të audituesve të brendshëm për përafrim të performancës së veprimtarisë në përputhje të plotë me standardet ndërkombëtare, për praktikat profesionale, si dhe përditësimin e njohurive me zhvillimet e reja në këtë fushë, bazuar në "Programin e trajnimit të vijueshëm profesional për audituesit e brendshëm në sektorin publik për vitin 2018", i miratuar me Urdhër të Ministrit të Financave dhe Ekonomisë nr. 351, datë 28.12.2018, DH/AB në bashkëpunim me Shkollën Shqiptare të Administratës Publike ka organizuar trajnimin e vijueshëm profesional të 338 audituesve të brendshëm në detyrë.

Ky program u zhvillua në periudhën Mars–Nëntor 2019 përgjatë 13 fazave (javë trajnimi). Kurrikulat u përgatitën nga trajnerët të përzgjedhur nga Komisioni i Kualifikimit të Audituesve të Brendshëm, të cilët me temat e prezantuara ndanë me pjesëmarrësit në trajnim eksperiencat e tyre në këtë fushë.

Organizimi dhe monitorimi i procesit të trajnimit ka qenë një nga objektivat kryesorë të DH/AB, ky proces është trajtuar jo vetëm si detyrim ligjor për audituesit e brendshëm në detyrë, por edhe si ofrues i njohurive shtesë në fushën e auditimit të brendshëm, me qëllim që shërbimet e sigurisë dhe këshillimit të realizojnë performancë gjithnjë e në rritje të veprimtarisë audituese.

Komisioni i Kualifikimit të Audituesve të Brendshëm si një faktor i rëndësishëm në këtë proces, në përmbushje të përgjegjësisë të përcaktuara në aktet ligjore. zhvilloi procedurën e përzgjedhjes, duke vlerësuar materialet e përgatitura dhe aftësitë prezantuese për secilin trajner.

Grupi i trajnerëve të përzgjedhur përbëhej nga auditues të brendshëm të kualifikuar dhe eksperiencat të mëparshme si trajnues apo edhe si pedagogë në institucione të arsimit të lartë. Me temat e prezantuara dhe rastet studimore, trajnerët nxitën shkëmbimin e eksperiencave duke iu dhënë mundësi audituesve të jenë në kontakt me praktikën më të mira të fushës së auditimit në sektorin publik me qëllim përditësimin e njohurive.

Programi u implementua i ndarë sipas katër moduleve të hartuara në përshtatje me grupet e synuara, si më poshtë:

Moduli I-rë: Drejtues të njësive të auditimit të brendshëm në ministri dhe institucione qendrore e vendore;

Moduli II-të: Auditues të njësive të auditimit të brendshëm në ministri e institucione qendrore, shoqëri aksionere, universitete e qendra Spitalore në vend;

Moduli III-të: Auditues të brendshëm të njësive të auditimit të brendshëm në njësitë e qeverisjes vendore;

Moduli IV-të: Auditues të brendshëm në institucionet përfituese të fondeve IPA.

Trajnimi i vijueshëm profesional 2019 ka pasur dinamikat e tij të zhvillimit lidhur me pjesëmarrjen, ku përmendim faktin se në të gjitha rastet kur janë dokumentuar punësimet rishtas të audituesve, këta të fundit janë bërë pjesë e procesit duke ju mundësuar përditësimin e njohurive lidhur me zbatueshmërinë e standardeve ndërkombëtare të auditimit dhe njohjen me praktikën më të mira. Po kështu pjesë e procesit u bënë edhe kandidatët që fituan titullin “Auditues i Brendshëm në sektorin publik”, në procesin e certifikimit 2018-2019.

Në opinionin e përgjithshëm audituesit e kanë vlerësuar trajnimin të dobishëm për mënyrën si është konceptuar në funksion të përditësimit, zhvillimit të njohurive dhe pasurimit të përvojës së tyre për ushtrimin e detyrës. Bashkëbisedimi, shkëmbimi i njohurive dhe eksperiencave, si dhe analizimi i rasteve studimore u mundëson audituesve në detyrë të njohin praktikën më të mira në fushën e auditimit të brendshëm në përmbushjen e detyrimit të zbatimit të ligjit nr.114/2015 “Për auditimin e brendshëm në sektorin publik” dhe standardeve ndërkombëtare të auditimit të brendshëm të pranuar.

Për të garantuar efektivitetin të lartë të përfitimit të njohurive si dhe realizimin me sukses të procesit, audituesit kanë sugjeruar përfshirjen në programet e ardhshme të trajnimit, trajtimin praktik të një angazhimi auditimi në të gjitha hapat e tij, trajtimin praktik të auditimit të performancës, identifikimin e rasteve të mashtrimit, auditimin e sistemeve të teknologjisë së informacionit, etj.

5.11 Pyetësi i Vetëvlerësimit të NJAB

Njësitë e auditimit të brendshëm për vitin 2019, kanë plotësuar Pyetësin e vetëvlerësimit të NJAB, bazuar në Metodologjinë për monitorimin e performancës së njësive publike. Nga 129 NJAB të cilat kanë raportuar, këtë pyetësor e kanë plotësuar 116 NJAB.

Disa njësi publike megjithëse e kanë të miratuar strukturën e NJAB nuk e kanë të plotësuar dhe për këtë arsye nuk kanë dërguar raport për vitin 2019 (Bashkia Klos, Bashkia Fushë Arrëz, Universiteti i Mjekësisë, Spitali Rajonal Korçë dhe Spitali Rajonal Elbasan), megjithëse kanë paraqitur raportin vjetor nuk kanë paraqitur pyetësor Spitali Rajonal Fier, Bashkia Patos, Bashkia Vorë dhe Bashkia Cërrik, ndërsa Bashkia Kuçovë ka paraqitur një pyetësor të përditësuar.

Pyetësi i vetëvlerësimit përmban pyetje për të gjitha fazat e veprimtarisë së auditimit të brendshëm. Kjo analizë është fokusuar në katër grupime pyetjesh, përkatësisht mbi:

- **Funksionimin e NJAB sipas akteve ligjore**

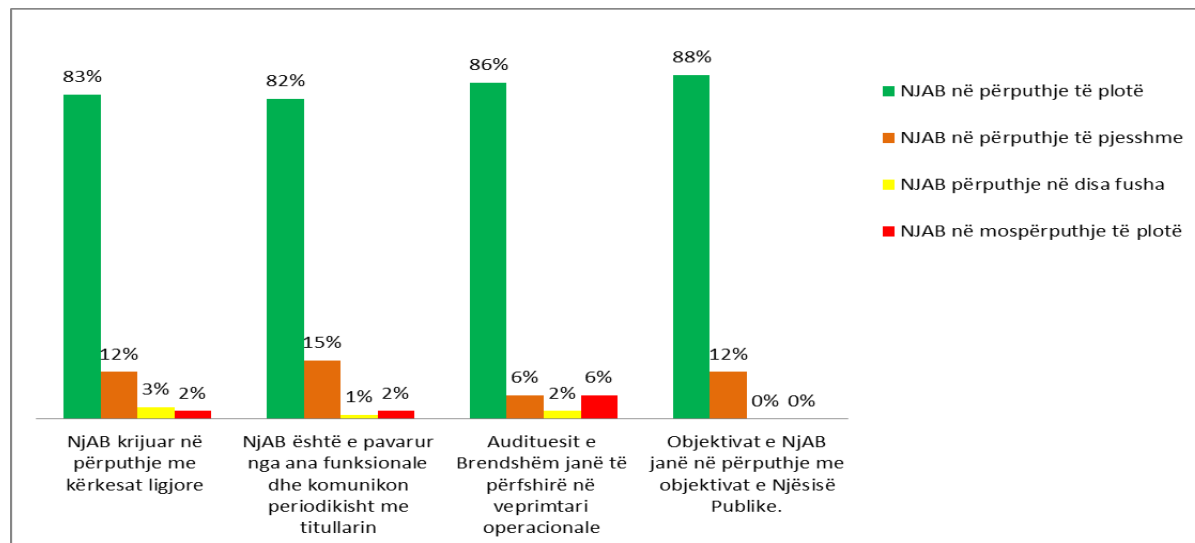
NJAB e krijuara në sektorin publik duhet të funksionojnë në përputhje me bazën ligjore dhe nënligjore në fuqi dhe duhet të përbëhen minimalisht nga tre auditues. Kriteret e përcaktuara nuk janë të plotësuar nga një pjesë e konsiderueshme e njësive publike dhe kjo sjell si pasojë performancë të njësive të auditimit jo në kërkesat e standardeve ndërkombëtare. Nga analiza e të dhënave vetëm 83% e NJAB janë ngritur dhe funksionojnë në përputhje me aktet ligjore dhe nënligjore, pra e përmbushin këtë kriter.

Një nga parimet e auditimit të brendshëm është pavarësia. Një veprimtari audituese e pavarur funksionalisht jep gjykime dhe vlerësime të pa ndikuara për risqet dhe sistemet e kontrollit të brendshëm. Në të njëjtën kohë të gjitha NJAB duhet të kenë komunikim të rregullt me titullarin e njësisë publike.

Nga analiza e të dhënave rezulton se vetëm 82% e NJAB e plotësojnë këtë kriter. Nga të dhënat e konsoliduara të pyetësorëve, rezulton se vetëm në 86% të NJAB audituesit e brendshëm nuk përfshihen në veprimtari operacionale. Pjesa tjetër 14% e tyre rezulton në kundërshtim me kriteret ligjore, në to vihet re përfshirje e audituesve të brendshëm në veprimtari operacionale. Roli i auditimit të brendshëm është të ndihmojë njësinë publike në arritjen e objektivave. Objektivat e NJAB gjithnjë duhet të jenë në përputhje me objektivat e njësisë publike. Nga analiza

e të dhënave, vihet re se 88% e NJAB i kanë objektivat e tyre në përputhje me objektivat e njësive publike në të cilat ato operojnë.

Grafiku 10. Opinionet për funksionimin e NJAB sipas akteve ligjore

- **Identifikimin, vlerësimin dhe menaxhimin e risqeve nga NJAB**

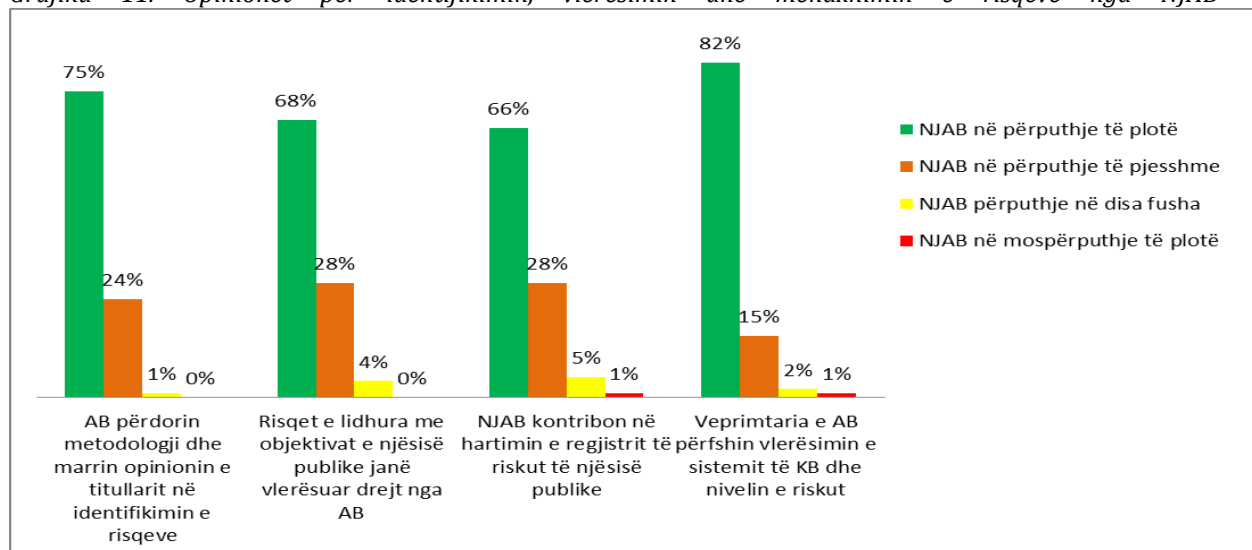
Është detyrë e NJAB që në procesin e planifikimit duhet të përdorin metodologji për identifikimin dhe vlerësimin e risqeve të njësive publike, si dhe të marrin opinionin e titullarit gjatë këtij procesi. Në bazë të kësaj metodologjie organizohet puna që njësitë e identifikuara me risk të lartë të përfshihen në planin vjetor të auditimit. Nga analiza e përgjigjeve të NJAB, rezulton që 75% e tyre e bazojnë planin e auditimit plotësisht në vlerësimin e riskut të veprimtarisë së njësive publike.

Evidentohet se vetëm 68% e NJAB kanë vlerësuar drejt risqet e lidhura me objektivat e njësive publike, kurse 28% e NJAB kanë nevojë për përmirësime në këtë vlerësim. Në lidhje me këtë është e nevojshme të trajtohet me prioritet si në programet e trajnimit ashtu dhe në seminarët e ndërgjegjësimit në fushën e auditimit të brendshëm, sepse është një nga vlerësimet e rëndësishme që duhet trajtuar nga audituesit.

NJAB si pjesë integrale e strukturës organike të njësive publike duhet të japë kontributin e saj në hartimin e regjistrin të riskut. Nga të dhënat e analizuar vetëm 66% e NJAB përmbushin këtë kriter, sepse nga të dhënat që MFE disponon një numër i konsiderueshëm njësish publike nuk kanë hartuar regjistrin e riskut.

NJAB gjatë veprimtarisë së tyre duhet të vlerësojnë funksionimin e sistemit të kontrollit të brendshëm. Nga analiza evidentohet se 82% e NJAB e përmbushin këtë kriter dhe 15% e vlerësojnë pjesërisht, duke mos përmbushur detyrimin ligjor. Megjithatë është e nevojshme të përmirësohet ky vlerësim evidentohet në të gjitha raportet e auditimit NJAB të vlerësuar nga DH/AB gjatë vitit 2019.

Grafiku 11. Opinionet për identifikimin, vlerësimin dhe menaxhimin e risqeve nga NJAB

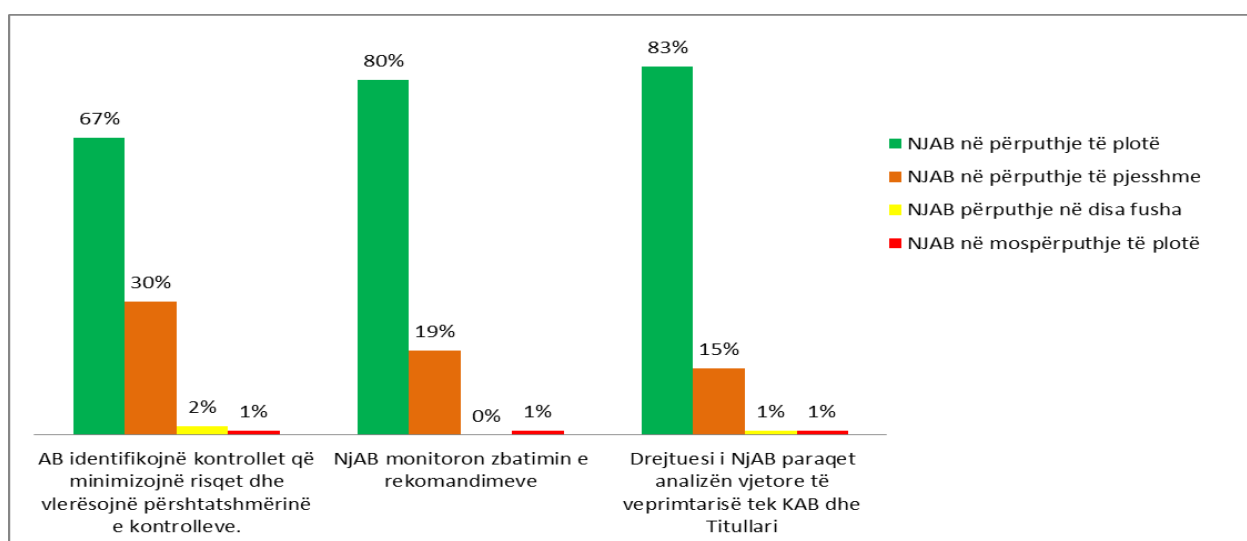
- **Vendosja e kontrolleve efektive dhe monitorimi i rekomandimeve.**

Vihet se, vetëm 67 % e NJAB vlerësojnë përshtatshmërinë e kontrolleve të vendosura, kurse 30% e tyre i vlerësojnë ato pjesërisht. Në këtë fushë kërkohet vëmendje më e madhe si e drejtuesve të NJAB ashtu dhe nga audituesit për të marrë trajnimet e nevojshme në këtë fushë.

Nga analiza e përgjigjeve të NJAB në lidhje me monitorimin e zbatimit të rekomandimeve të dhëna rezulton që vetëm 80% të NJAB i monitorojnë në vazhdimësi këtë komponent dhe 19% e NJAB i monitorojnë ato pjesërisht. Ky proces i rëndësishëm është në monitorim të vazhdueshëm nga DH/AB.

Vihet re se 83% të drejtuesve të NJAB paraqesin analizën vjetore të veprimtarisë në KAB dhe tek titullari i njësisë publike. Manuali i auditimit të brendshëm ka një procedurë të qartë në lidhje me raportimin e angazhimit të auditimit. 15% e NJAB e realizojnë pjesërisht këtë kërkesë të Manualit.

Grafiku 12. Opinionet për vendosjen e kontrolleve efektive dhe monitorimi i rekomandimeve

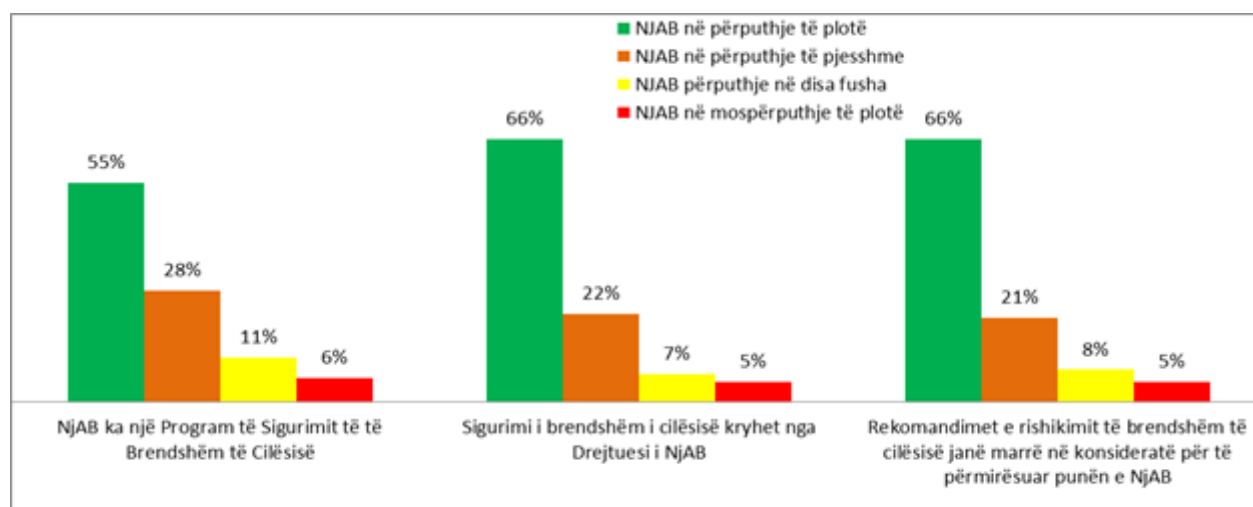

- **Vlerësimi i brendshëm i cilësisë së veprimtarisë audituese.**

Në lidhje me Programin e Sigurimit të Cilësisë vetëm 55% të NJAB rezultojnë të kenë hartuar, miratuar dhe zbatuar këtë program dhe 28% e NJAB e kanë zbatuar pjesërisht këtë program. Kjo mangësi është evidentuar në pjesën më të madhe të NJAB të vlerësuara nga MFE, kryesisht në NJAB që funksionojnë jashtë kritereve (me 1 ose 2 auditues) të cilat duhet ta realizojnë këtë shërbim nga ana e NJAB tjetër (sipas përcaktimeve të Manualit të Auditimit të Brendshëm).

Në lidhje rishikimin e brendshëm të cilësisë nga ana e drejtuesve të NJAB rezulton se vetëm 66% e tyre realizojnë këtë proces në përputhje me standardet. Në këtë tregues evidentohet se 12% e NJAB nuk e realizojnë fare këtë proces për shkak të strukturave të cinguar dhe jashtë kritereve (me 1 ose 2 auditues). Kjo problematikë me nivelin e strukturave është në monitorim të vazhdueshëm nga MFE. Evidentohet se vetëm në 66% të NJAB rekomandimet e rishikimit të brendshëm të cilësisë merren në konsideratë nga audituesit. Në këtë element evidentohet se 5% e tyre nuk bien dakort me rekomandimet e dhëna nga ana e rishikuesve.

Grafiku 13. Opinionet për vlerësimin e brendshëm të cilësisë së veprimtarisë audituese

Nga analiza në tërësi e “Pyetësorit të vetëvlerësimit”, vihet re që një pjesë e konsiderueshme e NJAB nuk kanë qenë të qarta dhe koncize në përgjigjet e tyre. Të dhënat tregojnë që përgjigjet e dhëna nuk janë plotësisht në përputhje me të dhënat reale, të cilat janë konsoliduar nga të dhënat e raporteve vjetore të veprimtarisë së NJAB.

Në lidhje me problematikat e konstatuara në këtë analizë, DH/AB do të ketë një nga prioritetet e saj ndërgjegjësimin dhe koordinimin më të madh të informacionit me NJAB për mirëfunksionimin e shërbimit të auditimit të brendshëm në përfaqësim të plotë me standardet ndërkombëtare.

ANEKSI I. VLERËSIMI I SISTEMIT TË MFK-SË NË NJËSITË SHPENZUESE ME BUXHET TË MADH

Në vijim të procesit të rëndësishëm të implementimit të sistemit të kontrollit të brendshëm në njësitë publike si dhe në kuadër të rekomandimeve të vazhdueshme të organizmave ndërkombëtare, edhe në vitin 2019, DH/MFKK ka përfshirë në gamën e institucioneve që plotësojnë pyetësonin e vetëvlerësimit, një grup institucionesh varësie, me qëllim sigurimin e një pamje më të qartë të progresit. Për këtë arsye, janë përzgjedhur 13 institucione publike bazuar në dy kritere:

- Totali i buxhetit të miratuar të njësisë publike për vitin 2019 është të paktën sa 10% e totalit të buxhetit të grupit; dhe/ose
- Totali i buxhetit të miratuar të njësisë publike për vitin 2019 është të paktën 1 miliard lekë.

Vlerësimi i sistemit të MFK-së në këto institucione varësie për vitin 2019 u bazua në pyetësonët e vetëvlerësimit të MFK-së, të cilët gjenerojnë 3 tregues performance gjithëpërfshirës; në treguesit e performancës së strukturës përgjegjëse për thesarin si dhe treguesit e performancës së strukturës përgjegjëse për buxhetin, në total 18 tregues të parashikuar në metodologjinë e monitorimit të performancës.

Gjatë kësaj analize u vlerësuan edhe 17 parimet e MFK-së me qëllim evidentimin e progresit të sistemit të kontrollit të brendshëm në tërësi dhe adresimin e problematikave të cilat kufizojnë zhvillimin e mëtejshëm të këtij sistemi, përfundimet e së cilës janë paraqitur në Kapitullin nr. 2.

Nga vlerësimi i treguesve të performancës institucioni, i cili paraqet një nivel të kënaqshëm të efektivitetit të sistemit të kontrollit të brendshëm, është Agjencia Kombëtare e Ushqimit, duke u renditur në vendin e parë me 59 pikë nga 72 pikë maksimale të mundshme dhe me një realizim performance prej 82%. Gjithashtu, vlerësohet se performanca e Agjencisë Kombëtare të Ujësjellës Kanalizimeve dhe Infrastrukturës së Mbetjeve, si në vitin 2018, është në nivele mjaft të ulëta, duke u pozicionuar në vendin e fundit me 29 pikë krahasuar me 22 pikë nga viti 2018, ndërmjet 13 njësive të marra në analizë.

Një vështrim i përgjithshëm për treguesit e performancës për këto njësi varësie paraqitet si më poshtë vijon:

1. Treguesi i parë i analizuar nga struktura përgjegjëse për buxhetin në Ministrinë e Financave dhe Ekonomisë është **“Realizimi i shpenzimeve buxhetore”**, i cili përcakton masën në të cilën janë realizuar shpenzimet buxhetore gjatë vitit kundrejt planit të buxhetit të miratuar nga Kuvendi. Për vitin 2019, ky tregues është vlerësuar mesatarisht në nivelin 3.6 pikë nga 4 pikë të mundshme (ose 90%), duke reflektuar një performancë të mirë të tij për njësitë e marra në analizë. Rezultati evidenton faktin se, pjesa më e madhe e njësive janë eficiente dhe efektive në përdorimin e buxhetit dhe realizimin e shpenzimeve të planifikuara për mbarëvajtjen e veprimtarisë së institucionit, ndërkohë që, arsyet për mosrealizimin e këtij treguesi vijnë kryesisht si pasojë e shtyrjes së afateve të realizimit nga procesi i prokurimit, mosrealizimi i shpenzimeve për udhëtim e dieta për jashtë si dhe nënzhërvanë të tjerë të këtij grupi shpenzimesh, apo edhe nga vonesat në paraqitjen e dokumentacionit teknik e financiar për lëvrimin e fondeve. Gjithashtu, për ato institucione në të cilat realizimi faktik i fondeve paraqitet më i lartë sesa plani fillestar i miratuar në Kuvend, arsyeja është shtimi i fondeve të planifikuara përkatësisht me Aktet Normative nr. 2 dhe Nr. 11 të vitit 2019 nga Fondi Rezerve i Buxhetit të Shtetit, si dhe nga Fondi i Rritjes së Pagave.
2. Një tregues tjetër është **“Realizimi i shpenzimeve buxhetore sipas klasifikimit ekonomik”**, i cili mat diferencën midis buxhetit të miratuar dhe buxhetit faktik në fund të vitit për çdo grup të shpenzimeve buxhetore të ndara sipas klasifikimit ekonomik. Nga vlerësimi i kryer për këtë tregues, rezultati është 2.2 pikë ose 54%, duke paraqitur një nivel mbi mesatar të performancës së njësive lidhur me këtë tregues. Për ato njësi, që paraqiten me një nivel të realizimit të shpenzimeve më të ulët se plani fillestar i miratuar

në Kuvend, evidentojmë se shkaqet kryesore që ndikojnë në performancë, konsistojnë në mosrealizimin e shpenzimeve për paga, sigurim si edhe rastet e mosplotësimit të punonjësve në organikë. Gjithashtu, mund të përmendim problematikat e krijuara nga mosrealizimi i shpenzimeve për “Mallra e shërbime”, për shkak të mosrealizimit të zërave të tillë si shpenzime për udhëtim dhe dieta për jashtë, mosrealizimi i zërit “Transferta tek individët”, ku një ndër institucionet me performancën më të ulët është edhe Agjencia për Zhvillim Bujqësor dhe Rural për shkak të mosrealizimit të fondeve për skemën e mbështetjes së fermerëve.

3. Treguesi **“Reduktimi i nivelit të detyrimeve të prapambetura”** paraqet diferencën e stokut 12 – muhor të detyrimeve të prapambetura të vitit buxhetor korrent me stokun 12-muhor të vitit paraardhës në raport me stokun 12 – muhor të vitit paraardhës. Për vitin 2019, ai është vlerësuar mesatarisht me 2.7 pikë (67%) duke reflektuar një performancë relativisht të mirë, si dhe duke mos pasqyruar gjendje problematike në lidhje me detyrimet e prapambetura për njësitë shpenzuese me buxhet të madh.
4. Treguesi **“Realizimi i shpenzimeve kapitale”** paraqet devijimin nga plani i realizimit i shpenzimeve kapitale në një vit kundrejt shpenzimeve kapitale totale të planifikuara me ligjin e buxhetit vjetor në Kuvend. Për vitin 2019, ky tregues është vlerësuar mesatarisht me 1.5 pikë (37%), duke shfaqur një performancë nën mesatare të njërive publike me buxhet të madh si dhe duke pësuar ulje krahasuar me vitin 2018, ku ky tregues është vlerësuar me 56%. Për ato njësi të cilat paraqesin një performancë të ulët të realizimit të këtij treguesi, evidentohet se shkaqet kryesore janë të lidhura kryesisht me kryerjen e procedurave të prokurimit.
5. **“Investimet kapitale shumëvjeçare janë hedhur në sistem sipas planit kontraktual të disbursimit”** është një tregues tjetër i rëndësishëm, i cili paraqet shumën totale të shpenzimeve për projektet e investimeve në periudhën e vlerësimit (një ose disavjeçare) me shumën totale të planit shumëvjeçar të parashikuar për projektet. Për periudhën analizuese, ky tregues është vlerësuar mesatarisht me 2.2 pikë (ose 54%) të nivelit referues. Vihet re, se në krahasim me vitin paraardhës 2018, ky rezultat ka paraqitur rritje të ndjeshme prej 33%. Duhet evidentuar fakti se, pothuajse të gjitha njësitë e varësisë të marra në analizë shfaqin problematika përsa i përket parashikimit të fondeve në fillim të vitit buxhetor, gjë e cila ka sjellë dhe diferencat apo devijimet e planeve buxhetore. Gjithashtu, rishikimi i buxhetit kryhet duke i kaluar fondet nga projektet me ecuri më të ulët në ato me ecuri më të lartë. Ecuria e ulët mund të jetë rezultat edhe i planifikimit të gabuar, ku nuk janë mbajtur parasysh faktorët që mund të pengojnë ecurinë e projektit gjatë vitit. Gjithësesi, duke marrë parasysh rezultatin e këtij treguesi, vihet re se për vitin 2019, është përmirësuar saktësia në parashikim dhe planifikim.
6. Treguesi i parë i gjeneruar nga struktura përgjegjëse për thesarin është **“Të gjitha faturat janë dërguar në kohë për pagesë pranë degës përkatëse të thesarit”**, i cili përcakton numrin e faturave të dërguara në thesar për pagesë përtej afatit kohor prej 30 ditësh kundrejt numrit total të faturave të dërguara për pagesë. Për vitin 2019, ky tregues është vlerësuar mesatarisht me 1.85 pikë nga 4 pikë të mundshme (ose 46 %), duke pësuar rritje të lehtë krahasuar me vitin 2018, ku ky tregues është vlerësuar me 1.73 pikë. Gjithësesi situata e reflektuar mund të konsiderohet relativisht problematike në këtë fushë për njësitë e marra në analizë. Kryesisht, arsyet e mosdërgimit në kohë të faturave në thesar vijnë për shkak se furnitorët nuk paraqesin faturat në kohë në institucion, dokumentacioni mbështetës i dërguar nuk është i plotë ose i saktë si dhe ndodh që shpesh të ketë vonesa në lidhje me dërgimin e të dhënave bankare të furnitorit. Për këtë tregues, institucionet që shfaqin më shumë problematika janë: Autoriteti Rrugor Shqiptar, Agjencia Kombëtare e Ujësjellës Kanalizimeve dhe Infrastrukturës së Mbetjeve, Spitali Universitar i Traumës, institucione të cilët janë vlerësuar me pikë minimale, si në vitin 2018.
7. **“Faturat e detyrimeve të prapambetura janë dërguar në kohë pranë degës përkatëse të thesarit për regjistrimin në SIFQ si shpenzime të periudhave të ardhshme (llogaria ekonomike 486)”** është një tjetër tregues i analizuar nga struktura përgjegjëse për thesarin. Vihet re se të gjitha institucionet me buxhet të madh janë vlerësuar maksimalisht me 4 pikë apo 100%. Pra, mund të themi se këto institucione

nuk kanë hasur probleme në lidhje me mjaftueshmërinë e fondeve buxhetore apo planifikimin e saktë mujor të arkës.

8. Një tregues tjetër i analizuar nga struktura përgjegjëse për thesarin është **“Të gjitha kontratat janë dërguar në kohë pranë degës përkatëse të thesarit”**, i cili përcakton numrin e kontratave të dërguara pranë degëve përkatëse të thesarit pas tre ditëve nga data e nënshkrimit të tyre, kundrejt numrit total të kontratave të dërguara në thesar. Për vitin 2019, ky tregues është vlerësuar mesatarisht në nivelin 0.85 pikë nga 4 pikë të mundshme (ose 21%), përafërisht e njëjtë me vitin 2018 (19%), duke reflektuar për një situatë shumë problematike në njësitë e marra në analizë. Mangësitë e evidentuara vijnë kryesisht si pasojë e mungesës së disponibilitetit të personave, të cilët nënshkruajnë kontratën, duke shkaktuar vonesa në dërgimin e tyre. Gjithashtu, afati ditor prej 3 ditësh për dërgimin e kontratave në thesar është praktikisht i pamundur për t’u zbatuar nga institucionet, të cilët nënshkruajnë dhe menaxhojnë një numër shumë të madh kontratash. Në këtë kuadër, mund të përmendim rastin e Qendrës Spitalore Universitare “Nënë Tereza”, e cila menaxhon rreth 80% të numrit të përgjithshëm të kontratave të lidhura dhe njëkohësisht është vlerësuar me pikë minimale.
9. Treguesi **“Numri i urdhër-prokurimeve të paautorizuara”** paraqet numrin e urdhër-prokurimeve të paautorizuara kundrejt shumës totale të urdhër-prokurimeve të dërguara për pagesë në thesar. Për vitin 2019, ky tregues paraqet një performancë shumë të kënaqshme, me një vlerësim mesatar prej 3.1 pikë (78%). Ndërkohë, që të gjitha institucionet e tjera janë vlerësuar maksimalisht (4 pikë), Autoriteti Rrugor Shqiptar dhe Policia e Shtetit janë vlerësuar me pikë minimale (0 pikë). Njësitë publike kanë detyrimin të paraqesin urdhër-prokurimet në Agjencinë e Prokurimeve Publike me autorizimin e Thesarit. Rezultati eidenton faktin se, njësitë janë përgjithësisht efçente dhe efektive në mbarëvajtjen e procesit të dërgimit të urdhër-prokurimeve të autorizuara në thesar.
10. Një tjetër tregues i marrë në analizë nga struktura përgjegjëse për thesarin është **“Kufizimi i avancimit të planit mujor të arkës”**, i cili përcakton vlerën e avancimeve të kryera gjatë vitit nga njësitë shpenzuese kundrejt totalit të planit vjetor të arkës. Për vitin 2019, ky tregues është vlerësuar maksimalisht me 4 pikë (ose 100%), duke reflektuar një përmirësim në realizimin krahasuar me vitin 2018. Referuar këtij treguesi, mund të konkludojmë se njësitë e marra në analizë kanë reflektuar performancë mjaft të mirë për këtë fushë ku, eidentohet një aftësi e mirë parashikuese e flukseve të mjeteve monetare.
11. Treguesi i fundit i marrë në analizë nga struktura përgjegjëse për thesarin është **“Paraqitja, nënshkrimi dhe respektimi i afatit kohor të dorëzimit të pasqyrave financiare sipas kuadrit ligjor në fuqi”**, i cili mat respektimin e afatit kohor, nënshkrimit, përgatitjen dhe paraqitjen e pasqyrave financiare vjetore në njësitë e qeverisjes së përgjithshme. Për vitin 2019, ky tregues është vlerësuar në nivelin 3.7 pikë (ose 93%), duke reflektuar një situatë shumë pozitive në këtë fushë, edhe pse më të ulët nga viti 2018, ku performanca në lidhje me këtë tregues është vlerësuar me pikë maksimale 4. Gjatë vitit 2018, është miratuar Udhëzimi nr. 8, datë 09.03.2018 “Për procedurat e përgatitjes, paraqitjes dhe raportimit të pasqyrave financiare vjetore në njësitë e qeverisjes së përgjithshme”, i cili përcakton paraqitjen e pasqyrave financiare dhe afatet kohore ligjore për dorëzimin e pasqyrave financiare. Pavarësisht problematikave që kanë pasur institucionet në përshtatjen me udhëzimin e ri për përgatitjen e pasqyrave financiare në vitin 2019, të gjitha institucionet e marra në analizë i kanë paraqitur pasqyrat financiare në kohën e duhur dhe me formatin e duhur.
12. Treguesi **“Hartimi me cilësi i Planit të Veprimit të MFK-së dhe paraqitja brenda afateve kohore të përcaktuara”**, paraqet respektimin e afatit kohor dhe cilësinë e përmbajtjes së Planit të Veprimit për ngritjen e sistemit të MFK-së në njësitë e qeverisjes së përgjithshme. Për vitin 2019, të dhënat pasqyrojnë një performancë të mirë për njësitë e marra në analizë, duke qënë se treguesi është vlerësuar mesatarisht me 2.9 pikë nga 4 pikë të mundshme (ose 73%) të nivelit referues të vlerësimit, në nivel pothuajse të njëjtë me vitin 2018 (3 pikë nga 4 ose 75%). Faktorët që ndikojnë në performancën e këtyre njësive lidhen kryesisht me informimin e vazhdueshëm mbi rëndësinë e këtij

dokumenti dhe formatet e nevojshme për hartimin e tij si edhe asistencën e ofruar nga struktura përgjegjëse për harmonizimin e menaxhimit financiar dhe kontrollit. Pavarësisht hartimit dhe dorëzimit brenda afateve kohore të planit të veprimit evidentohet se, përmbajtja cilësore e tij ka ende nevojë për përmirësime pasi një pjesë e aktiviteteve të parashikuara janë të fokusuar në përmirësimin e performancës financiare apo të çështjeve teknike të njësisë dhe shumë pak prej tyre janë fokusuar në ndërmarrjen e aktiviteteve për ngritjen e sistemeve efektive të kontrollit të brendshëm.

13. Treguesi **“Gjithëpërfshirja dhe rregullsia e raportimit vjetor mbi sistemin e kontrollit të brendshëm”**, përcakton respektimin e afatit kohor për depozitimin e pyetësorit të vetëvlerësimit të njësive të marra në analizë si dhe cilësinë e tij, ku një pyetësor është konsideruar gjithëpërfshirës nëse përmban një informacion të plotë, të saktë, të mbështetur në statistika dhe evidenca. Për vitin 2019, ky tregues është vlerësuar mesatarisht me 2.85 pikë ose 71%, duke reflektuar një performancë mesatare si në vitin 2018 (70%). Nga analiza e kryer evidentohet se, rezultatet e arritura justifikohen kryesisht me suportin e vazhdueshëm të strukturës përgjegjëse për harmonizimin e menaxhimit financiar dhe kontrollin mbi mënyrën e plotësimit të pyetësorit të rishikuar të vetëvlerësimit si edhe të dokumentave të tjerë shoqërues. Në këtë kuadër, DH/MFKK zhvilloi 8 seanca trajnimi me pjesëmarrës nga njësitë e qeverisjes së përgjithshme. Në vitin 2019, pyetësorët e vetëvlerësimit të institucioneve të marra në këtë analizë, në përgjithësi kanë pasqyruar një informacion më të plotë dhe gjithëpërfshirës në lidhje me statusin e implementimit, si dhe të arsyetuar me evidenca mbështetëse konkrete.
14. Treguesi **“Efektiviteti i mekanizmave bazë të përgjegjshmërisë menaxheriale në njësitë e sektorit publik”** vlerëson se në çfarë mase dhe se sa shpesh njësitë publike përmbushin kriteret themelore të përgjegjësisë menaxheriale, të specifikuar në ekzistencën e një strukture organizative, të përshatshme me madhësinë dhe kompleksitetin e veprimtarisë së saj, hartimin e planit vjetor të punës me objektiva të matshëm e të miratuar nga titullari i njësisë dhe monitorohet të paktën një herë në vit, raportime vjetore mbi nivelin e rezultateve të arritura kundrejt objektivave dhe synimeve të paracaktuara si dhe procedura delegimi sipas bazës ligjore në fuqi. Për vitin 2019, ky tregues është analizuar duke marrë në konsideratë 28 pyetje të pyetësorit të vetëvlerësimit, nga vlerësimi i të cilave, efektiviteti i këtij treguesi është mesatarisht 3.2 pikë ose 79%, e njëjtë me vlerësimin e vitit 2018. Referuar këtij treguesi, institucionet me buxhet të madh kanë reflektuar një performancë të mirë. Nga analiza e kryer evidentohet se, pjesa më e madhe e njësive publike kanë miratuar një strukturë të përshtatshme organizative, me përgjegjësi të përcaktuara dhe objektiva të përfshira në programin buxhetor afatmesëm. Ndërkohë, mbetet ende problematikë përcaktimi dhe ndjekja e linjave korrekte të raportimit si dhe zbatimi i procedurave të delegimit. Arsyet kryesore për mosimplementimin e procedurave të delegimit kryesisht konsistojnë në mungesën e informacionit të nevojshëm në këtë fushë dhe mungesën e besimit të menaxherëve për të ushtruar këtë të drejtë. Për këtë arsye, theksojmë se është e nevojshme rritja e ndërgjegjësimin të nivelit të lartë menaxherial për të përdorur delegimin si një instrument të rëndësishëm të realizimit me efektivitet të funksioneve të tyre, duke përcaktuar qartësisht dhe mënyrën e raportimit për detyrën e deleguar. Në këtë kuadër, në zbatim të ligjit për menaxhimin financiar dhe kontrollin, DH/MFKK ka hartuar dhe miratuar Udhëzimin nr . 4, datë.29.01.2020 “Për delegimin e të drejtave dhe detyrave në njësitë e qeverisjes së përgjithshme”, fokusi kryesor i të cilit është që të përcaktojë qartë termat, rregullat dhe procedurat që duhet të ndiqen në procesin e delegimit të detyrave brenda njësisë publike.